

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 758

27. LISTOPADA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Dani Balinta Vujkova Afirmacija knjige i riječi

6

Lokalni savjeti za međunarodne odnose nisu zaživjeli u praksi

Slabo razumijevanje manjinskih prava

12

Lajčo Perušić, književnik i kulturni djelatnik

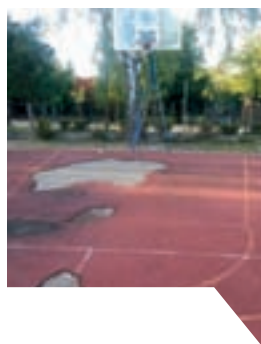
Književna nit sa zavičajem

15

mons. Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup

Probudimo u svima osjećaj za Crkvu

19

Drugo lice Subotice

Tartan

30

Dani Balinta Vujkova u Subotici

Trodnevno utočište knjige i riječi

43

Fide majstor Josip Dekić, šahovski trener

Kako se prave šampioni

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,

Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrčka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Živio Dida!

Za **Balinta Vujkova** sam saznao od svojeg dide s očeve strane koji je poznao velikog sakupljača narodnih priča i posjedovao nekoliko njegovih knjiga, a koje su danas dio moje skromne kućne knjižnice. Riječ je o *Cvjetovima mećave*, *Zlatnom pragu* i *Jabuci s dukatima*. Posljednje dvije imao sam prilike čitati kao tinejdžer. Bilo mi je zanimljivo ulaziti u taj magični svijet narodnih umotvorina, domišljatosti, narodnog govora. Najviše su me privlačile one šaljive i vrcave pripovijetke. Tako oduševljen, znao sam ih čak čitati i svojim prijateljima.

Ja sam dakle imao sreće upoznati Vujkova zvanog *Dida*. Međutim, pitam se – kolika je vjerojatnoća da neki tinejdžer, ili netko mlađi, danas čuje za njega? Pa ako živi u Subotici, te je još kojim slučajem navezan na neki segment hrvatsko-manjinskog života, ta vjerojatnoća i nije tako mala. Za to se pobrinula jedna udruga – Hrvatska čitaonica Subotica koja već šesnaest godina unatrag (a posljednjih godina i s partnerima) organizira manifestaciju *Dani Balinta Vujkova*.

No, ima puno udruga i puno manifestacija. Ipak, ova se izdvaja po promidžbi onoga što nudi, po naporima i načinima na koje, kako to sami kažu, grade put knjige do čitatelja. A doći do čitatelja, da se ne lažemo, nije lako. A kako oni grade taj put? Grade ga »ulazeći« u prostor obrazovanja, ulazeći u vrtiće i škole. Program *Narodna književnost u školi* na kojem mališani izvode igrokaze rađene po pričama koje je Balint sakupio i ove je godine okupio oko 350 posjetitelja. Time se »pokrivaju« djeca iz vrtića i osnovnih škola. A od ove godine *Dani* su konkretnije ušli i među srednjoškolce, priredivši za njih književnu večer jedne osječke književnice u Gimnaziji.

Naravno, neće svi ti mladi nakon *Dani Balinta Vujkova* postati ljudi za knjigama. No, neupitno je da su *Dani* Balintu, ali i samoj književnosti vojvođanskih Hrvata, produžili vijek trajanja.

Balintova pisana ostavština je proteklih godina već proširivana u druge medije: igrokaze, slikovnice, audio CD-e, animirani film. U povodu ovogodišnjih *Dani*, Balint je dobio i digitalne verzije deset svojih knjiga, koje se mogu pronaći na internetskom portalu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Također, svjetlost dana ugledala je i prva knjiga iz novopokrenute edicije njegovih izabranih djela. Ovo se najavljuje kao veliki projekt.

Imajući u vidu sve navedeno, moglo bi se reći da Balint nije mrtav; da je njegovo djelo možda življe nego ikad! Iako fizički više nije s nama, kao i ogromna većina, a možda i svi njegovi kazivači. Živio Dida!

D. B. P.

Veleposlanik Bakota predao vjerodajnice predsjedniku Vučiću

Veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Srbiji **Gordan Bakota** uručio je 24. listopada 2017. godine vjerodajnice predsjednice Republike Hrvatske **Kolinde Grabar-Kitarović** predsjedniku Republike Srbije **Aleksandru Vučiću**. Predsjednik Vučić i veleposlanik Bakota izrazili su očekivanje da će, usprkos pitanjima koja opterećuju odnose dviju država, biti nastavljen rad na provedbi *Deklaracije o unaprjeđenju odnosa i rješavanju*

otvorenih pitanja. Obostrano je istaknuto kako je potrebno u cilju razvoja bilateralnih odnosa intenzivirati rad mješovitih povjerenstava za rješavanje otvorenih pitanja te organizirati bilateralne susrete na najvišoj razini.

Veleposlanik Bakota istaknuo je važnost pune provedbe bilateralnog Ugovora o zaštiti prava nacionalnih manjina te što skorije održavanje sjednice Mješovitog odbora za zaštitu nacionalnih manjina.

Predsjednik Vučić poželio je veleposlaniku Bakoti uspjeh u diplomatskom radu u Republici Srbiji.

resa za hrvatski narod u BiH prošle je godine odobreno 20 milijuna kuna. Manjinskim zajednicama dodijeljena su tri milijuna kuna kojima se financiralo 259 projekata hrvatske nacionalne manjine.

Državni tajnik Milas je naglasio kako Središnji državni ured blisko surađuje s drugim resornim ministarstvima te ostvaruje kvalitetnu komunikaciju s nacionalnim kulturnim i znanstvenim institucijama. »Ističemo posebno dobru suradnju s Hrvatskom maticom iseljenika, a poglavito s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova te radnim tijelom Hrvatskog sabora, Saborskim odborom za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Također, važno je istaknuti konstruktivnu suradnju koju ostvarujemo s Katoličkom crkvom, odnosno s Hrvatskom inozemnom pastvom i hrvatskim katoličkim misijama koje su desetljećima bile nositelji očuvanja hrvatskog identiteta u hrvatskim zajednicama diljem svijeta.«

Na koncu svog izlaganja, državni tajnik Milas je naglasio kako je predsjednik Vlade **Andrej Plenković** kao zadaće od strateškog interesa istaknuo potrebu pronalaženja zakonskih rješenja i mjerodavnih propisa za olakšavanje stjecanja hrvatskog državljanstva za pripadnike hrvatskog naroda, njihove potomke i bračne drugove, primjereno ostvarivanje biračkog prava, mogućnost uvođenja dopisnog glasanja te kontinuiranog pronalaženja novih načina sustavne suradnje.

Inače, Ured za Hrvate izvan RH, prvi puta od svog osnutka 2012. godine podnosi Izvješće o svom radu u Hrvatskom saboru.

Milas podnio izvješće u Hrvatskom saboru o Hrvatima izvan RH

Državni tajnik Središnjeg ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas**, podnio je 20. listopada Izvješće o provedbi Strategije i Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske u Hrvatskom saboru za 2016. godinu. Milas je predstavio programe i projekte koje Ured provodi u suradnji s Hrvatima u Bosni i Hercegovini, hrvatskom manjinom u 12 europskih zemalja te hrvatskim iseljeništvom u europskim i prekooceanskim zemljama. Za 65 programa i projekata od inte-

OESS u HNV-u

Ovoga tjedna, 25. listopada, Hrvatsko nacionalno vijeće u Subotici je posjetila **Milica Rodić** iz Organizacije za europsku sigurnost i suradnju u Republici Srbiji, gdje se susrela s predsjednikom HNV-a **Slavenom Bačićem**. Na sastanku je Bačić iznio viđenje HNV-a o tekstu prednacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina.

»U okviru naših redovitih kontakata s međunarodnim organizacijama u Beogradu, aktivno smo uključeni u proces izmjene zakonodavstva, pa je tako danas i savjetnica iz OESS-a Milica Rodić posjetila HNV. Na sastanku smo iznijeli naše viđenje i primjedbe na predloženi tekst prednacrtu Zakona, počevši od inkluzivnosti, pa do izmjena koje nisu dobre«, kaže Bačić.

Z. S.

Hrvatski nakladnici iz Vojvodine na beogradskom Sajmu knjiga

Na međunarodnom *Sajmu knjiga* u Beogradu, koji se održava od 22. do 29. listopada, bit će predstavljena i recentna izdanja ovdašnjih hrvatskih nakladnika – NIU *Hrvatska riječ* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice te HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada.

Danas (petak, 27. listopada), u 11 sati, u dvorani *Vasko Popa* bit će predstavljena knjiga *Dnevnik jedne cure i jednog dečka*, autorice **Vesne Huske**, objavljena u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice. Istoga dana, u dvorani *Borislav Pekić* u 15 sati, bit će predstavljeno troknjižje *Izabrana djela Miroslava S. Mađera* objavljeno u sunakladi Društva hrvatskih književnika – Ogranak Slavonsko-baranjsko-srijemski i ZKVH-a. Predstavljanje izdanja Književnog kluba HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada će biti održano u subotu 28. listopada u dvorani *Borislav Pekić*, s početkom u 11 sati. Najnovije knjige i publikacije hrvatskih nakladnika iz Vojvodine moći će se pogledati i na štandu *Vojvodina – više od knjige* u organizaciji dvaju pokrajinskih tajništava.

D. B. P.

Pokrajina imenovala Žigmanova za ravnatelja ZKVH-a

Pokrajinska vlada je na sjednici održanoj 12. listopada 2017. godine imenovala **Tomislava Žigmanova**, profesora filozofije za ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na razdoblje od četiri godine. Rješenje o imenovanju je stiglo u Zavod 17. listopada, navodi se u obavijesti objavljenoj na portalu ZKVH-a 23. listopada u kojoj se radi informiranja javnosti detaljno navode svi koraci izbornog procesa. Također se navodi kako je 18. listopada stiglo i Rješenje Pokrajinske vlade doneseno također na sjednici održanoj 12. listopada, kojim se odbija kao neosnovana žalba dr. sc. **Aleksandre Prčić** na Odluku Upravnog odbora ZKVH-a, pozivajući se u obrazloženju na Mišljenje Ministarstva rada i socijalne politike koje objašnjava što predstavlja radno iskustvo u određenom području i način na koje se ono dokazuje.

Po primitku posljednja dva dokumenta Pokrajinske vlade smatra se da je proces izbora ravnatelja Zavoda za kulturu voj-

vođanskih Hrvata uspješno okončan i da je od 17. listopada 2017. godine Tomislav Žigmanov započeo novi četverogodišnji mandat na mjestu ravnatelja Zavoda.

Otvorena vrata HNV-a

Počevši od danas, 27. listopada, pa nadalje svakog posljednjeg petka u mjesecu, u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća, od 11 do 13 sati bit će organizirana *Otvorena vrata* HNV-a za sve građane koji žele dobiti bilo kakve informacije iz područja rada ove institucije.

I do sada su djelatnici HNV-a svakodnevno bili na raspolaganju, posebno učenicima koji su se obraćali za pomoć, ali će ubuduće posljednji petak u navedenom terminu biti posebno rezerviran za pitanja i nejasnoće svima koji ih imaju.

I. P. S.

Sastanak aktiva nastavnika i profesora hrvatskog jezika

Sastanak aktiva nastavnika i profesora hrvatskog jeziku održan je u srijedu, 18. listopada, u Hrvatskom nacionalnom vijeću. Tema aktiva bili su obrazovni standardi u hrvatskom jeziku a bila je i mala javna rasprava u vezi s dokumentima koje je izradio tim za izradu obrazovnih standarda, imenovan od HNV-a. Dopredsjednica Odbora za obrazovanje HNV-a **Margareta Uršal** kaže da primjedbi nije bilo, a tijekom razgovora bilo je riječi o raznim temama aktualnim u obrazovanju te su utvrđeni koraci za daljnju suradnju. Spomenuti tim, koji je šest mjeseci radio na izradi standarda za hrvatski jezik za osnovnu i srednju školu, osim Margarete Uršal, čine nastavnice **Marta Vargek** i **Ivana Matić** i profesor **Sanjin Ivašić**.

Kada je u pitanju obrazovanje, Uršal navodi i jednu novinu, a to je da je preveden dnevnik obrazovno-odgojnog rada na hrvatski jezik za peti razred, kao i sva prateća dokumentacija – vanjski i unutarnji tabak, matične knjige, prijevodnica i ostali dokumenti. Prijevode je radila **Željka Zelić** i uskoro se može očekivati i prijevod spomenutog dnevnika na hrvatski jezik za pripremno-predškolski program.

I. P. S.

Lokalni savjeti za međunacionalne odnose nisu zaživjeli u praksi

Slabo razumijevanje manjinskih prava

Osigurati nacionalnu ravnopravnost znači da su svima, bez obzira na nacionalnu ili etničku pripadnost, dostupna sva društvena dobra, usluge, institucija prava... Kako to cijeniti, teško je reći. U suštini, neostvarivanje nacionalne ravnopravnosti znači diskriminaciju, kaže dr. sc. Goran Bašić

Iako su predviđeni zakonom i kao takvi bi trebali funkcionirati, savjeti za međunacionalne odnose u jedinicama lokalne samouprave u Srbiji nisu zaživjeli u praksi. Konstatirano je to i u nedavnom Posebnom izvješću republičkog Zaštitnika građana. Naime, od 72 samouprave s multietničkom strukturom stanovništva savjeti su kao radna tijela osnovani u 53, a osim jednog, u 2016. mnogi nisu održali nijednu sjednicu. Inače, nacionalno mješovitim jedinicama lokalne samouprave, u kontekstu ovog zakona, smatraju se samouprave u kojima, prema posljednjem popisu stanovništva, pripadnici jedne nacionalne manjine čine više od 5 posto od ukupnog broja stanovnika ili svih nacionalnih manjina čine više od 10 posto od ukupnog broja stanovnika.

U društveni i pravni život Srbije savjeti za međunacionalne odnose uvedeni su prije 15 godina Zakonom o lokalnoj samoupravi iz 2002. godine. Sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u postupku odlučivanja o pitanjima koja se odnose na očuvanje stabilnih međuetničkih odnosa, a time i zaštita prava nacionalnih manjina, između ostalog, uređeno je člankom 98. Zakona o lokalnoj samoupravi kojim je i predviđeno osnivanje savjeta.

U već navedenom izvješću Zaštitnika građana identificiran je niz problema vezanih za rad savjeta, a sukladno tomu definirane su i preporuke ombudsmana: od potrebe za bližim uređenjem pojma nacionalne ravnopravnosti, odnosno pitanja koja savjeti razmatraju i prijedloga odluka o kojima prethodno mogu davati mišljenje, očuvanja njihove samostalnosti i zaštite od političkih i bilo kakvih drugih utjecaja, pitanja funkcionalnosti rada s obzirom na predviđeno odlučivanje konsenzusom, do uvođenja obveze financiranja njihova rada ili reguliranja obvezujućih rokova u kojima skupštine jedinica lokalne samouprave trebaju imenovati članove savjeta...

Što znači »nacionalna ravnopravnost«?

O pitanjima vezanim za djelovanje savjeta za međunacionalne odnose razgovarali smo sa stručnjakom za ovu problematiku

dr. sc. **Goranom Bašićem**, ravnateljem Instituta društvenih znanosti iz Beograda.

Pošli smo od pojma nacionalne ravnopravnosti. Naime, prema zakonu, savjet razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti. Navedeni pojam je, i prema ocjeni stručnjaka, nedovoljno uređen i stvara mnogo problema u implementaciji onoga čime bi se savjeti trebali baviti.

»Što se tiče definiranja pojma nacionalne ravnopravnosti, teško je to učiniti bez dobro utvrđenog kataloga pojmova. U pravnom smislu osigurati nacionalnu ravnopravnost znači da su svima, bez obzira na nacionalnu ili etničku pripadnost, dostupna sva društvena dobra, usluge, institucija prava... Kako to cijeniti, teško je reći. U nekoj općini, mjesnoj zajednici ukoliko se asfaltirana ulica završava pred romskim naseljem ili autobusna linija zaobilazi zaselak u kojem pretežno žive pripadnici samo jedne nacionalnosti, može se razmisliti i o tome kako je riječ o neravnopravnosti koja je izazvana etničkim predrasudama i netrpeljivosti. Pitanje je – je li to jest tako i kako to dokazati? Mjerodavna tijela vlasti, napose u lokalnim samoupravama, bi trebala imati specifična znanja i osjetljivost za ove probleme. Na žalost, to često nije tako i onda se građani suočavaju s napetostima koje prouzrokuje, u skladu sa zakonom, uvođenje jezika nacionalne manjine u službenu uporabu, organizacija mreže škola u kojima se nastava predaje na jezicima nacionalnih manjina ili na primjer ostvarivanje brojnih prava koja nisu dostupna Romima. U suštini, neostvarivanje nacionalne ravnopravnosti znači diskriminaciju, a u tom slučaju su nadležnosti jasne – postoji Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti i sudska zaštita«, kaže Bašić.

Samo u slučaju incidenata

Prema Posebnom izvješću Zaštitnika građana savjeti se sastaju samo kada se dogode neki međunacionalni incidenti, iako je okvir njihove nadležnosti širi.

»Savjet za međunacionalne odnose ima Zakonom utvrđenu nadležnost da pred Ustavnim sudom pokrene postupak za ocjenu ustavnosti akta tijela lokalne samouprave kojima se eventu-

alno narušava nacionalna ravnopravnost. Nisam siguran da je za 12 godina, koliko ova tijela postoje, u pravnom i društvenom životu pokrenut ovakav postupak. Osim toga, Savjet bi po prirodi stvari trebao davati mišljenja u svezi s odlukama tijela lokalne samouprave glede odluka kojima se narušava nacionalna ravnopravnost. U svezi s tim je dilema: je li odustvo inkluzivnog proračuna za inkluziju Roma u lokalnoj samoupravi narušavanje nacionalne ravnopravnosti i, ako jeste, imaju li članovi savjeta dovoljno znanja, vremena i napose snage i društvenog utjecaja

baviti se inkluzivnošću proračuna lokalnih samouprava. Djelovanje savjeta u svezi sa stišavanjem strasti u slučaju međunacionalnih incidenata nije osnovna funkcija savjeta. Štoviše, ukoliko dođe do incidenta to znači da je savjet loše radio, da nije poduzeo aktivnosti da do incidenata ne dođe, da se otklone rizici nacionalne neravnopravnosti», smatra naš sugovornik.

Mjerenje ravnopravnosti

Jedno od pitanja je i može li se i na koji način mjeriti ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti u nekoj jedinici lokalne samouprave? Primjerice, u slučaju rodne ravnopravnosti postoji Indeks rodne ravnopravnosti kao mjerni instrument koji analizira stupanj dostignute ravnopravnosti u tom segmentu. Među ostalim, tu postoji i rodno budžetiranje i slično.

»Može se mjeriti je li postignut uravnotežen broj pripadnika manjinske zajednice ili pripadnika srpskog naroda u lokalnoj

samoupravi u kojoj manjine imaju lokalnu većinu u tijelima lokalne samouprave – skupštini, vijeću, javnim službama i ustanovama, državnim tijelima koji obavljaju nadležnosti u lokalnoj samoupravi. Međutim, ne može se mjeriti suštinska ravnopravnost, odnosno način na koji ljudi percipiraju različitost. Posredni pokazatelji su nacionalno mješoviti brakovi, dvojezičnost u nastavi, povezanost građana u svakodnevnom životu. Mjerenja etničke distance ukazuju da je ona visoka i da ne postoji previše razumijevanja za manjinska prava«, kaže on.

Kako izmjeriti jesu li međuetnički odnosi dobri? Trenutačno imamo sliku da su oni dobri, što možda u potpunosti i nije prava slika, a na to ukazuje i Posebno izvješće Zaštitnika građana, navodeći sljedeće: »na temelju dostavljenih odgovora jedinica lokalne samouprave da Savjeti nisu imali sjednice ni potrebu sastajati se, izgleda da su međuetnički odnosi u Srbiji dobri!«

»Pa ova konstatacija je bila i u izvješću Centra za istraživanje etniciteta prije skoro desetljeća. Ova ironija, međutim, nije primjerena, jer je riječ o ozbiljnom problemu koji se prikriva kako lošim zakonskim rješenjem (članak 98. Zakona o lokalnoj samoupravi), odsustvom strategije multikulturalnosti u Srbiji, centralizacijom manjinskih samouprava, partokratskim političkim sustavom, gotovo patrijarhalnim autoritarizmom u radu tijela lokalnih samouprava. To su problemi koji opterećuju rad i funkcioniranje, pa i izbor članova savjeta za međunacionalne odnose. Ovako kako su postavljeni i organizirani, savjeti nemaju realnu društvenu i institucionalnu snagu, a postoji realna potreba za njima. Nadam se da u dokumentu Zaštitnika građana postoje promišljene preporuke u svezi s izmjenama članka 98. Zakona o lokalnoj samoupravi kojima se uređuje položaj i nadležnosti ovih tijela u skladu s društvenim potrebama i autonomijom lokalne i manjinske samouprave«, kaže Bašić.

Hoće li se nešto promijeniti?

Akcijskim planom za Poglavlje 23 i Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina predviđeno je, kako navode predstavnici vlasti, niz zakonodavnih i institucionalnih promjena i mjera za unapređivanje tolerancije, razumijevanja i suradnje. Hoće li ovi akcijski planovi izmijeniti postojeće stanje glede savjeta za međunacionalne odnose? Odnosno, hoće li doći do izmjena legislative, po kojima nisu uvedene sankcije jedinicama lokalne samouprave gdje savjeti ne funkcioniraju ili slično?

»Ukoliko je to u akcijskim planovima evidentirano, doći će do određenih promjena. Pitanje je što se tim promjenama postiže – ispunjavanje formalnih obveza iz procesa pridruživanja EU ili faktičko uređenje društvenih odnosa? Nisam previše optimističan, jer je na problem savjeta ukazivano više puta. Činili su to Centar za istraživanje etniciteta 2005. i 2010. godine, potom i Centar za regionalizam, Centar za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina, čini mi se i da je Beogradski centar za ljudska prava upućivao preporuke, ali mjerodavna tijela nisu reagirala. Najzad, na pitanje što sa savjetom za međunacionalne odnose, njegovim položajem i funkcijama, može se odgovoriti tek kada se jasno izjasnimo kakvu politiku multikulturalnosti želimo kao društvo – integrativnu ili segregativnu«, zaključuje Bašić.

Davor Bašić Palković

Konfuzije oko politika MULTIKULTURALNOSTI

Uključivanje i aktivne konzultacije manjinskih zajednica prilikom dijaloga s matičnim zemljama, harmonizacija normativnog i zakonodavnog okvira u skladu s europskim standardima i pokretanje šireg dijaloga o budućem modelu multikulturalizma u Srbiji samo su neke od mjera koje je neophodno poduzeti

Multikulturalizam predstavlja pojam oko čijeg značenja postoji mnogo nesuglasja i koji i dalje izaziva različite kontroverze. Bilo da se radi o stručnoj znanstvenoj ili laičkoj javnosti, unikatna definicija multikulturalizma ne postoji, pa često dolazi do različitih tumačenja ovog pojma, koja nerijetko mogu biti pogrešna. Kako predočava **Alpár Losoncz**, zbog povećane upotrebe termina multikulturalizma kako u svakodnevnom tako i znanstvenom govoru neophodno je prepoznati stanovitu konfuziju koja vlada u odnosu na njega.

Termin se često koristi kao sinonim za pojmove kao što su kulturni pluralizam, multietničnost, plurikulturalizam itd. U najopćijem slučaju pod multikulturalizmom se označava činjenica postojanja izraženog etnokulturnog diverziteta u modernim državama. To je takozvano demografsko deskriptivno određenje pojma, koje je možda i najmanje sporno, budući da je prethodno navedena činjenica lako empirijski utvrdiva. Ovako postavljeno određenje nas s druge strane dovodi do određenja pojma

u programsko-političkom, normativnom i ideološkom smislu. Prema programsko-političkom određenju multikulturalizma podrazumijevaju se posebni tipovi programa i inicijativa usmjerenih na upravljanje etnokulturološkim razlikama u jednom društvu. Drugim riječima, odnosi se na poseban tip programa i političkih inicijativa kreiranih na način da uspješno odgovore na niz izazova koje stvara etnokulturni diverzitet. Podrazumijeva različita institucionalna, pravna i politička rješenja čiji je cilj promoviranje poštovanja kulturne, etničke, jezične i vjerske različitosti. Ideološka i normativna uporaba pojma tiče se razmatranja mjesta identitetskih posebnosti u kulturnom smislu, u teorijskoj, sociološkoj i političko-filozofskoj ravni.

Jednako uživanje zagarantiranih prava

Multikulturalizam podrazumijeva priznavanje etničkog diverziteta i osiguravanje prava individuama da sačuvaju svoj identitet i da zajedno s drugim pojedincima unutar države jednako uživaju u zagarantiranim pravima. Priznavanjem prava pojedincima i skupinama, te osiguranjem njihovog ravnopravnog pristupa društvu zagovornici multikulturalizma također tvrde da takva politika koristi kako pojedincima, tako i društvu u cijelo-

sti, jer se smanjuje pritisak i mogućnost sukoba, koje može biti uvjetovano neravnopravnošću i segregacijom. Isto tako, prema pojedinim pobornicima ovakve teorije, kao što je **Christine Inglis**, multikulturalizam jest mehanizam za obogaćivanje jednog društva u cijelosti.

Pojedini autori, poput **Andree Semprinija**, prave razliku između kulturoloških i političkih interpretacija multikulturalizma. U prvom slučaju u pitanju je šire određenje, u smislu da se odnosi i na zahtjeve za priznanje i očuvanje identiteta grupa koje nisu isključivo etničke ili nacionalne, već svoju različitost i posebnost identiteta temelje na nekim drugim karakteristikama. Politička interpretacija multikulturalizma, pak, podrazumijeva pravljenje razlike između nacionalnih manjina i etničkih grupa. Točnije, multikulturalizam se odnosi na zahtjeve koje etnokulturne zajednice upućuju državi radi stjecanja posebnih prava, a u skladu s potrebom njihovog uključivanja.

Charles Taylor smatra da je multikulturalizam više povijesno i političko pitanje nego epistemološko. On razlikuje dvije tradicije u liberalno-demokratskoj teoriji, politiku jednakosti po kojoj svi pojedinci zaslužuju jednako poštovanje i jednaka prava i, s druge strane, politiku različitosti koja se temelji na priznanju jedinstvenih identiteta pojedinaca i grupa. Iako se te dvije perspektive čine inkompatibilnima, Taylor smatra da se obje temelje na poimanju jednakog poštovanja te on promatra multikulturalizam kao logičan produžetak politike jednakog poštovanja i politike priznanja.

Inače se smatra da je ovaj pojam prvi put upotrijebio kanadski premijer **Pierre Trudeau** 1971. godine, nastojeći ukazati na to da priroda kanadskog društva nije bikulturalna već multikulturalna jer osim anglofona i frankofona značajnu povijesnu i društvenu ulogu imaju domorodačko stanovništvo i useljenici.

Potemkinova sela multikulturalizma u Srbiji

Iako danas u Srbiji žive brojne nacionalne zajednice koje se međusobno razlikuju po brojnim faktorima kao što su specifičan geografski položaj, povijesne okolnosti, migratorni procesi itd. Srbija nije definirala politiku multikulturalnosti koja bi manjinskim zajednicama uz garantiranje određenih prava i zaštite identiteta odredila njihov položaj i na koncu omogućila odgovarajuću integraciju u srbijanski društveni politički sustav. Srbija svakako jeste višetetnička i višekulturalna država, što potporu nalazi u činjenici da danas na teritoriju Srbije živi oko 30 etničkih skupina, od čega 21 na osnovu zakona ima pravo na svoju manjinsku kulturnu samoupravu, odnosno ima svoje nacionalno vijeće. Ne može se zaniijekati ni činjenica da je etničnost jedan od osnovnih činitelja suvremene društvene zbilje i događanja, jer manjinske zajednice čine 14 postotaka u ukupnom udjelu srbijanskog stanovništva. Unatoč činjenici da je Srbija etnički diverzificirana država, srbijanski ustavotvorci iz 2006. su zaniijekali ovu činjenicu te Srbiju izdefinirali kao nacionalnu državu, te je samim tim u ustavnoj definiciji izostavljen višenacionalni karakter države. Kasnijim odredbama kojima se uređuje ostvarivanje i zaštita prava nacionalnih manjina ukazuje se na jasno opredjeljenje da se međuetnički odnosi uređuju na osnovu legalističkog modela priznavanja prava manjinskim grupama i zabrani formalne diskriminacije. Ovakvim pristupom rješavanju manjinskog pitanja Srbija se jasno opredijelila za se-

gregacijski model multikulturalizma u kojem priznavanje prava manjina i osiguravanje uvjeta za očuvanje njihovih etnokulturoloških osobenosti i identiteta ne znači i njihovu društvenu integraciju u društveno-politički sustav. Neupitna je činjenica da se manjinskom pitanju u Srbiji do sada pristupalo s aspektu veoma uprošćenog *Cuius regio, eius religio*, odnosno »čija regija njegova religija«. Manjinska politika u Srbiji do sada bi se mogla sumirati prema zapažanju **Willa Kymlicke** o etničkim odnosima, a to je da su etnički odnosi viđeni kao igra s krajnjim rezultatom nula: sve što doprinosi manjinama, vidi se kao prijetnja većini. Unatoč nacionalnom karakteru države, međuetnički odnosi i integracija manjina bi se mogla postići javnim politikama koje jačaju kohezivne društvene veze i primjerene su prirodi multietničnosti u zemlji. Prema Kymlicki multikulturalizam je prije svega i najviše razvijanje novih modela demokratskog građanstva koje je ukorijenjeno u idealima ljudskih prava. Svakako Kymlicka s druge strane smatra da i nije svaka forma građanske integracije odgovarajuća multikulturalnim društvima, već je neophodno da se u skladu s etnokulturološkim osobenostima određenog društva traže modeli za odgovarajuću integraciju manjinskih grupa. Alpár Losonczi slično tome smatra da se u Srbiji manjinski integracijski procesi sagledavaju s aspekta dovršenosti kao uplivavanje u luku ostvarenosti i završenosti. Srbija još uvijek nije donijela poseban zakon kojim bi se odredio položaj manjina u društveno-političkom sistemu te na jasan način definirala uloga manjinskih zajednica u sveopćem razvoju srbijanskog društva, već je suprotno tomu donijela Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina iz 2009. kojim je izdefiniran i određen samo položaj manjinskih samouprava.

Neophodne mjere

Iz vida se nikako ne smije ispustiti ni to da manjinsko pitanje u Srbiji nije isključivo unutarnje pitanje, već je zbog što uspješnijih EU integracija neophodno da se riješe postojeći problemi sa susjedima. Nacionalne zajednice koje imaju matice u EU svakako predstavljaju mostove suradnje i mogu pridonijeti kvalitetnijim integracijama Srbije u EU. Srbija na raspolaganju ima čitav set međunarodnih instrumenata (npr. Bijela knjiga o interkulturalnom dijalogu, Ljubljanske smjernice o integriranju raznolikih društava) preko kojih se može pridonijeti boljoj integraciji manjina u srbijanski društveno-politički sustav, ali je osim preuređenja i harmonizacije čitavog normativnog i zakonodavnog okvira, neophodno da postoji i istinska volja za rješavanjem postojećih problema. Činjenica je to da je neke mjere dosta teško implementirati jer sustav nije usklađen, ali je neophodno da se uz konzultiranje dokumenata, preporuka i smjernica na europskoj razini iznađu najbolja moguća rješenja za postojeće probleme. Uključivanje i aktivne konzultacije manjinskih zajednica prilikom dijaloga s matičnim zemljama, harmonizacija normativnog i zakonodavnog okvira u skladu s europskim standardima i pokretanje šireg dijaloga o budućem modelu multikulturalizma u Srbiji samo su neke od mjera koje je neophodno poduzeti. Svaka druga opcija značila bi marginalizaciju i preživljavanje srbijanskog društva na socijalnoj periferiji modernog europskog prostora.

Darko Baštovanović

Konkretnih mjera za pomoć poljoprivrednicima još uvijek nema

A suše kao da nije bilo

Poljoprivrednike najviše »boli« što ni u ovoj sušnoj godini za njih nema pogonskog goriva po povlaštenim cijenama. Jesensku sjetvu počeli su ne dočekavši konkretne mjere pomoći, pa će i ulaganja u proizvodnju biti skromna, onoliko koliko iscrpljeni seljak ima i može

Poljoprivreda će ove godine, usprkos suši koja je zadesila regiju u kojoj je i Srbija, ostvariti prihod od 4,4 milijarde dolara. To su procjene agrarnih analitičara. S druge strane, kolika je šteta od ovogodišnje suše još se ne zna ni približno precizno. Procjene su različite i kreću se od 600 milijuna pa do preko milijardu eura. Bez obzira jesu li u pravu oni koji procjenjuju 600 milijuna ili oni čije procjene štete premašuju milijardu eura, poljoprivrednici su očekivali i nadali se nekakvoj pomoći kako bi se barem donekle ublažile posljedice suše. Međutim, na početku jesenske sjetve još se ne zna na koju konkretnu pomoć poljoprivrednici mogu računati. A najavljeno je nekoliko olakšica koje bi trebale pomoći ratarima pri jesenskoj i proljetnoj sjetvi. Tako su kao mjere za saniranje posljedica suše najavljeni nabava sjemenskog materijala za jesensku, a zatim i za proljetnu sjetvu, subvencionirani kratkoročni krediti za sjetvu, povoljniji uvjeti pri kupovini pogonskog goriva i drugog repromaterijala, te olakšice pri plaćanju naknade za odvodnjavanje. Ali sjetva je već dobroano odmakla, a obećana pomoć još je na dugom štapu.

Zarada, gdje toga ima?

Zvonko Lukić, poljoprivrednik iz Nenadića, sprema se za vađenje šećerne repe. I prije no što holmeri uđu u njivu već može procijeniti – rod će ove godine biti manji, i to 20 do 40 posto.

»Ove godine očekujem 60 tona po hektaru. Dakako da je to manje nego li prošle godine kada je prinos bio 90 tona po hektaru. Cijena je ista kao i prošle godine i iznosi 35 euro centi po kilogramu. S tom cijenom mi se ove godine možemo nadati malo zaradi u proizvodnji šećerne repe, jer s jedne strane imamo manje prinose, a s druge strane pala je i vrijednost eura prema dinaru«, kaže Lukić.

Dobrom urodu ne nada se ni **Goran Firanj** koji u proizvodnji slatkog korijena ima iskustvo duže od dva desetljeća.

»Urod će biti manji 30 do 40 posto. Ono što će me, možda, donekle izvući ove godine je bolja digestija, koja bi zbog suše i dosta sunčanih dana trebala biti bolja nego li prošle godine«, kaže Firanj.

Slažu se naši sugovornici da je jedna od prednosti ove proizvodnje poznata cijena koju ugovaraju prije same sjetve. Slažu se i oni s time, ali dodaju da proizvodnja repe ne počinje onda kada sijačice uđu u njivu već ljeta prije toga, tako da se i u ovu proizvodnju ulazi s rizikom.

Usprkos smanjenju prinosa, šećerna repa će ove godine biti ratarska kultura koja će uz suncokret poljoprivrednicima još donijeti kakvu-takvu zaradu. Na ostaloj proizvodnji knjižit će gubitke. Veće ili manje, ovisno o regiji jer su padaline bile različitog nivoa i tamo gdje je bilo nešto više lokalnih oborina i urod je nešto bolji. Ali, općenito, u usporedbi s 2016. godinom ova je

podbacila. Ne katasrofalno, ali iskazano u brojkama više nego očigledno. U ovoj godinu očekuje se da će biljna proizvodnja vrijediti oko 2,6 milijardi dolara, što je u usporedbi s 2016. godinom manje za 27 posto.

Nameti dave i u suši

Razlog je to što su se ratari nadali pomoći države koja bi im kroz različite olakšice pomogla da se »izvuku« iz ove, za ratarstvo nepovoljne, godine i zasnuju novu proizvodnju. Da su poljoprivrednicima potrebne olakšice zbog štete koju su pretrpjeli od suše među prvima je javno progovorila Udruga *Pančevački ratari* koja je krajem rujna zatražila otpis dugovanja za porez na odvodnjavanje i zamrzavanje doprinosa za mirovinsko-invalidsko osiguranje, koje za ovu godinu iznosi 72.000 dinara po osobi. *Pančevački ratari* također su zatražili da se dizel gorivo oslobodi 50 posto nameta, a oni trenutačno iznose 80 dinara po litri i obuhvaćaju porez na dodanu vrijednost, taksu i akcizu.

»Imajući u vidu da su poticaji poljoprivrednicima toliko mali da manji ne mogu biti i gotovo su pred ukidanjem, jer su najniži u Europi (svega 17 eura po hektaru za biljnu proizvodnju) mi prosto ne vidimo izlaz iz ove beznadežne situacije, bez značajnije pomoći države u ovom teškom financijskom trenutku. Agrarni proračun mora biti veći nego dosad i mora ispunjavati bar zakonski minimum od pet posto proračuna Srbije«, priopćili su *Pančevski ratari* krajem rujna.

Priopćenjem su se ponovno oglasili prije nekoliko dana, i to s razlogom, jer je obećana pomoć poljoprivrednicima ostala, usprkos tome što je počela jesenska sjetva i priprema zemljišta, samo obećanje.

»Neozbiljno odugovlačenje i nedonošenje konkretnih mjera pomoći ugrozit će i obnavljanje nove proizvodnje i sjetvu ozimih usjeva u optimalnim agro rokovima«, upozorili su u zajedničkom priopćenju *Pančevački ratari* i *Agrarni forum* Pančeva.

Oni podsjećaju da na zajedničkoj sjednici vlada Srbije i Vojvodine, koja je održana 6. listopada, nisu usvojeni nikakvi konkretni zaključci glede pomoći, te samim tim neće biti ni konkretnih mjera za pomoć poljoprivrednicima. Dovoljan je to razlog da pančevačke udruge kažu da su seljaci iznevjereni i ponovono ostavljeni od vlastite države da se sami snalaze. »Nisu otpisane nametnute obveze po osnovu naknade za odvodnjavanje do kraja 2016. godine, iako je obračun takvih dažbina nezakonit, jer Uredba Vlade Srbije nije bila usklađena s tada važećim zakonom o vodama. Nije urađeno ništa glede doprinosa poljoprivrednika za mirovinsko osiguranje koje bi trebalo staviti u status mirovanja u 2017. godini«, navode u ovim udrugama.

Na gubitku i seljak i država

Da će po svojoj prilici ratari ostati bez konkretne pomoći smatra i **Miroslav Kiš**, predsjednik UO *Asocijacije poljoprivrednika*.

»Nadležni ili ne znaju ili neće da vide i znaju što se događa na našim njivama, u proizvodnji. Iscrpljeni smo financijski, što će utjecati na ulaganja u buduću proizvodnju, a kada se ne primijeni puna agrotehnika ne može se očekivati ni prosječan, a kamoli dobar urod. I to se ponavlja iz godine u godinu. Obećanja, priče o investicijama, poticaji. Sve je to potrebno, ali ono što je mjera

koja bi pomogla svakom poljoprivredniku jest subvencionirano gorivo. U ovoj regiji jedino srpski seljak nema jeftinije gorivo«, kaže Kiš.

Prema njegovim riječima jesenska sjetva odrađena je na oko 50 posto parcela, pa su predložene mjere i da se provedu, za ovu sjetvu zakašnjele.

»Za umjetno gnojivo poljoprivrednici će se zaduživati paritetno, ili će ga kupiti, a to gnojivo nitko i ne spominje. Za gorivo najavljuju neki regres, ali tek za iduću godinu. Sve to je neizvjesno i praktički ratari nemaju nikakve olakšice za sjetvu koja je u tijeku«, kaže Kiš.

Poljoprivrednicima zato ostaje da se uzdaju u sebe, svoj rad i svoja sredstva.

»Sve ovo što se obećava, obećanja su za široke mase, za one koji nisu direktno u poljoprivredi, kako bi se pokazalo da se nešto radi. Mi koji smo u poljoprivredi još prije nekoliko mjeseci ukazivali smo da kukuruz neće dati ni polovicu prošlogodišnjeg roda. Uvjeravali su nas kako je to različito od regije do regije i kako smanjenje prinosa neće biti veće od 10-20 posto. Sada ti isti kažu kako će prinos biti upola manji. Mi obični seljaci na terenu to smo znali i vidjeli i nekoliko mjeseci prije njih«, kaže Kiš.

On još jednom ističe da će zbog izostanka olakšica ratari biti prinuđeni da reduciraju agrotehničke mjere. A šteta je zbog toga velika. Imat će je prije svega sam poljoprivrednik, ali i država koja će naredne godine knjižiti manji državni prihod od poljoprivrede.

Zlata Vasiljević

Lajčo Perušić, književnik i kulturni djelatnik

Kad sam primio prvu obavijest da je povjerenstvo za dodjelu nagrade mene predložilo, iznenadio sam se jer nisam odmah razumio što sam ja to veliko napravio da sam zaslužio Balintovu nagradu? Pa, ja sam samo cijelo vrijeme u životu, nadahnut djetinjstvom, odnosno zavičajem, pisao o njemu, predavao se osjećajima kao da se kroz književnu riječ opet vraćam kući

Književna nit sa zavičajem

Ovogodišnji dobitnik nagrade za životno djelo na području književnosti *Balint Vujkov Dida* je **Lajčo Perušić** (1945.), Subotičanin koji od svoje mladosti živi u Zagrebu. Po vokaciji nastavnik njemačkog jezika i književnosti, radni je vijek proveo u turizmu, isprva u djelatnosti marketinga u agenciji *Atlas*, a kasnije kao menadžer u funkciji ugovaranja i kreiranja turističke ponude. U području turizma obnašao je gotovo sve stručne i upravne funkcije, ne samo u poduzeću, već i u upravnom odboru Jugoslavenske udruge turističkih agencija (YUTA) kao član i u hrvatskoj udruzi za turizam (UHPA). Poezijom se bavi od mladosti, a kasnije počinje pisati i prozu. Objavio je dosad dvije zbirke pjesama – *Brazde na licu* (1994.) i *Iza lica* (2011.), povijesnu monografiju *Tragovima predaka* (2014.) a nedavno i zbirku kratkih priča *Vrijeme u pokretu* (2017.). Pjesme i priče objavljivao je u periodici u Hrvatskoj te u publikacijama Hrvata u Srbiji, a zastupljen je i u nekoliko antologija i panoramskih prikaza književnosti vojvođanskih Hrvata. Objavljivao je i stručne članke o turizmu i jeziku, te eseje i recenzije. Za svoj književni rad dobio je nekoliko nagrada. Nagrađen je za haiku pjesmu po natječaju udruge *Tri rijeke* iz Ivanić Grada. Hrvatski sabor kulture nagradio ga je za kratku priču, a tjednik za kulturu *Hrvatsko slovo* za prozu u 2016. godini. Aktivan je i kao kulturni djelatnik. Bio je predsjednik Osnivačke skupštine Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu 1990. godine, a osim te, član je i Udruge za potporu bačkim Hrvatima u Zagrebu osnovane 2002.

Na početku razgovora, što Vam znači nagrada Balint Vujkov Dida, kako ste doživjeli trenutak kada su Vam javili da ste laureat?

Kad sam primio prvu obavijest od gospođe Čeliković da je povjerenstvo za dodjelu nagrade mene predložilo, iznenadio sam se jer nisam odmah razumio što sam ja to veliko napravio da sam zaslužio Balintovu nagradu? Pa, ja sam samo cijelo vrijeme u životu, nadahnut djetinjstvom, odnosno zavičajem, pisao o njemu, predavao se osjećajima kao da se kroz književnu riječ opet vraćam kući. Zato sam veoma počašćen ovom nagradom, ali i obvezan da svojim skromnim sposobnostima nastavim gdje sam stao i ostvarim ono što još planiram učiniti.

Vi ste i u svojoj književnosti veoma vezani za zavičajno bačko uporište, kako ga naziva velikan Ante Sekulić...

U neko doba kad čovjek sagledava svoju životnu stazu, ne može a da se ne zapita: A gdje sam ja to bio do sada, kojim sam putem prolazio, koje su to temeljne odrednice bile što su me poticale i držale uzdignute glave? Tada se čovjek treba vratiti u svoje djetinjstvo kao u svoj temeljni najtopliji kutak života i otvoriti svoju memorijsku prtljagu koju je ponio sa sobom u život kao obiteljsku baštinu. Imao sam tu nesreću da sam kao deseto dijete u roditelja vrlo rano ostao bez oca, ali sam ostao ispunjen dubokom toplom majčinom ljubavlju. Otišao sam iz grada svog djetinjstva, ali svoj zavičaj, sjećanja na proživljene događaje, ljepote, mentalitet, ikavski govor, nisam nikada napustio. Sve vrijeme su u mojoj memoriji ostale slike, boje, mirisi moje ravnice, obitelji, prijatelji, prve ljubavi. One se nikada nisu izgubile iz mog života. O njima sam, eto, imao potrebu pisati u više navrata. U svim svojim knjigama poezije ili proze uvijek se provlačila ta nadahnuta intimna nit sa Suboticom. Ukratko, odlazeći iz Subotice u 15. godini života uspio sam ponijeti sa sobom ono najljepše što sam do tada stekao: svoje djetinjstvo. Ono ni do dana današnjeg nije izgubljeno iz mene. Ništa se nije usput rasulo, sve je ostalo duboko u meni, istina, s malo drugačijim pogledom na to razdoblje, ali u duši nesumnjivo intimno, iskreno i istinito. Čak stvarnije i doživljajnije nego li tada.

Kako gledate na književni opus Balinta Vujkova, ali i subotičku manifestaciju njemu u čast?

Dane Balinta Vujkova doživljavam kao praznik riječi, knjige, kulture, identiteta. Vujkovljevim djelom moramo biti ponosni što je još u svojoj mladosti uzeo u svoje ruke ono najjače oružje kulture, a to su bili olovka i papir, kasnije i magnetofon, i krenuo po selima do najudaljenijih salaša po cijeloj Bačkoj i šire, pomno slušao i zapisivao svaku izgovorenu pripovijetku, pismu, anegdotu. Dakle, u svom životnom pohodu na hrvatsku kulturu u Bačkoj, od Dunava do Tise, od Kalače do Petrovaradina i puno, puno šire, Vujkov je sakupio i predao dolazećim generacijama jezičnu kulturnu ostavštinu koja nas ne može i ne smije ostaviti ravnodušnima. Njegova visokomotivirana lutanja bespućima pripovjedne kulture trajala su godinama, sezala su preko cijelog prostora panonske zaravni na kojem je živjela hrvatska čeljad. Imao je, naime, na umu da svaka zabilježena pripovijetka može imati visoko književno, etnološko, sociološko i antropološko značenje za Hrvate ovoga podne-

blja. Prepoznavao je narodnu mudrost. U tome se očituje njegova neizmjerena zasluga.

Što Vam prostor književnosti kao autoru otvara, zbog čega se pisanjem bavite još od mladalačkih dana?

Stvaralaštvo ostvareno duhovnim naporom je vrhunaravni dar. Njega trebamo slijediti i razvijati na svoju i društvenu dobrobit. O književnom stvaralaštvu ne možemo govoriti, a da ne krenemo od samog nukleusa – riječi. Još u mladosti me je obuzimao jedan čist, nepatvoren osjećaj za riječ u kojoj se, kao u nekakvom kavezu, skrivalo značenje određenog pojma ili predodžbe. Istovremeno sam osjećao da pojam ne smije biti skriven. Mora lepršati, zanositi se u visine i dubine, lebdjeti iznad životnog prostora duha. Počeo sam osjećati da se u riječi skriva bogatstvo, pa sam upornom željom nastojao da ga otkrijem i u sebi ugledam svoj skriveni svijet. Neumjereno sam tada danju i noću čitao, radio se, žalostio, brojao sjene svoje i tuđe, ljubio privide, tražio stvarnost. Mislio sam da ću u stihovima naći i razmjere svojih, do tada utrlih, ali skromnih, pjesničkih staza. I dok mi je noćna svjetiljka žmirkala u podstanarskoj sobi, unosio sam svoje misli polako, plašljivo i s poštovanjem, u riječi kao u hram ljudske komunikacije. Tako sam počeo. Čini mi se da je uspjelo. Ohrabren ovim stavom doživio sam poziv da društvu oko sebe predam stečeni dar umjetničke pozitivne komunikacije kroz riječ poezije, proze, literarnih i novinskih napisa ili proučavanje povijesti. Tako je to išlo.

Nedavno ste objavili novu knjigu, Vašu prvu zbirku kratkih priča naslovljenu *Vrijeme u pokretu*. Predstavite nam je ukratko...

Knjiga *Vrijeme u pokretu* je promišljanje o aktivnom individualnom odnosu prema životnim događajima koji svojim ponavljanjem pokreću vrijeme, a vrijeme svojim protjecanjem budi nove doživljaje i biva neumorni pokretač. Zato ova knjiga priča nije nekakav kronološki dnevnik nego dočaravanje pojedinih karakterističnih isječaka iz mog života i sredine u kojoj sam živio, da na taj način prikazem obilježja nekog prošlog vremena. Uz opis osobnih sjećanja na djetinjstvo u pričama *Najmlađi član deseteročlane obitelji, Godina 1959.* i drugima, te uz opis društvene aktualnosti iz Bačke, kao u pričama *Teta Anka Slamka, Magla nad ravnicom* i drugima, tu su i priče koje su heterotematske, a sve one završavaju pozitivno, optimistično. One su isječci doživljenog vremena koje svojim kretanjem na duhovnom ili socijalnom području oslikavaju višestranost dobrote koja se provlači kroz cijelu knjigu, često uz humor ili poneki sarkazam, ali uvijek iznova daju okvir za spoznaju nove predodžbe. U knjizi je 30 priča, a pogovor izdanju je napisao **Vladan Čutura**, magistar edukacije hrvatskoga jezika i komparativne književnosti.

Imate li neke rukopise u »fijoci«?

Imam spremnu zbirku pjesama pod još uvijek radnim naslovom *Vrijeme vrlina*, a radim i na autobiografskom spomenaru *Deran iz Gundulićeve*.

Kako ocjenjujete prilike na književnoj sceni vojvođanskih Hrvata, jeste li povezani s ovdašnjim piscima?

U hrvatskoj zajednici u Vojvodini vidim prisutnost jakog hvaljevrijednog entuzijazma, posebno u znanstvenom, kulturnom i obrazovnom djelovanju. Znanstvena istraživanja, novinstvo, nakladništvo i druge aktivnosti dosežu visoke domete, ali i postavljam pitanje je li to dovoljno? Naime, jesu li se dovolj-

no razlučili stari literarni stereotipi i prišlo novim izazovima današnjeg čovjeka? Osim toga, nakladništvo hrvatskih kulturnih institucija razvija se na sebi primjeren način. Uspješnost suradnje svih institucija s hrvatskim predznakom trebala bi se odražavati međusobnim povezanijem. Nakladnička djelatnost, posebno časopisi i glasila *Hrvatska riječ, Hrvatske novine, Klasje naših ravni, Zvonik* i druga glasila zavrjeđuju pohvalu. Ovdje moram izdvojiti *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevac i Šokaca* za koji smatram da je najvrjedniji projekt što Hrvati u Vojvodini imaju. Treba također napomenuti, istine radi, da je Katolička crkva, kao i u prošlim stoljećima, tako i danas, jedan od bitnih integrativnih faktora u Hrvata. Crkva nije zapustila, a još manje napustila, svoje vjernike u vjerskom, nacionalnom i kulturnom odgoju. Međutim, javno djelovanje unutar zajednice, trebam i to reći, često pati od rastrkanosti ideja ili bolje rečeno neusklađenosti nekih čisto osobnih odnosa, te tako vodi zajednicu do razjedinjavanja. Mislim da trebamo težiti zajedništvu koje ne bježi od različitosti mišljenja, ali i ne na uštrb zajednice. Zaslužna književna pera kao što su **Lazar Merковиć, Vojislav Sekelj, Petko Vojnić Purčar, Jasna Melvinger, Milovan Miković, Zvonko Sarić, Željka Zelić, Katarina Čeliković, Neven Ušumović, Tomislav Žigmanov, Mirko Kopunović, Marko Kljajić, Branimir Tomlekin, Ruža Silađev** i drugi koje, neka mi oprostite, nisam spomenuo, zalog su uspješnosti. Sretna okolnost je što stasa mlada generacija čiju prisutnost već sada primjećujemo.

Koliko su vojvođanski Hrvati, njihova kultura i književnost, vidljivi u Hrvatskoj?

Kultura bunjevačkih Hrvata, po mojem mišljenju, je nedovoljno prisutna u kulturnoj javnosti u Hrvatskoj. Zbog toga su se u svrhu popularizacije naših književnih prinosa općem hrvatskom korpusu, a u Hrvatskoj su stvarali ili stvaraju **Ante Sekulić, Naco Zelić, Petar Šarčević, Luka Štilinović** i drugi osnivala društva, kao Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata (1990.), Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema (1991.) i Udruga za potporu bačkim Hrvatima (2002.), čije težište djelovanja je očuvanje i promicanje kulturnog identiteta bačkih Hrvata. U svrhu promicanja bogatog mozaika hrvatske kulture ove udruge djeluju kroz organizirana predavanja i seminare vezane uz teme kojima se promiču kulturni dosezi bačkih Hrvata, te pomažu kod izdavanja književnih, povijesnih, znanstvenih, umjetničkih i drugih djela bačkih Hrvata. Najveći doprinos u tome su dali **Naco Zelić, Luka Štilinović, Antun Vujević** i drugi.

Kako iz zagrebačke perspektive vidite događanja u hrvatskoj zajednici u Srbiji, naš tzv. manjinski život? Što Vam se čini kao dobro, a što kao loše?

Progresivnu prepoznatljivost, bogatu nakladničku djelatnost, njegovanje standardnog hrvatskog jezika i skrb za očuvanje identitetske tradicije vidim kao dobro koje se uočava iz daleka, a kao što sam spomenuo, često se stvara i mutna slika: razjedinjenost zajednice u smislu negativnog odnosa pojedinih deklariranih pripadnika prema njoj. Partikularni interesi mogu jako naštetiti zajednici, a upravo bi zajednica morala biti primarni i jedini interes djelovanja svakome tko se deklarira Hrvatom u Vojvodini, poštivajući različitost mišljenja.

Davor Bašić Palković

mons. Stanislav Hočevar, beogradski nadbiskup

Probudimo u svima osjećaj za Crkvu

Mi smo u zemlji s većinskom pravoslavnom tradicijom. Trebamo svjedočiti svoj identitet i biti uvijek otvoreni jedni za druge i uspostaviti zajedništvo prema svima

U ovoj godini nastavlja se obilježavanje Sinode Beogradske nadbiskupije. Obilježavanje je započelo prošle godine, godinom molitve, potom godinom odluke i senzibiliteta, a u ovoj pastoralnoj godini, glavni akcent Beogradska nadbiskupija stavlja na susretanja svećenika s vjernicima po župama. Osnovni cilj Sinode je da svi vjernici osjećaju s Crkvom kako bi otkrivali njena bogatstva. Početak školske godine započeo je u Beogradskoj nadbiskupiji susretima s obiteljima kada im je predstavljena i glavna tematika ovogodišnje Sinode: kako u ovo naše vrijeme posredovati kršćanstvo s ljudima, slaviti sakramente i kako postići da u župama bude veliko zajedništvo kako bi se promicalo jedinstvo među kršćanima i dijalog među svima. O značaju obilježavanja Sinode razgovarali smo s Beogradskim nadbiskupom mons. **Stanislavom Hočevarom**.

Već za iduću godinu u planu obilježavanja Sinode su zajednička zasjedanja na kojima će se voditi rasprave oko prihvaćanja onih odluka koje su za Beogradsku nadbiskupiju najvažnije. Koje su to odluke?

Odluke ne možemo unaprijed reći. Sada razgovaramo s ljudima na svim razinama kako bismo mogli doći do pravih odluka. U Beogradskoj nadbiskupiji nekada je živjelo preko 100.000 katolika. Nekada su živjeli katolici tamo gdje imamo crkve. Sada ih toliko nema. Više je prisutan fenomen da tamo gdje imamo zgradu crkve, kao recimo u Ravnoj Rijeci, skoro da ni nemamo vjernika, a imamo ih u gradovima gdje nemamo crkve. Dakle, jedno od pitanja je kako naše vjernike međusobno povezati. Drugo pitanje je kako za našu djecu organizirati vjeronauk. Mi u školi ne možemo stvoriti minimalnu grupu od barem pet učenika. Zato se moramo prilagoditi situaciji. I to zahtijeva poseban način pripreme za prvu pričest, svetu krizmu. Naše župe nemaju puno mladih koji bi se pripremili za brak. Moramo pokušati uspostaviti *Caritas* u svakoj župi i promijeniti one načine medijskog predstavljanja kako bi naši vjernici imali što više informacija. Zato se trudimo da preko Blagovijesti, društvenih mreža i *Radio Marije* te informacije budu dostupne svima njima. Također u našoj biskupiji imamo samo dva dekanata i uočavamo da nije najbolja povezanost. Zato sada uspostavljamo naše nove

filijalne crkve u kojima je devedesetih godina i početkom ovog stoljeća ponestalo vjernika.

Počinju li se vjernici u drugim župama Beogradske nadbiskupije vraćati svojoj crkvi?

Pokušavamo ponovno oživjeti te zajednice i potrebno je srediti prostor. Tako, recimo, u Vrnjačkoj Banji više od 20 godina zbog svih događanja devedestih godina nije bilo nijednog katolika. Sada se polako vraćaju. Mi moramo na nov način promisliti gdje i kako te vjernike okupljati za pastoral mladih i zato je potrebno uložiti mnogo napora kako bismo ih mogli što bolje povezati. Moramo biti svjesni da je za vrijeme Drugog vatikanskog koncila vladala drugačija ideologija. Mi smo u zemlji s većinskom pravoslavnom tradicijom. Trebamo svjedočiti svoj identitet i biti uvijek otvoreni jedni za druge i uspostaviti zajedništvo prema svima. Zato se moramo i međusobno bolje poznavati. Sve će se to postići donijetim odlukama. Zato svi vjernici tijekom čitave ove godine moraju surađivati u tim razmišljanjima, davati prijedloge, a završna skupština će imati tu zadaću da iz mnoštva tih prijedloga konkretiziraju odluke.

Koji su problemi u ostvarivanju određenih postavljenih ciljeva Sinode i na koji način se oni mogu prevladati?

Mi moramo pronaći načine kako bismo mogli uzdržavati naše svećenike. Naši ljudi su veoma siromašni. Sve je više samih, starih i bolesnih ljudi tako da razmišljamo o mogućnostima otvaranja Doma starih za njih. To je vrlo teška zadaća i ne možemo sve, ali je potrebno ipak nešto učiniti i zajedničkom suradnjom potražiti sredstva da nešto od svega toga realiziramo. Moramo svjedočiti svoj identitet i biti uvijek otvoreni jedni za druge. Poseban izazov za nas je i dio prošlosti i dio svećenika je ovdje došao iz drugih dijaceza. Sada polako dolaze svećenici i s ovih prostora i to je jedan novi znak nade. Dakle, pitanja je mnogo. Ono što naglašavam i poručujem jeste: probudimo osjećaj za Crkvu. Samo ako budemo svi jedno srce, jedna duša, možemo pronaći prave putove.

S. D.

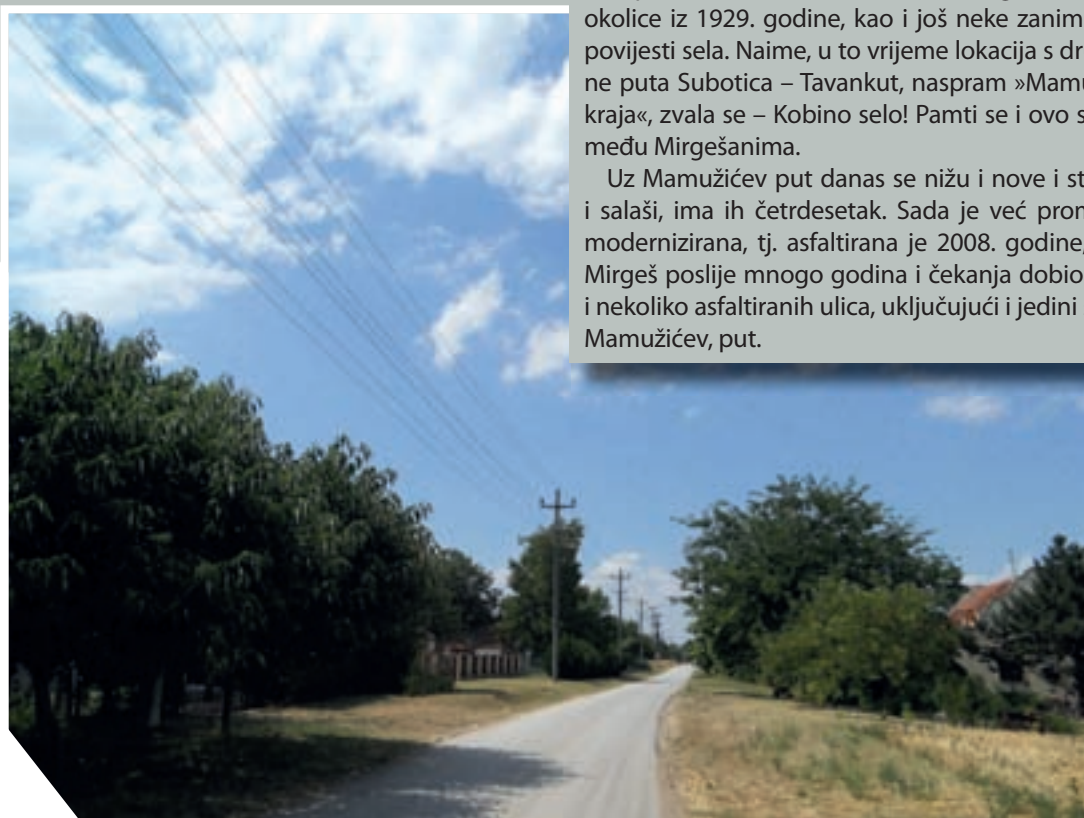

Mamužićev put i sjećanja

U Mirgešu postoji samo jedna prometnica koja se službeno naziva »put«; sve ostale su »ulice«. Službeno se ulicom zove i ona glavna što prolazi kroz selo na relaciji Subotica – Tavankut, naime, ova najčešće korištena prometnica jednim dijelom je ponijela ime Slobodana Principa Selje, na ulazu u Mirgeš iz pravca Subotice, a potom se nastavlja u Ulicu Nikole Tesle. U Mirgešu postoji samo jedan put – to je Mamužićev put, dug oko dva kilometra, kojim se stiže do voćnjaka nekadašnje *Peščare*.

Kako je dobio ime, sačuvano je ne samo u narodnim pričama, nego i u službenim kartama ovog područja: po obiteljima **Mamužić**, koje su ovdje živjele salaš do salaša, a ima ih na adresama »Mamužićev put« i danas. Mirgešani još pamte nešto drugačiji naziv, a njihovo sjećanje potvrđuju i karte područja iz prošlosti: bio je ovdje »Mamužićev kraj«. I službeno, ne samo kao narodni toponim. Potvrdu nalazimo u karti grada Subotice i okolice iz 1929. godine, kao i još neke zanimljivosti iz povijesti sela. Naime, u to vrijeme lokacija s druge strane puta Subotica – Tavankut, naspram »Mamužićevog kraja«, zvala se – Kobino selo! Pamti se i ovo staro ime među Mirgešanima.

Uz Mamužićev put danas se nižu i nove i stare kuće i salaši, ima ih četrdesetak. Sada je već prometnica i modernizirana, tj. asfaltirana je 2008. godine, kada je Mirgeš poslije mnogo godina i čekanja dobio trotoare i nekoliko asfaltiranih ulica, uključujući i jedini službeni, Mamužićev, put.

Miroljubiva sila

Europa je u posljednje vrijeme ponovo u »pokretu«. Naravno, tu ne mislim prvenstveno na zasad nezaustavljivi pokret migranata k najbogatijim zemljama *Starog kontinenta*, nego prije svega na razne društvene pokrete, koji »potresaju« pojedine države. Sve je počelo *Brexitom*, kada su stanovnici Velike Britanije, istina tijesnom većinom, odlučili istupiti iz EU. Zasad su Škotska i Sjeverna Irska, koje u okviru Kraljevstva imaju svoju autonomiju i parlamente, najavili referendum o tome da žele ostati u okviru EU (jer smatraju da će od toga imati veću korist). U ovoj krizi zasad vlada pat pozicija, jer na »tvrdi *brexit*« EU odgovara »tvrdim uvjetima istupanja«. Nakon izbora u Austriji i Češkoj mnogi analitičari smatraju da će antimigrantski pokret srednjo i istočnoeuropskih država dobiti veću snagu u »borbi s Bruxellesom i njenom birokracijom« koja pak forsira politiku prihvatanja migranata i njenu »pravednu raspodjelu«. Zasad i u ovom konfliktu vlada neka vrsta primirja. U dvije značajne članice EU nedavno su održani referendum, prvi u Španjolskoj u kojoj je najbogatija autonomna komuna (*comunidad autónoma*) Katalonija, usprkos zabrani, održala referendum o istupanju iz Španjolske. Posljednjeg tjedna i u Italiji u dvije, opet najbogatije, regije zemlje u Venettu i Lombardiji stanovnici su velikom većinom glasovali za veći stupanj (financijske) autonomije. U našoj lijepoj domovini (zasad) je katalanski referendum izazvao veću političku pažnju i Premijerka i Predsjednik namjeravali su rukovodećima u EU uputiti pismo o »dvostrukim aršinima« te institucije, uspoređujući slučaj Katalonije i Kosova. Koliko znam, pismo nije poslano (vrlo pametno), ali zato je održana vojna parada povodom oslobođenja Beograda, gdje je naš vodeći lider nagovijestio kako želi da budemo regionalna, ali miroljubiva vojna sila, koja će na svaki vojni napad odlučno i energično odgovoriti.

Slučaj Katalonije

Katalonija je bila jedna od najstarijih feudalnih država na tlu današnje Španjolske, grofovija Katalonija osnovana je 847. godine i izdvojila se iz Franačkog carstva. Prvi parlament je sazvan 1283. godine, a njena žuto-crvena zastava je najstarija na kontinentu. Preko dinastičkog braka postala je dio Aragonije i kao takva ušla je u savez kraljevstva Aragonije i Kastilije koju smatraju pretečom moderne španjolske države. U Barceloni je 1450. godine osnovano sveučilište. Prvenstveni prihod poticao je od trgovine, kasnije se razvila tekstilna manufaktura, u moderno vrijeme i ostala industrija. Pomoću Francuza 1641. godine osnovana je samostalna država Katalonija. U vohoru španjolskog građanskog rata, Katalonija (*Estat Catalé*) postala je prva (zasad i posljednja anarhistička država), koja je stala uz centralnu socijalističku vladu, zahvaljujući snažnom radničkom sindikatu CNT (*Confederacion Nacional del Trabajo*) koja je 1918. imala već 250.000 članova. Njena naoružana milicija je pobijedila i zauzavila snage generala **Francisca Franca** u bitci kod rijeke Ebro. Nakon Francove pobjede, njegova diktatura je Kataloniji ukinula svaku samostalnost i katalonski jezik je (ponovo) zabranjen.

Plakat koji poziva u borbu protiv Francovih fašista

Počevši od 1977. godine ponovo je uspostavljena autonomija i počela raditi katalonska vlada (*Generalitat de Catalunya*). Kada je 2008. Španjolsku uhvatila gospodarska kriza, počela je tražiti veću samostalnost od centralne vlasti koja se završila sadašnjim referendumom. Centralne vlasti zasad prijetе »mirnom silom zakona«.

Katalonci u Vojvodini

Trenutna politička situacija u Kataloniji u meni budi sjećanja na početak devedesetih godina kada je ukinuta autonomija Vojvodine na sličan način kako se to planira u Španjolskoj. Zato nije slučajno da su u nekoliko vojvođanskih mjesta na zidove ispisani grafiti »Katalonija-Vojvodina«. Pošto više nismo najbogatija regija u Srbiji (Beograd nas je pretekao), »autonomaški pokret« je uspješno tiho ugušen, referendum recimo o većem financiranju Pokrajine zasad ne prijeti. Istina je i to da je obećani zakon o financiranju Pokrajine zaleđen, naša centralna vlada ima važnije poslove, npr. da jeftino kupi ruski vojni otpad. Postoji i jedna zanimljiva veza između naše pokrajine i Katalonije. Naime kralj **Filip IV.** je 1715. godine zabranio katalonski jezik i premjestio sveučilište. Dio nezadovoljnih Katalonaca zatražio je azil u Habsburškoj monarhiji. Dobili su dozvolu da se nasele u Banat, gdje je 1735. godine osnovana Nova Barcelona, koja je danas dio Zrenjanina. Preseljeno je oko 100 obitelji, koje su se potpuno asimilirale, samo poneko prezime čuva sjećanje na njih. Možda i nas »manjince« čeka ista sudbina!

Mladi Hrvati i Srbi drugi put u Bruxellesu

U prisustvu mnogih mladih Hrvata i Srba, predstavnika veleposlanstva Srbije i Hrvatske, europarlamentaraca i drugih međunarodnih gostiju 19. listopada u Europskom parlamentu u Bruxellesu održana je premijera filma *Standing Up for Minorities rights* (Ustanimo u zaštitu manjinskih prava). Domaćin događaja bio je hrvatski zastupnik u Europskom parlamentu **Ivan Jakovčić**. Film istražuje stanje vjerskih i etničkih manjina, tj. mladih Hrvata u Srbiji i mladih Srba u Hrvatskoj.

Mitropolit Zagrebačko-ljubljanski **Porfirije** rekao je u Europskom parlamentu da se izazovi između Hrvatske i Srbije moraju odvijati u duhu evanđelja. Pozvao je sve na raspravu i međusobnu pomoć u suzbijanju predrasuda i ksenofobije u svom okruženju i istaknuo kako postoji navika da svi kažemo da je drugi odgovoran za svoju situaciju, kao sredstvo zaštite. Međutim, ako vidimo druge kao krivce i nikada se ne pitamo jesmo li pridonijeli sukobu, onda nema perspektive za budući napredak.

Predsjednik povjerenstva za mlade Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Mario Vrselja** naglasio je da je korist prethodnog sastanka (10.-13. travnja ove godine) kada je 20 mladih Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije došlo u Bruxelles posjetiti europske institucije rezultiralo jačanjem prijateljstva i sklada među vršnjacima, te da u Srbiji treba poboljšati i izgraditi snažniju kulturu na području manjinskih prava. Također je naglasio kako moderne

vrijednosti ne prate nužno tradicijske vrednote koje su bitne manjinama i da je zadovoljan što je dugogodišnji trnoviti rad mladih Hrvata i Srba našao svoj put kroz film, premijerno prikazan u Europskom parlamentu. Hrvatski europarlamentarci izrazili su nadu da će film biti prikazan i na državnim i regionalnim televizijama u Srbiji i Hrvatskoj.

Predstavnica Nacionalnog vijeća mladih Srba u Hrvatskoj **Jelena Nestorović** rekla je da mediji i političari u Hrvatskoj oblikuju mišljenje manje pozitivno prema manjinama, što zauzvrat negativno utječe na odnose između većinskog stanovništva i manjina. Ona je rekla da je dijalog osnovni alat za prevladavanje tih izazova.

U duhu ciparske izreke proglašene tijekom rasprave »Ako ne možete ukloniti tamu, možete upaliti svijeću«, CEC, tj. konferencija Europskih crkava, toplo preporučuje da odvojite nekoliko minuta svog vremena da biste vidjeli kratki film o izgradnji mostova između mladih Hrvata i Srba.

Film se može pogledati na linku <https://vimeo.com/232627192/426fab9009>.

H. R.

Ruža Tomašić uputila pitanje Europskoj komisiji

Zastupnica u Europskom parlamentu **Ruža Tomašić** uputila je u službenu proceduru Europskog parlamenta pisano pitanje Europskoj komisiji. U pitanju je Komisiju upoznala s činjenicom da učenici trećih razreda gimnazija općeg te društveno-jezičnog smjera u Srbiji od 2007. godine povijest uče iz udžbenika istaknutog srbijanskog povjesničara **Radoša Ljušića**.

»Iako su svi u etničkom podrijetlu Srbi, njih često nazivaju po imenu teritorija na kojemu žive – Crnogorci, Banaćani, Slavonci, Dalmatinci« – citat je iz udžbenika.

Naglasila je kako već deseta generacija gimnazijalaca uči da je glavnina Slavena pravoslavne, katoličke i muslimanske vjeroispovijesti na jugoistoku Europe srpskog podrijetla, čime se osporava posebnost drugim narodima bez ikakve znanstvene osnove i sije sjeme nekih budućih sukoba.

Budući da je proces analitičkog pregleda zakonodavstva (screening) za Srbiju otvoren 2013. godine, te posebice u svjetlu privremenog zatvaranja poglavlja 25. i 26. (znanost i istraživanje te obrazovanje i kultura); Europsku komisiju je pitala kakav

stav ima prema navedenom sadržaju udžbenika odobrenog od srbijanskog Ministarstva znanosti, obrazovanja i tehnološkog razvoja.

Za *Narod.hr* rekla je kako je jednostavno morala reagirati te kako joj je čudno da nitko iz vlasti nije znao za to.

»Ne možete vi jednom stranom usta graditi zajedništvo, a drugom stranom usta propagirati četništvo i negirati sve države oko sebe«, kaže Ruža Tomašić.

Na pitanje očekuje li reakciju Europske komisije, odgovorila je: »Komisija će nekako morati reagirati. Hrvatska je jedna od članica EU koja mora pristati na svako poglavlje da Srbija može ići dalje. Hrvatska može to i zaustaviti, samo treba imati petlju.«

»Mi znamo što su radili i gdje su bili **Aleksandar Vučić** i **Ivica Dačić** 90-ih godina. Vidimo što **Vulin** radi i što govori. Oni dolaze u Hrvatsku, govore što žele, rade što žele. Netko tome treba stati na kraj. Ako žele biti dio uljuđene Europe, moraju se početi uljuđeno ponašati i poštivati svoje susjedstvo«, zaključuje Ruža Tomašić.

Tartan

Jesen u Subotici – tartan na sportskom terenu u OŠ *Jovan Mikić*, tartan na sportskom terenu u Prvomajskoj, nespominjanje ove godine obećanog tartana na sportskom terenu u Aleksandrovu, najava obnove sportskih terena na Paliću, nespominjanje davno obećanog tartana na atletskoj stazi Gradskog stadiona, podsjećanje predstavnika vlasti da su dodijeljena sredstva za sanaciju poda u sportskoj dvorani OŠ *Ivan Milutinović* te za izgradnju terena u OŠ *Kizur István*, otvaranje javne nabave za klimatizaciju Dvorane sportova... Uglavnom lijepe vijesti, baš kao što je lijepo bilo i ovo miholjsko ljeto. A što je novo i lijepo u selima na ovu temu? Novi tobogan za igralište OŠ *Matija Gubec* u Gornjem Tavankutu, financiran dotacijama mještana.

Iako su tartanom presvučeni tereni gotovo svake škole u gradu, za sela su takvi slučajevi statistička pogreška. Djeca ondje ne da nemaju na terenima ovu skupu podlogu koja čuva zglobove, nego, kako doznajemo iz prve ruke, od ravnateljica škola u Tavankutu i Đurđinu, često nemaju niti osnovne uvjete za tjelesni odgoj. Tako su u Tavankutu, kako kaže **Stanislava Stantić-Prčić**, koševi »prastari« i morat će ih skidati jer se više ne mogu popravljati i predstavljaju prijetnju za sigurnost djece. Slična situacija s koševima je i u Đurđinu, a **Ljiljana Dulić** navodi da je ipak ondje najveći problem nedostatak sportske dvorane, za koju je čak tri puta do sada napravljen projekt, ali dalje od tog početka se nije odmaklo. Usprkos konstantnog apliciranja na raznorazne projekte, ove dvije ravnateljice kažu da seoske škole rijetko kad nešto i dobiju. Ovdje ne misle samo na podloge koje koštaju nekoliko milijuna dinara, već i na znatno skromnije potrebe.

No, s obzirom na to da je prije nekoliko dana gradonačelnik **Bogdan Laban** izjavio da »rade na obnovi svih sportskih terena«, a član Gradskog vijeća zadužen za područje sporta i omladine **Nemanja Simović** kako je »jedan od prioriteta lokalne samouprave izgradnja sportske infrastrukture«, rodila se nada da će i neke od seoskih škola dobiti jednog dana nešto za poboljšanje sportskih uvjeta, a možda čak to bude i tartan!

Ipak, ako nam je suditi prema priloženoj fotografiji koja prikazuje kako izgleda tartan desetak godina nakon postavljanja na sportskom terenu jedne subotičke osnovne škole, možda je dovoljno željeti samo ispravne sprave i asfaltnu podlogu na terenima bez pukotina i rupa?

J. D. B.

Temljem članka 35, stavak 2, Zakona o kulturi (*Sl. Glasnik RS*, broj 72/2009 i 13/2016), članka 23 Statuta kazališta i odluke Upravnog odbora kazališta sa 147 od 26. 7. 2017. godine

RASPISUJE se javni natječaj za imenovanje DIREKTORA Narodnog pozorišta – Narodnog kazališta – Népszínház Subotica

Za direktora kazališta može biti imenovana osoba koja ispunjava sljedeće uvjete:

- VII. 1 stupanj stručne spreme Fakulteta dramskih umjetnosti, Fakulteta muzičkih umjetnosti, Akademije umjetnosti, odnosno fakulteta društvenih znanosti

- najmanje 5 godina radnog iskustva u struci

- poznavanje jednog stranog jezika

Direktor se imenuje na mandat od četiri godine.

Uz prijavu, kandidat treba dostaviti sljedeće dokaze:

- uvjerenje o državljanstvu RS

- diplomu o završenom fakultetu (ovjerenu presliku)

- potvrdu o radnom iskustvu u struci

- uvjerenje nadležne policijske uprave o nekažnjavanju (ne stariju od šest mjeseci)

Kandidat za direktora dužan je uz prijavu predložiti Program rada i razvoja kazališta za mandatno razdoblje od četiri godine, kao sastavni dio natječajne dokumentacije.

Liječničko uvjerenje se dostavlja nakon provedenog postupka izbora.

Rok za prijavljivanje na javni natječaj je 10 dana, počevši od 25. 10. 2017. godine.

Molbe s originalnim dokumentima, životopisom i programom rada za 4 godine slati na adresu:

Narodno pozorište – Narodno kazalište – Népszínház
Senčanski put 71
24000 Subotica

Monoštorski prvašići u Subotici

Hrvatsko nacionalno vijeće organiziralo je za sedam prvašića koji su ove godine upisali prvi razred na hrvatskom jeziku u Monoštoru jednodnevni izlet u Suboticu, u četvrtak, 19. listopada.

Oni su u pratnji nekolicine roditelja i dopredsjednice HNV-a za Sombor **Snežane Periškić** prvo posjetili palički ZOO vrt, potom sjedište Vijeća gdje su ugošćeni i upoznati s radom ove instituci-

Snežana Periškić kaže da su djeca puna dojmova i kako ova gesta puno znači roditeljima i onima koji nisu bili sigurni kako će se sve ovo odvijati s odjelom na hrvatskom. Dodala je da u Monoštoru već sada postoji određeno zanimanje roditelja djece predškolske dobi za nastavu na hrvatskom, te izrazila nadu da će biti uspjeha i sa sljedećom generacijom i da će ih biti još više u narednoj školskoj godini.

Učiteljica monoštorskih prvašića **Elena Brdar** ističe da nakon gotovo dva mjeseca otkako je počela školska godina postoji lijepa suradnja s drugim učiteljicama i da su se djeca jako lijepo snašla.

»Što se tiče djece iz drugih razreda, moram reći da nema nikakvih sukoba, nitko nije ništa negativno komentirao, sve teče po planu i svi su zadovoljni.«

Ružica Šarković, mama **Milice Šarković**, učenice I. b razreda OŠ 22. oktobar u Monoštoru koja pohađa nastavu na hrvatskom jeziku kaže kako nije bila laka odluka prilikom upisa, budući da je u pitanju prva godina ovakve nastave.

»I danas sam još u nekom strahu i pitam se jesmo li ispravno postupili, ali smo riješili da to bude ovako u prve četiri godine a potom ćemo vidjeti kako će se stvari odvijati u našoj školi. Ja kažem da su oni 'pokusni kunići' u Monoštoru što se

tiče hrvatskog odjela. Kada kažem strah, ne mislim na moguće sukobe i nesuglasice s djecom iz drugih odjela, već na to što je u pitanju mali razred, ima ih svega sedmero, dok ih u drugim ima 20. S druge strane, razmišljala sam kako to može biti i prednost, zbog boljeg svladavanja gradiva i lakšeg uklapanja među djecu. Što se tiče sukoba, ne plašim se zbog toga, a ako ih i bude, to može krenuti samo od roditelja, jer djeca ne razmišljaju o razlikama, svi su prijatelji i svi se skupa igraju i idu u istu školu. Moja je kći jako zadovoljna i sretna, uklopila se u tu malu sredinu, taj svoj mali razred sa svojom učiteljicom i ona to ne želi mijenjati. Ja je naravno podržavam.«

Ivana Petrekanić Sić

Snežana Periškić, Elena Brdar, Jasna Vojnić i Margareta Uršal s monoštorskim prvašićima

je, sljedeća »postaja« bio je HKC *Bunjevačko kolo* gdje su kao počasni gosti prisustvovali programu *Narodna književnosti u školi* u okviru *Dana Balinta Vujkova*, a svoj izlet završili su u Tavankutu na ručku i u vožnji *špediterom* (zaprežnim kolima).

Savjetnica predsjednika HNV-a za razvojne projekte **Jasna Vojnić** ovim je povodom istaknula značaj dolaska malih Monoštora u Suboticu kako bi se upoznali s drugom djecom koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i vidjeli da nisu sami i izdvojeni.

»Njihova je učiteljica također imala priliku upoznati se sa svojim kolegama, razmijeniti iskustva i uspostaviti neku buduću suradnju. Predložili smo da s djecom dođu i roditelji, jer neki od njih nikada nisu bili u Subotici.«

Susret subotičkih i osječkih umirovljenika pošte

Susret Udruženja PTT umirovljenika Subotice i Udruge umirovljenika pošte iz Osijeka upriličen je u subotu, 21. listopada, u prostorijama Pošte 1 u Subotici. Druženje subotičkih i osječkih umirovljenika, bivših uposlenika pošte započelo je prije dvije godine na inicijativu predsjednika osječke Udruge **Bože Buhina**.

Nakon što je desetak domaćina primilo u društvenim prostorijama Glavne pošte 47 gostiju iz Osijeka, uslijedio je odlazak na izlet u Sentu gdje je u rujnu obilježeno 320 godina od *Senčanske bitke*. Tim su povodom, među ostalim, posjetili spomen crkvu Mala Sveta Tereza čiji toranj simbolizira spomen stup *Senčanske*

Dubravko Bugarski, Eržika Kiseli i Božo Buhin

bitke, a kupola, koja se sastoji od 12 dijelova, cvijeće koje niče iz zemlje. Obišli su i spomenik *Senčanskoj bici* koji se nalazi na obali Tise te Gradski muzej Senta.

Prema riječima predsjednika Udruženja PTT umirovljenika Subotice **Dubravka Bugarskog** s osječkim je kolegama dogovoren susret i za sljedeću godinu, a druženja ovakve vrste ostvaruju se i s umirovljenim poštarama iz Segedina unatrag već 12 godina.

Udruženje PTT umirovljenika Subotice trenutno broji oko 300 članova, a sastanci predsjedništva su svakog petka u dvorišnom uredu Pošte 1.

I. P. S.

Knjiga *Horvacki Bačka 1901.-1939.* predstavljena u Zagrebu

Posveta najstarijem nogometnom klubu

U Velikoj dvorani Matice hrvatske u Zagrebu prošloga je tjedna predstavljena knjiga *Horvacki Bačka 1901.-1939.* subotičkog novinara i pisca **Dražena Prčića**. Knjiga je posvećena njegovom pradjedu **Martinu Horvackom** koji je 1901. godine u Subotici bio jedan od osnivača najstarijeg hrvatskog nogometnog kluba NK *Bačka*.

»Dražen Prčić je svoga pradjedu Martina i njegovu obitelj, kao i nogometni klub *Bačka*, prikazao s tolikom ljubavlju, kao da je svoje djetinjstvo proživio s njima, mažen i pažen, i kao da je bio svjedokom toga vremena. Spoznaje o njihovim međusobnim odnosima, kao i o odnosima unutar nacionalne zajednice, a osobito u svezi s nogometnim klubom *Bačka*, omogućile su mu da nam da obilje svjedočanstava o životu i međuljudskim odno-

sima u zajednici Bunjevaca Hrvata u Subotici«, rekao je publicist i bivši diplomat **Naco Zelić**, rođeni Subotičanin, predstavljajući Prčićevu 14. knjigu.

»Ova knjiga je nešto što izlazi iz konteksta onoga čime se ja bavim i što ja preferiram, ali ovo je bio jedan dug, ne samo prema mom pradjedu, nego i prema svim ljudima koji su utkali svoju sudbinu, svoje živote, svoj trud u stvaranje nečega što je mnogo više, iznad njih samih, iznad nas, iznad svega – stvaranje nogometnog kluba *Bačka*. Ova knjiga je spomenik mom pradjedu, ali i svim tim ljudima koji zaslužuju da ne budu zaboravljeni«, rekao je Prčić.

(Hina)

Bistro i medno

Osnovna škola 22. oktobar u Monoštoru može se pohvaliti da među svojim đacima ima i pecaroša i pčelara. To i ne čudi jer su Monoštorci vrsni pecaroši, a kako i ne bi bili jer gdje god da zakorače stići će do neke vode, dunavske ili kanalske. Vrsni su Monoštorci i pčelari, pa onda ne čudi ni što među đacima ima i onih koji, osim u bukvar, čitanku i na svoj profil na društvenim mrežama vole zaviriti i u košnicu. Prepoznali su ta interesiranja svojih đaka i njihovi nastavnici i dosjetili se kako bi bilo zgodno okupiti ih u pecaroškoj i pčelarskoj sekciji. Znali su s kim imaju posla i da toj djeci neće biti dovoljno neko suhoparno predavanje o pčelarenju i pčelinjem svijetu i neke suhozemne priče o pecanju. Oni hoće akciju, onu pravu. U pčelinjaku i na vodi. Dosjetili se opet nastavnici da to nitko bolje neće odraditi nego li Udruga pčelara *Pčela* i Klub sportskih ribolovaca *Šaran*. A ovi kao da su jedva čekali takav poziv i eto očas jedne lijepje suradnje. Ne one kratkog daha, već suradnje koja rađa neke nove ideje i okuplja sve veći broj monoštorske djece.

Jedna od takvih ideja je zajednički susret i druženje pčelarske i pecaroške sekcije. Dakako, u pčelinjaku i na vodi. A sve na korak od Monoštora. Poslužilo je i vrijeme i eto jednog zanimljivog i nezaboravnog dana. A kako i ne bi bio nezaboravan kad se mali pčelari i pecaroši mogu pohvaliti ribljim ulovom na kojim bi im pozavidjeli i pecaroši s iskustvom, jer tko ne bi na svojoj udici htio šarana od dvije kile. A ove pecaroše baš je htjela sreća, doduše uz malu olakšicu – pecanje u uzgajalištu. Ali to nije umanjilo sreću djece koja su uz povike propratila svakog upecanog šarana. Nisu ovi đaci pecaroši zabacili

nepripremljeni. Onim malobrojnim, koji se do sada nisu laćali pecaroškog štapa i udice, kratki tečaj održao je iskusni pecaroš **Đura Rang**. Pokazao je kako se veže udica, objasnio kako se stavlja mamac i izrekao ključnu rečenicu – ne hvata ribu pribor već pecaroš.

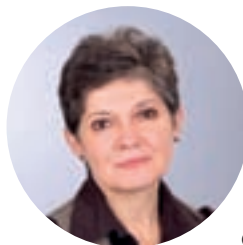

Kako ih je krenulo, vjerojatno se mali pecaroši s obale ribnjaka ne bi maknuli do mraka, ali zato su tu bili njihovi nastavnici i domaćini da ih podsjetu da ovaj zanimljiv dan ima i svoj drugi dio, a to je kratko upoznavanje s pčelinjim svijetom. Za to je zgodno poslužio pčelinjak **Bojana Zetovića**. Nije Bojanu prvi puta da govori pred ovako zahtjevnim slušateljima, pa se ne da zbuniti ni neočekivanim dječjim pitanjima. A tu je i **Ivica Periškić**, vješt ne samo s pčelama već i s radoznalim dječjim glavicama, pa su

Tjedan u Somboru

Smetlište, gdje mu mjesto nije

Pisali smo u *Hrvatskoj rijeci* naširoko i nadugačko o tome kako je Bačko Podunavlje upisano u UNECSO-vu listu prirodnih rezervata biosfere. S razlogom, jer je to prvi rezervat biosfere u Vojvodini, drugi u Srbiji i jedan od 669 u cijelom svijetu. S razlogom, jer je to

područje od 176.000 hektara, a proteže se kroz teritorij Grada Sombora, općina Apatin, Odžaci, Bač i Bačka Palanka. S ponosom su zvaničnici pobrojanih lokalnih samouprava nedavno u Baču primili Povelju Rezervata biosfere Bačko Podunavlje, ali ako je suditi po jednom primjeru iz Sombora tu i staje cijela priča ili bolje reći briga o jednoj od najočuvanijih ritsko-močvarnih cjelina na cijelom toku Dunava.

A da se vodi imalo brige o jednom ovako dragocijnom području, onda se ne bi moglo dogoditi da se na samom rubu Specijalnog rezervata prirode *Gornje Podunavlje* širi divlja deponija. Sve šira i duža i nitko se više i ne skriva kada auto prikolicama, traktorima ili kamionima dovozi svakovaki otpad, od raspadnutog namještaja, stajskog gnojiva, šuta, pa čak i trule paprike koja nije za sušenje i dalju preradu. I niču čitava brda smeća s lijeve i desne strane asfaltirane ceste koja vodi ka salašima Štrbac. I koga briga za to? Čisto sumnjam da je revnosna komunalna inspekcija ili policija tu zabolala svoj nos. Jer da jeste valjda bi po nekom tragu našla barem dvoje-troje vlasnika otpada s deponije, udarila ih po džepu (onako po propisima) za primjer ostalima. Ali, Bože moj, pa tko će još šetati po smetlištu, rovariti po smrdljivom smeću, mogu se još i cipele, i ne daj Bože, ruke zaprljati. Igraju na tu (sigurnu) kartu oni koji se kućnog i svakog drugog otpada elegantno oslobađaju. Tu nedaleko od svojih kuća.

Ne znam što o toj našoj slici misle oni koji desetke tisuća eura ostavljaju u obližnjim lovištima. Iskreno, ne love oni na divljoj deponiji, ali ako im pogled odluta dalje od šume i lovišta eto im prizora za pamćenje i prepričavanje. Ne znam što bi, da tu sliku vide, rekli i uradili oni koji su nas uvrstili u prestižnu UNESCO-ovu listu prirodnih rezervata. Ali ključno je pitanje što na tu našu sliku (što bi narod rekao i priliku) kažu oni koji su odavno trebali nešto poduzeti i riješiti to divlje smetlište.

Z. V.

se tako pčelari uspjeli nositi i s atraktivnim pecanjem. Umiješali su se tu još neki – Udruga građana *Podunava* koja je kroz projekt LAP-a za djecu Grada Sombora *Tko poštuje cvijet, poštovat će i svijet* osigurala opremu za male pčelare i **Damir Đanić** koji je velikodušno otvorio vrata svojeg ribnjaka.

I da ne zaboravimo na kraju – djeca nisu ostala ni gladna ni žedna. A još dok je ovo druženje pecaroša i pčelara uveliko trajalo čule su se ideje za novu zanimljivu akciju. Koju, nećemo vam otkriti, već se strpite do narednog izvješća.

Z. V.

Posjet učenika iz Hrvatske

Predsjednik skupštine Grada Srijemska Mitrovica **Tomislav Janaković**, 20. listopada, primio je učenike Pomorske škole u Zadru i Medicinske škole iz Šibenika i Pakraca, koji su došli u posjet ovom

srijemskom gradu povodom realiziranja prekograničnog projekta *Prva pomoć - prava pomoć*, koji škole iz Hrvatske realiziraju u suradnji s Medicinskom školom *Draginja Nikšić* iz Srijemske Mitrovice. Posjet učenika iz Hrvatske trajao je tri dana tijekom kojih su za njih organizirane radionice. Prekogranični projekt traje četiri godine, a ponovni susret učenika bit će održan u Zagrebu iduće godine, kada će učenici iz Hrvatske i Srbije imati mogućnost da pokažu stečena znanja.

S. D.

Širom Vojvodine

Grožđebal u HKPD-u Matija Gubec u Rumi

U spomen na lijepa vremena

Pamte Brežani iz Rume dobra stara vremena kada je skoro svaka obitelj u ovoj općini gajila vinograd. U Barunovcu, dijelu Rume, nekada ih je bilo najviše. Proizvodila su se kvalitetna vina od grožđa s fruškogorskih vinogorja. Danas ih je nažalost, ostalo samo dva, vinograd pokojnog **Đure Kuna**, nekadašnjeg predsjednika i tajnika Hrvatskog kulturnog-prosvjetnog društva **Matija Gubec**, kao i vinograd sadašnjeg predsjednika Društva **Pavla Škrobot**. U spomen na te lijepe dane, članovi hrvatske udruge iz Rume svake godine u svojim prostorijama oživljavaju uspomene kada su se nekada na obroncima Fruške gore brali brojni vinogradi u listopadu i kada su se Brežani u velikom broju okupljali. Kako uspomene na te dane ne bi izbljebile, i kako se tradicija i običaji ne bi zaboravili, članovi ove udruge u svojim prostorijama svake godine organiziraju igranku, tradicionalnu manifestaciju *Grožđebal*. Toga dana Brežani se okupljaju, druže i vesele i na simbolički način oberu grožđe okićeno u dvorištu udruge. Tako je bilo i ove godine u subotu, 21. listopada.

Sjećaju se Brežani dobrih starih vremena kada su svi s nestrljenjem čekali vrijeme berbe grožđa: »Sada su to samo sjećanja, a mi ih nastojimo oživjeti kroz ovu lijepu manifestaciju. Danas je malo vinograda u Rumi. Gotovo da ih više i nema. Ja sam jedan od rijetkih vinogradara koji ga je nastavio obrađivati. Moja obitelj je bila jedna od poznatijih vinogradarskih obitelji ovdje u Rumi. Gajili su vinograde i proizvodili vino u većim količinama, kako za sebe tako i za druge. Trudim se koliko mogu nastaviti njihovim stopama. Naslijedio sam vinograd od našeg pokojnog člana Društva Đure Kuna i imam želju i volju da nastavim tu lijepu tradiciju Brežana i barem malo oživim vinogradarstvo u ovom dijelu Srijema«, kaže **Miroslav Galar** iz Rume.

Sve manje vina

Rod grožđa najviše zavisi od vremenskih uvjeta. O ovogodišnjem rodu jedan od danas rijetkih vinogradara u Rumi, kaže:

»Ova godina je bila sušna. Bilo je i mrazeva, zbog kojih su neki od vinograda i stradali. Ali zbog vremenskih prilika bilo je manje špricanja vinograda i upotrebe kemijskih sredstava, zbog čega je vinova loza mnogo zdravija nego što je to bilo prošle godine. Zato se može očekivati da će ove godine biti dobro i kvalitetno vino, iako će ga biti u manjim količinama. Ali u Srijemu se danas više pije pivo nego vino, što sve govori o tome da Srijem više nije vinski kraj, barem ne u onoj mjeri kako je to bilo prije«, kaže Pavle Škrobot, dodajući da unatoč tome običaj vinogradara i berbe grožđa još uvijek živi: »Kada su naši preci ovdje naseljavani dobijali su od vlastelinstva po komad zemlje koji je bio namijenjen upravo sadnji vinove loze. Bilo je opredijeljeno po 10 do 12 ari za svako kućanstvo, kako bi se svaka obitelj mogla prehraniti. Ta tradicija je ostala i kod nas danas. Ostala nam je još po neka okućnica gdje i dalje proizvodimo vino ili rakiju. A u spomen na vremena kada su Brežani to radili masovnije, mi organiziramo *Grožđebal*, našu igranku, kada simbolički napravimo svoj vinograd koji zajedno beremo. I tako se uz zvuke tambure prisjetimo dobrih starih vremena«, kaže Škrobot.

Da se ne zaboravi

I ove godine dvorište hrvatske udruge u Rumi bilo je okićeno grožđem, slanim kiflama, jabukama i perecima, koje su članovi udruge te večeri brali i degustirali:

»Ovaj običaj se kod nas zadržao, bez obzira što se danas malo obitelji u Rumi bavi vinogradarstvom. Dvorište našeg Društva ukrasi se vinovom lozom, jabukama i perecima, a uvijek tu budu i naši tamburaši koji nas uveseljavaju na igranci. Naša udruga njeuguje više običaja vezanih za našu zajednicu ovdje u Rumi. Osim igranke u povodu berbe grožđa, organiziramo i igranke u povodu završetka žetve, blagdana sveta Tri kralja. Nama je to iznimno važno, prvenstveno kako bi i naši mladi to isto prakticirali u nekim budućim vremenima«, ističe tajnik Društva u Rumi **Nikola Jurca**.

S. Darabašić

Smuđijada u Srijemskoj Mitrovici

Sedamnaesta *Smuđijada* 2017. održana je 21. listopada u organizaciji ribolovačkog udruženja *USR Zlatna ribica* iz Srijemske Mitrovice. *Smuđijada* je najstarije natjecanje u Srbiji u lovu smuđa umjetnim mamcima, s ciljem promoviranja lova ribe spomenutim mamcima kao i pokreta *Uhvati i pusti*. Ove godine je sudjelovalo 86 ribolovaca iz raznih krajeva Srbije kao i ribolovci iz Hrvatske, Bosne, Rumunjske i Slovenije. Važno je istaknuti da svake godine na *Smuđijadi* sudjeluje sve više djece koja shvaćaju značaj pokreta *Uhvati i pusti*, tako da je ove godine bilo desetero mališana dobi od 9 do 15 godina.

»Ovogodišnja *Smuđijada* se održavala po najnižem vodostaju od

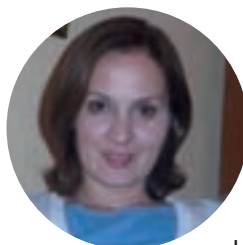
kada se organizira ovo natjecanje, što se odrazilo i na ulov, ali je i dobar pokazatelj kako nažalost smuđa ima sve manje u našim vodama, prvenstveno zbog prekomjernog izlova«, izjavio je organizator natjecanja **Dario Španović**.

Na *Smuđijadi* je ulovljeno 18 štika i dva soma, ali nažalost niti jedna riba po kojoj ovo natjecanje nosi naziv. Ovogodišnji pobjednik je **Igor Bekerević** iz Kladova (som 3900 gr i štika 425 gr), 2. mjesto zauzeo je **Darko Krstić** iz Novog Sada (dvije štuke ukupno 2065 gr), 3. mjesto **Miloš Tomić** iz Šapca (dvije štuke ukupno 2005 gr). Nagradu je dobio i najmlađi natjecatelj **Luka Kurtiševski** (7 godina), kao i najstariji **Marjan Kotar** (78 godina) iz Slovenije.

Tamara Divljak

Tjedan u Srijemu

Pomoć za socijalno ugrožene osobe

Prema podacima Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku u Srbiji 102.392 obitelji koriste socijalnu pomoć. Osnovni iznos socijalne pomoći za pojedince, odnosno nositelje prava na pomoć bez ikakvih drugih prihoda krajem 2016. godine iznosio je 7.946 dinara.

Ovaj iznos se za svaku sljedeću odraslu osobu uvećava za 50, a za maloljetnika za 30 posto. Tako bračni par s dvoje djece prima socijalnu pomoć u iznosu od 15.095 dinara. S obzirom na činjenicu da je za život bez većeg luksuza potrebno dosta novca, kada se saberu mjesečni prihodi i rashodi i gdje je evidentno da rashodi nadmašuju prihode, često se pitamo kako od iznosa socijalne pomoći uspije preživjeti recimo četveročlana obitelj u Srbiji? Uglavnom su te osobe korisnici i narodne kuhinje (u onim mjestima gdje one postoje), pa im je barem osiguran dnevni topli obrok. U Šidu je 350 takvih korisnika, a u odnosu na neko ranije razdoblje njihov broj je znatno uvećan. Ovih dana aktualna je vijest da je upravo u Šidu otvorena prodavaonica za socijalno ugrožene osobe, kao prva takve vrste u Srbiji. U njoj se imaju pravo opskrbljivati svi koji su korisnici narodne kuhinje, socijalne pomoći i koji imaju potvrdu Crvenog križa. Prodavaonica je otvorena zahvaljujući nevladinim organizacijama – *Centru za razvoj Srijema* i *Slobodi izbora*. Korisnicima socijalne pomoći u novootvorenoj trgovini se nudi da se potpuno besplatno odjenu i preuzmu higijenske pakete. Također, nudi im se mogućnost da u večeraju operu i osuše svoje rublje. Imala sam priliku prošloga tjedna razgovarati s predstavnikom nevladine organizacije *Sloboda izbora*. Kako mi je rekao, temeljno načelo kojim se rukovode jest biti na prvom mjestu čovjek, shodno tome se i ponašati i pružati pomoć u ovim teškim vremenima onima kojima je takva vrsta pomoći i najpotrebnija. Svoju prvu humanitarnu misiju imali su na graničnom prijelazu Horgoš, zatim na prijelazu Berkasovo – Bapska, a potom u Grčkoj. Kao svoju sljedeću destinaciju odabrali su Šid, smatrajući da je ljudima u potrebi prijeko potrebna pomoć. Nakon otvaranja ove trgovine, komentari građana bili su različiti. Neki su bili pozitivni, a neki od građana su izjavili da bi bilo bolje da je u ovoj srijemskoj varošici otvorena neka tvornica kako bi se popravio standard građana. A kada je riječ o standardu, otvaranje ovakve radnje u Šidu sve govori.

S. D.

Palička olimpijada i razvoj turizma na Paliću (od 1880. do 1914. godine) 4.

U veličini temelja NE SMIJE BITI GREŠKE

Važnu ulogu u razvoju banje Palić ima i Senat grada. Da bi se osigurao kontinuitet u razvoju banje i zadovoljile potrebe tadašnjih turista, odlukama Senata neprekidno se dopunjava ponuda novim sadržajima, ulaže se u komunalnu infrastrukturu i uređenje naselja, donose se pravne regulative i planovi za unaprjeđenje i osuvremenjavanje kupališta Palić. Svi banjski objekti vlasništvo su grada Subotice i izdaju se u zakup po striktno utvrđenim pravilima. Formiran je poseban Nadzorni odbor za Kupalište Palić (Palics fürdőbizottság) i usvojen »Pravilnik za Institut Kupališta Palić« (Szabályok a Palics Fürdő Intézetben), a odobren od Kraljevskog Ministarstva unutrašnjih poslova Mađarske (Magyar királyi belügyminisztérium). Za bolju vezu s gradom 1894. izgrađen je makadamski put.

Dobri temelji

Grad je od Palića ubirao značajne prihode. Znajući da bez stalnog ulaganja, kako u infrastrukturu tako i u suprastrukturu nema unaprjeđenja ponude a time i daljeg razvoja, gradski senat 19. rujna 1905. raspisuje javni natječaj za obnovu turističkog dijela Palića. Kako se tada ozbiljno prilazilo izgradnji, vidi se iz zapisnika sačinjenog prilikom ocjenjivanja pristiglih radova, gdje stoji: »Nekoliko riječi o zadacima u budućnosti. Šteta je za svaku izgubljenu godinu jer će naše stalne goste zavesti moderne i komforne banje i kupališta. Ali to nije razlog da prenačimo u odluci. Temelje budućnosti Palića treba postaviti za naredne vijekove (podvukao A. Dundžski), a u veličini tog temelja ne smije biti greške.« Od 23 pristigla projekta za realizaciju je prihvaćen drugonagrađeni, a izradili su ga arhitekti **Dezső Jakab i Marcell Komor**. Da je ovakav pristup bio opravdan, potvrđuje činjenica da je danas Palić prepoznatljiv upravo po koncepciji uređenja centralnog turističkog dijela i arhitektonskom naslijeđu izgrađenom po ovom usvojenom projektu.

Najznačajniji objekti izgrađeni po projektima Komora i Jakaba su Velika terasa-kursalon, Ženski štrand, muzički paviljon i vodotoranj – danas simbol Palića. Građeni su u stilu secesije, prevladavajućeg pravca u arhitekturi krajem XIX. i početkom XX. vijeka, i to u njejoj mađarskoj varijanti. Centralno mjesto zauzela je Velika terasa s tipičnim sadržajima klasičnih kursalona toga doba kao što su restoran, otvorene panoramske terase, balska dvorana, salon za čitanje, salon za pušenje, prodavaonica suvenira, duhana i tiska. Balska dvorana se zbog svoje veličine zimi koristila i za igranje tenisa. Kompletan društveni život viđenijih

banjskih gostiju, kao i uglednih građana Subotice, bio je vezan i uglavnom se odvijao u ovom zdanju. Danas je kongresni centar. Treba napomenuti da su se žene i muškarci zbog tadašnjih društvenih normi kupali na odvojenim kupalištima. Otuda i nazivi Ženski i Muški štrand (kupalište), a u upotrebi su i danas.

Kompletno preuređen Palić s novim sadržajima, hortikulturnim uređenjem i infrastrukturom službeno je predan na uporabu 1. rujna 1912. godine kada se slavi Dan grada. Interesantno je da je i današnji simbol Subotice, Gradska kuća, remek djelo Komora i Jakaba u stilu secesije, otvorena istog dana.

Izbijanjem I. svjetskog rata 1914. godine turizam na Paliću skoro zamire. Oporavak je počeo tek poslije Trianonskog sporazuma 1920. godine, ali nekadašnji nivo banje više nije dostignut. A nakon 34 godine od prvih paličkih sportskih natjecanja – preteče Olimpijade – zauvijek nestaje Palička olimpijada.

Velika terasa

Vodotoranj

Zamiranje turizma

Ovo su bili najsvjetliji trenuci u turističkoj povijesti Palića koji se više nikada neće ponoviti. Ubrajali su ga u ekskluzivne banje, pomalo mondenske, s posebnom atmosferom i poznatim sportskim centrom. Za ono vrijeme odličan turističko-geografski položaj, lokacija između drugog i trećeg grada po veličini u tadašnjoj Mađarskoj (36 km od Segedina s oko 120.000, odnosno 8 km od Subotice s oko 100.000 stanovnika), s jakim građanskim slojem, odlične željezničke veze, ljekovitost vode i mulja, povoljna mikroklima, opća uređenost mjesta i široka lepeza ponude omogućili su Paliću da postane značajno i cijenjeno turističko mjesto.

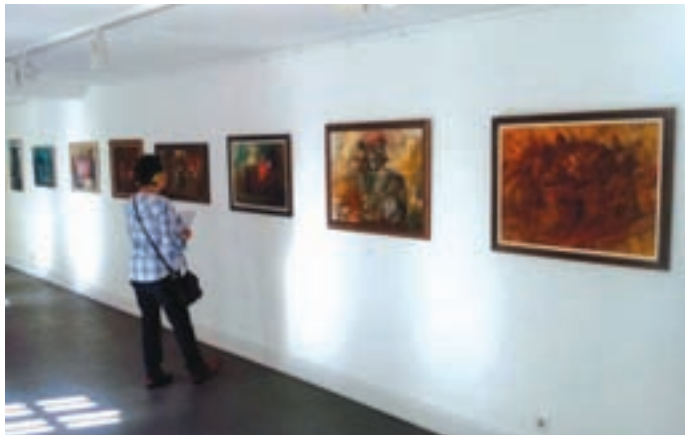
Izbijanjem I. svjetskog rata 1914. godine turizam na Paliću skoro zamire. Oporavak je počeo tek poslije Trianonskog sporazuma 1920. godine, ali nekadašnji nivo banje više nije dostignut. A nakon 34 godine od prvih palićkih sportskih natjecanja – preteče *Olimpijade* – zauvijek nestaje *Palićka olimpijada*.

Svaka turistička destinacija ima svoju povijest. Postoje mnoge s dužom, bogatijom, poznatijom ili zanimljivijom prošlošću nego što je ima Palić. Međutim, specifičnost Palića što se turizma tiče ogleda se u paralelnom razvoju banjskog i sportskog turizma i to krajem XIX. vijeka – kada je to bila rijetkost – na malom eolskom jezeru u srcu Panonske nizine. Nesumnjivo je da su prirodne značajke imale odlučujući utjecaj na razvoj kupališta, ljetovališta i banje. Za razvoj sporta pogodovale su društvene okolnosti: jačanje građanskog društva, uvođenje sporta, odnosno fiskulture u školski program i omasovljenje bavljenja sportom čime sport prestaje biti samo zabava za imućne i aristokrate. Zahvaljujući **Lajosu Vermesu**, tvorcu *Palićke olimpijade*, nastaje specifična ponuda – spoj banjskog i sportskog turizma. Jedino se na taj način Palić mogao izdvojiti u prepoznatljivu destinaciju među brojnim banjama, po prirodnim značajkama mnogo atraktivnijim, širom tadašnje Monarhije. Ključnu ulogu imala je i željeznica bez koje bi Palić bio na marginama tadašnjih prometnih tokova. Značajan doprinos konstantnom razvoju i napredovanju dao je i Senat Grada Subotice svojim pravnim regulativama vezanim za banju, ulaganjima i dobrim gazdovanjem banjskim objektima, a napose realizacijom odabranog projekta s raspisanog konkursa za obnovu Palića. Umjesno je još jednom citirati riječi iz zapisnika senata povodom natječaja: »Temelje budućnosti Palića treba postaviti za naredna stoljeća, a u veličini tog temelja ne smije biti greške.« Oni su u tome uspjeli. Poučno i danas.

Palić je za Subotičane neiscrpna tema. Često se s nostalgijom ističe njegova slavna turistička prošlost uz neizbježno pitanje: kako su to uspjeli naši preci u vrijeme kada je turizam u svijetu bio tek u začetku, a na ovim prostorima skoro nepoznat? Odgovor na ovo pitanje krije se u dugoročnom planiranju, viziji i dosljednosti u razvoju. Znali su što hoće i što se može stvoriti od Palića. Danas, na žalost, usprkos postojećim brojnim kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim planovima i vizijama, nije definitivno odlučeno želimo li da Palić bude atraktivna turistička destinacija ili samo lokalno izletišta. Iz prošlosti Palića može se mnogo toga naučiti i presjeći ova dilema.

Izložba Kristijana Sekulića u Hildenu

HILDEN – U Gradskoj galeriji u Hildenu, gradu u njemačkoj saveznoj državi Sjeverna Rajna-Vestfalija, prošloga je tjedna, uz prisustvo stotinjak gostiju, otvorena izložba slika **Kristijana Sekulića**, akademskog slikara iz Novoga Sada. Izložba nosi naziv *Izvori europske kulture od Antike do današnjice*. O slikama Seku-

lića iscrpno je i vrlo pohvalno govorila likovna kritičarka **Sibile Garels**, a izložbu je otvorila gradonačelnica Hildena **Birgit Alkenings**.

Manjinski zavodi skupa na Sajmu knjiga

BEOGRAD – Na štandu dvaju resornih pokrajinskih tajništava u okviru aktualnog *Sajma knjiga* u Beogradu, u ponedjeljak su se susreli predstavnici četiriju zavoda za kulturu manjinskih zajednica u AP Vojvodini (mađarske, slovačke, rusinske i hrvatske) i predstavili svoje izdavaštvo. Bila je ovo prilika za razgovor o knjizi na manjinskim jezicima, o uspjesima i o problemima koji ju prate i s kojima se zavodi susreću. O nakladničkoj djelatnosti na hrvatskom jeziku govorila je predstavnik ZKVH-a **Katarina Čeliković**. U ime tajništva razgovoru su prisustvovali **Radoslav Petković** i **Živana Živanović**. Predstavnici Zavoda su ukazali na potrebu zajedničkog javnog predstavljanja izdavačke produkcije i pohvalili poziv da se predstavnici nađu na beogradskom *Sajmu knjiga*, ali jednako tako smatraju da i za njih treba naći javni prostor i ozvučenje kako bi se zajedno predstavili publici. Ovaj prvi korak u međusobnom predstavljanju nakladništva pokazao je da knjiga osim tiska ima svoj put u koji treba uključiti distribuciju, javno predstavljanje, valorizaciju u časopisima, otkup, prevođenje, nagrađivanje i poticaj mladim autorima. To su teme o kojima će se razgovarati u nekim narednim susretima.

Promocija Leksikona u Somboru

SOMBOR – U Hrvatskom domu u Somboru večeras (petak, 27. listopada) će biti priređeno predstavljanje 13. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Sudjeluju: urednik Leksikona dr. sc. **Slaven Bačić** i suradnici – akademik prof. dr. **Ivan Gutman** i novinarka **Zlata Vasiljević**. Početak je u 20 sati.

Z. V.

Predstavljanje knjige *Surčin kroz povijest*

SURČIN – Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina organizira predstavljanje knjige *Surčin kroz povijest* **Marka Kljajića** koja će biti održana sutra (subota, 28. listopada) u dvorani Čitaonice (Vojvođanska 283) u Surčinu, s početkom u 18 sati. Uz autora, o knjizi će govoriti i književnik, publicist i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, kulturna djelatnica, bibliografkinja i publicistica **Katarina Čeliković** te recenzenti knjige **Ivana Andrić Penava** i **Nebojša Đokić**. Knjiga *Surčin kroz povijest* dobila je nagradu *Tomo Vereš* za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike za razdoblje 2010. – 2013. godine.

Izložba slika s bunaričke kolonije

SUBOTICA – Izložba slika nastalih na XX. sazivu Međunarodne likovne kolonije *Bunarić*, održanom 2016. godine, bit će otvorena u ponedjeljak, 30. listopada, u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici, s početkom u 18 sati. Izložba će se moći pogledati svakog radnog dana do 5. studenoga.

Noć hrvatskog filma i u Subotici

SUBOTICA – U okviru četvrte *Noći hrvatskog filma i novih medija* dio programa ove velike manifestacije bit će održan u idući petak, 3. studenoga, i u Subotici, u Art kinu *Lifka*. Program počinje u 18 sati filmom za djecu *Kapetan Mikula Mali Obrada Glušćevića*. Od 19.30 sati bit će prikazani animirani filmovi – *Maxi cat* **Zlatka Grgića**, *Proces Lucije Bužančić* i *Čovječuljak snovuljak*

Ivane Guljašević. Nakon njih, od 20 sati na programu su dokumentarni filmovi – *Nek se čuje i naš glas* i *Halo, München* **Krsta Papića** te *Devalvacija jednog osmijeha* **Vojdraga Berčića**. Dugometražni igrani film *Ciguli miguli* **Branka Marjanovića** bit će prikazan u 21 sat, a od 22.40 sati na programu su kratki igrani filmovi – *Med i mliko* **Marka Jukića** i *Lakat (kao takav)* **Ante Babaje**. Program završava dokumentarcem *Oni samo dolaze i odlaze* **Borisa Poljaka** koji će biti prikazan od 23.30 sati.

Program se održava u organizaciji Umjetničke organizacije *Noć hrvatskog filma i novih medija* iz Zagreba i ZKVH-a. Ulaz je besplatan. Inače, četvrta *Noć hrvatskog filma i novih medija* se održava 28. listopada u Zagrebu, Sisku, Dubrovniku, Šibeniku, Otočcu i Novoj Gradiški, ali i u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Rumunjskoj, odnosno u Subotici (3. XI.), Mostaru, Klokoticu i Temišvaru.

VIII. Međunarodna smotra amaterskih dramskih društava u Somboru

Dobra, stara komedija

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* organiziralo je VIII. Međunarodnu smotru amaterskih dramskih društava. Tijekom dvodnevno susreta, 20. i 21. listopada, izvedene su tri komedije u izvedbi domaćina – dramske sekcije *Nazora*, te gostiju iz Viteza i Hercegovca.

Susrete su otvorili domaćini komedijom *Općinski načelnik Franje Babića* u režiji **Ljiljane Tomić-Markovinović**. Komična je to priča o bač Tuni, seljaku koji postaje općinski načelnik. U tu novu ulogu najviše se uživjela njegova žena Kata, a kako to obično biva oko novog načelnika i njegove žene sjatila se galerija likova koji od novog načelnika očekuju razne usluge. Kraj je očekivan – ostavka i bruka. *Nazor* je Babićev komad postavio na prijedlog svojeg Kulturnog savjeta, predstava je na bunjevačkoj ikavici, a glumci, u predstavi ih je angažirano deset, su

u tradicijskoj bunjevačkoj odjeći. U ulozi općinskog načelnika je **Zvonimir Lukač**, koji je prije nekoliko godina i bio inicijator pokretanja Međunarodne smotre amaterskih dramskih društava.

»Uloga je teška i zahtjevana, traži mnogo koncentracije. Taj općinski načelnik dobro se uklapa i u današnje vrijeme jer se mnogi nađu na mjestima kojima nisu dorasli i na kojima se ne mogu snaći«, kaže Lukač.

Nazorovi dramci novu predstavu pripremali su nekoliko mjeseci, a redateljica je zadovoljna krajnjim rezultatom toga rada.

»Ovo su amateri sa svojim poslovima i obavezama tako da je bilo teško održati probe, a da na njima budu svi glumci. No, na kraju sam zadovoljna onim što smo uradili, a posebno su me obradovale reakcije gledatelja«, kaže redateljica.

Nazor je *Općinskog načelnika* na scenu postavio uz potporu Lokalnog akcijskog plana za mlade Grada Sombora.

Prvi puta u Somboru je gostovalo Gradsko kazalište mladih iz Viteza (BiH).

»S kazalištem iz Viteza povezala nas je Hrvatska matica, a kon-

takti su uspostavljeni u Hercegovcu. Prvo smo mi bili gosti na festivalu u Vitezu, a sada oni uzvraćaju posjet«, kazao je pročelnik dramske sekcije *Nazora* **Šima Raič**.

»Spojili su nas *Dani hrvatskog pučkog teatra* u Hercegovcu, tu smo se sreli i dogovorili da nam *Nazor* gostuje na *Danima hr-*

vatskog kazališta u BiH. U Vitezu smo potpisali povelju o suradnji i želim vjerovati da je ovo početak dugovječne i kvalitetne suradnje«, kaže voditelj Gradskog kazališta mladih iz Viteza **Ivan Sajević**.

Za gostovanje u Somboru glumci iz Viteza odabrali su komediju *Šmizle*, rađenu po tekstu **Miroljuba Nedovića** u režiji **Brune Grebenara**. Mjesec dana nakon što su na VII. *Komedija festu* u Bjelovaru osvojili nagradu za najbolju predstavu, na somborsku smotru stigla je AK *Pučka scena*, Hrvatske čitaonice iz Hercegovca (Hrvatska) i to s nagrađenom predstavom *Do posljednje kapi krvi* **Nine Horvat** i redateljice **Natalije Lacine**.

Z.V.

Trodnevno utočište knjige i riječi

Nina Racić (praunuka Balinta Vujkova), Lajčo Perušić i Katarina Čeliković

Najveća književna manifestacija Hrvata u Srbiji – *Dani Balinta Vujkova* održani su u Subotici od 19. do 21. listopada šesnaesti puta, opravdavši još jednom sadržajem programa svoj »podnaslov« – Dani hrvatske knjige i riječi. *Dani* se simbolično održavaju u listopadu – mjesecu knjige, a njihov cilj je, osim oživljavanja i valorizacije opusa sakupljača narodne književnosti **Balinta Vujkova**, a s tim u vezi i očuvanja narodnog govora – bunjevačke i šokačke ikavice, i afirmacija književne baštine te aktualne knjiške produkcije ovdašnjih Hrvata.

Dani su već po tradiciji započeli u znaku najmlađih, odnosno programom *Narodna književnost u školi* koji je u HKC-u *Bunjevačko kolo* okupio oko 350 gledatelja i na kojem su djeca izvela igrokaze rađene po pričama koje je Vujkov sakupio (opširnije na *Hrckovim stranicama*).

Nagrada za životno djelo

U kontekstu valorizacije stvaralaštva u području književnosti, znanosti i publicistike i ove je godine na *Danima Balinta Vujkova* dodijeljeno nekoliko nagrada. One su dobitnicima uručene na multimedijalnoj večeri koja je održana u Velikoj vijećnici Gradske kuće.

Nagradu za životno djelo na području književnosti *Balint Vujkov Dida*, koju dodjeljuje Hrvatska čitaonica iz Subotice, dobio je književnik i kulturni djelatnik **Lajčo Perušić**.

»Kada su mi priopćili da sam dobio ovu nagradu bio sam ve- seo i ponosan. Drago mi je da je na ovaj način priznat moj do- sadašnji rad. Ujedno, to mi je i obveza da, dok mi moje skromne mogućnosti to budu dozvoljavale, nastavim sve ono što sam dosad radio«, izjavio je Perušić.

Najbolje nove knjige

Nagradu *Emerik Pavić* za najbolju knjigu u 2016. godini, koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, dobio je povjesničar **Kalman Kuntić** za knjigu *Pravni fakultet u Subotici: 1920. – 1941.*, čiji je nakladnik Hrvatsko akademsko društvo iz Subotice.

Kalman Kuntić je u izjavi medijima izrazio zadovoljstvo što je njegova knjiga izabrana u konkurenciji od 29 naslova.

»O Pravnom fakultetu u Subotici se malo zna jer je prestao postojati prije Drugog svjetskog rata. Bio je to prvi fakultet u današnjoj AP Vojvodini. Ono što je značajno za hrvatsku zajednicu je da su tu mladi iz ovih krajeva prvi puta imali prilike sukcesivno se obrazovati, neovisno jesu li bili iz bogatih ili nešto siromašnijih obitelji«, kaže autor knjige.

Nagradu za najbolju knjigu poezije *Antun Gustav Matoš* za razdoblje od 2014. do 2016., koju također dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, pripala je knjizi *Prah obiteljske srebrnine* autora **Milovana Mikovića**, objavljenoj u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice. »Ako književnost, posebice poezija,

va poezija, što potvrđuje i protekla godina. U analizama knjiške produkcije prethodnih godina, već je uočena tendencija objavljivanja kraćih djela, a sve se to povezivalo s modernim vremenom i potragom čitatelja, a i pisaca, za kratkim formama. Uko-

Mato Groznica, Kalman Kuntić i Ljubica Vuković-Dulić

Ivan Ušumović, Milovan Miković i Stjepan Blažetin

a naročito ona istinska, ima neku zadaću, onda je to zasigurno da nas zaustavi u jurnjavi, da nas izbaci iz svakodnevnice rutine, iz privida virtualnoga svijeta i da nas primora na razmišljanje. Upravo to čini Miković svojom zbirkom«, kazao je predsjednik povjerenstva za dodjelu nagrade **Stjepan Blažetin**.

U sklopu multimedijalne večeri nastupio je poznati vokalni ansambl *Brevis* iz Osijeka pod ravnanjem **Antoanete Radočaj-Jerković**, a u čast nagrađenog Lajče Perušića kraći nastup održala je klapa *Geta* iz Orebića.

Knjiška produkcija

Knjišku produkciju Hrvata u Srbiji između dvaju *Dana Balinta Vujkova* predstavila je profesorica hrvatskog jezika i književnosti **Ana Gaković**. Kako je istaknula, u odnosu na prošlu godinu, knjiška se produkcija prema kvantiteti može ocijeniti uspješnijom. Broji ukupno 30 knjiga, za razliku od prošlogodišnjih 26, a tu je 16 naslova periodike među kojima se većina odlikuje kontinuitetom.

»Godinama uočavamo kako u našem stvaralaštvu prevlada-

liko se složimo s tim razlozima, neće nas iznenaditi činjenica da je u proznoj produkciji kratka priča najčešći žanr objavljen u tri zbirke. Za razliku od prošle godine kada nije objavljen niti jedan roman, ove se godine javio i novi roman Milovana Mikovića *Otići nekamo* kome kao jedinom romanu objavljenom prethodne godine svakako moramo pridati pozornost. Znanstvene publikacije također sadrže kvalitetna izdanja, a pokrivaju područja filozofije, etnografije, povijesti, glazbe. *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* nastavlja kontinuitet objavljivanja i ove je godine objavljen 13. svezak. Dugo očekivana i prijeko potrebna izdanja udžbenika na hrvatskom jeziku ove su godine prvi put ušla u nastavu«, kazala je Gaković.

Stručno-znanstveni skup

Stručno-znanstveni skup, kao jedna od prepoznatljivih programskih sastavnica *Dana*, ove je godine okupio čak trideset predavača iz Srbije, Mađarske, Hrvatske i Austrije, što ga čini naj-

Raznovrsnost i aktualnost programa

»Iznimno smo ponosni na ovogodišnju manifestaciju koja pokazuje raznovrsnost i aktualnost programa za sve dobne skupine, uključivanje velikog broja ljudi u programe tijekom tri dana, a sve je to rezultat cjelogodišnjeg praćenja književne i kulturne scene. Hrabri nas veći broj sudionika znanstvenog skupa i vjerujemo da će se on još više razvijati. Objavu prve knjige u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* smatramo najvećim korakom u dugogodišnjem projektu kojim vraćamo dug neumornom skupljaču narodne književne baštine«, kaže za HR predsjednica Organizacijskog odbora *Dana* **Katarina Čeliković**.

Stručno-znanstveni skup okupio je 30 predavača

većim u povijesti te manifestacije. Imali smo prilike čuti predavanja koja su priredili: **Sanja Vulić, Ante Bežen, Silvija Čurak, Tena Babić Sesar, Ana Mikić Čolić, Maja Glušac, Mirjana Crnković, Martina Kolar Billege, Vesna Budinski, Ladislav Heka, Mirko Čurić, Vesna Vlašić, Zorica Jurčević, Robert Hajszan, Silvestar Balić, Stjepan Blažetin, Katja Bakija, Lilla Anna Trubics, Katarina Dinješ Gros, Milovan Miković, Tamara Jurkić Sviben, Klara Dulić, Miroslav Stantić, Božica Zoko, Petar Pifat, Bernadett Zadrovich, Tomislav Žigmanov, Vladimir Nimčević, Bernadica Ivanković i Katarina Čeliković.**

Teme izlaganja su bile vezane za različita područja: od književnosti, preko jezikoslovlja i kazališta do kulturne povijesti. Skup je i ove godine organiziran skupa sa Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj.

Ana Mikić Čolić s Filozofskog fakulteta u Osijeku kaže kako je kroatistima iz Hrvatske čast i zadovoljstvo ali i dužnost odazvati se na manifestacije koje se bave hrvatskim jezikom izvan granica matične države. Tema njezina rada u suautorstvu s kolegicom Majom Glušac bila je *Dijalekt i standard u sustavu okomite višejezičnosti*.

»Nastojimo dati doprinos ovoj manifestaciji i znanstvenim nastojanjima ovdašnjih Hrvata. Organizacija skupa je besprijekorna. Više nego ugodno smo iznenađeni tematskom širinom skupa i znanstveno-stručnim pristupom«, kaže Mikić Čolić.

Katja Bakija sa Sveučilišta u Dubrovniku je drugi puta na ovom stručnom skupu, nakon sudjelovanja 2011. godine.

»Tema moga rada bila je posvećena **Ivanu Petrešu**, književniku bunjevačkih Hrvata, s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Uvijek je lijepo vidjeti da se nešto događa u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici, da se usprkos situaciji koja nije laka realiziraju nakladnički projekti, da imate svoja glasila. Energija, rad i postignuća ove zajednice čine da s ovoga skupa odlazim s dozom optimizma«, kaže Bakija.

Pametni romani za srednjoškolce

Prvi puta u okviru *Dana* priređen je i program u subotičkoj gimnaziji **Svetozar Marković**. Učenicima se tom prigodom predstavila osječka književnica **Jasna Horvat** čije se stvaralaštvo smatra jednim od izgrađenijih konceptualnih opusa u suvremenoj hrvatskoj književnosti. Gimnazijalcima je predstavila svoja dva posljednja romana – *Vilijun* i *Atanor*. U pitanju su tzv. pametni romani jer se iščitavaju uz pomoć pametnih telefona.

Oni su, naime, premreženi QR kodovima, te čitateljima nude internetske poveznice potpisane od autorice. Te poveznice šire viziju romanskoga teksta. Njezini romani su na tragu *Oulipovaca*, skupine književnika i matematičara formirane 60-ih godina u Francuskoj koji su se zalagali za otkrivanje potencijala književnih tekstova.

I ove je godine objavljena jedna knjiga iz Vujkovljeva sakupljačkog opusa; riječ je o *Bajkama*, prvoj knjizi iz novopokrenute edicije *Izabranih djela Balinta Vujkova*. Tijekom stručnoga skupa predstavljen je i zbornik radova s *Dana Balinta Vujkova*, održanih 2015. i 2016. godine, a u Gradskoj knjižnici priređena je i izložba knjiga i periodike vojvođanskih Hrvata u proteklih godinu dana.

Jasna Horvat
u gimnaziji

Predstavnici hrvatskih institucija, hrvatske diplomacije u Srbiji i organizatora manifestacije položili su vijence na bistu Balinta Vujkova u centru Subotice.

Dane Balinta Vujkova organizira Hrvatska čitaonica Subotica u suradnji s Gradskom knjižnicom u Subotici, a uz logističku i stručnu potporu ZKVH-a. Održavanje manifestacije pomogli su Grad Subotica, Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinsko tajništvo za kulturu i javno informiranje, Središnji Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Fotogaleriju s događaja možete pogledati na facebook profilu *Hrvatske riječi*.

Davor Bašić Palković

Prepekova jesen u Novom Sadu

Večer književnosti i glazbe

Kulturna manifestacija *Prepekova jesen 2017.* koju priređuje HKUPD-a *Stanislav Prepek*, održana je u subotu u Kulturnom centru Novog Sada. Ovom je prigodom predstavljena zbirka kratkih priča *Prepekova jesen 2017.* koja sadrži radove 22 autora iz Vojvodine i Hrvatske izabrane na natječaju ove novosadske udruge. Nagrada za najbolju priču pripala je **Vlahu Ercegoviću** iz Dubrovnika za priču *Badlove*, drugonagrađeni su *Bomboni sa zemlje* **Branke Dačević** iz Novog Sada, a treće mjesto pripalo je **Ruži Silađev** iz Sonte za priču *Batak*.

»Teme su zaista različite, od nekih koje zadiru u fantastički diskurs, antiutopijski, čak i bajkoviti, pa do onih punih nostalgичnih sjećanja, vraćanja u djetinjstvo, ili se radi o ljudima koji su napustili svoj zavičaj, ali i o konkretno angažiranim socijalnim temama u kojima se prepliću teme siromaštva, agresije i drugih različitih vidova nasilja i nekorektnih odnosa prema čovjeku. U tom smislu, mislim da je pred čitateljima zaista veoma kvalitetno štivo i da će svatko naći ponešto u čemu može uživati«, otkrila nam je **Dragana V. Todosreskov**, recenzentica zbirke i predsjednica žirija.

Predstavljanje zbirke

Nakon uvodnih riječi o samoj zbirci i nagrađenim pričama, nagrađene autorice su pročitale svoje uratke. Priča *Bomboni sa zemlje* Branke Dačević govori o Drugom svjetskom ratu, o tome kako ga je ona proživljavala iz perspektive djeteta. Rađena je po sjećanju Brankine majke koja je preživjela rat.

»Meni je izrazito veliko zadovoljstvo da sam osvojila drugu nagradu za kratku neobjavljenu priču na međunarodnom natječaju koji je raspisao *Stanislav Prepek*, tako da sam veoma zadovoljna. To mi je ujedno i veliki podstrijek da sada izdam i zbirku tih mojih kratkih priča. Inače, u rujnu mjesecu sam izdala svoju prvu zbirku pjesama *Gdje je moj dom* koja je jako dobro prošla kod čitatelja«, kaže Dačević.

Diva i zbor

Večer književnosti i glazbe otvorila je hrvatska operna diva **Antonija Mirat** uz pratnju pijanistice **Marine Mikić**, otpjevavši nekoliko arija. Ovo nije njezino prvo gostovanje na *Prepekovim* manifestacijama, te kaže kako im se uvijek rado odaziva.

»Meni je izrazito velika čast što sam pozvana i ove godine. Moram priznati da se uvijek vrlo rado odazivam ovom događaju, te sam i lani prisustvovala. Društvo *Prepek* neguje hrvatsku kulturu ovdje u inozemstvu. Velika mi je čast što mogu podržati moje ljude koji su tu ili bilo gdje u svijetu«, kazala je operna diva.

Nastavak programa obilježio je i nastup ženske pjevačke skupine Društva sa spletom pjesama iz Međimurja i drugima iz njihovog repertoara.

Dvanaesta obljetnica

HKUPD *Stanislav Prepek* je subotnjom manifestacijom ujedno obilježilo i 12 godina rada. Predsjednik Društva **Krešimir Tkalac** poziva potencijalne članove da se informiraju o udruzi putem njihovog sajta i postanu dio ove lijepe priče.

»Neki budući planovi su definitivno rad dramske sekcije i naravno nastavak svih ovih aktivnosti s nakladništvom knjiga«, objasnio je Tkalac. Udruga će svoja najnovija izdanja predstaviti na predstojećem 62. međunarodnom sajmu knjiga u Beogradu.

Na kraju večeri podijeljene su nagrade i zahvalnice, a manifestaciji su, među ostalim nazočili i predstavnici Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu, Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, HNV-a i Grada Novog Sada.

D. Marković

Međunarodni dan jabuke

Tradiciju održavanja *Dana jabuka* 20. listopada započela je godine 1990. u Londonu organizacija *Common Ground* s ciljem promicanja njenih zdravstvenih kvaliteta i demonstracije mnogobrojnih sorti jabuke koje se u Engleskoj uzgajaju. Vremenom su tradiciju obilježavanja *Dana jabuka* i drugdje u svijetu prihvatile brojne škole, restorani, organizacije i udruge, promičući na taj način važnost jabuke u zdravlju i prehrani ljudi. Jabuka pozitivno utječe i na funkcioniranje bubrega, jetre i žuči. Zbog kalcija i fosfora koji sadržava, jabuka dobro utječe na izgradnju kostiju i zubi, pomaže pri sprječavanju karijesa čak bolje nego pranje zubi.

U petak, 20. listopada, učenici tavankutske osnovne škole *Matija Gubec* u čast međunarodnog *Dana jabuke* priredili su program i radionice za učenike i roditelje. Učenici nižih razreda su sa svojim učiteljicama u raznim tehnikama prikazali jabuku, te radove u vidu panoa izložili na programu. Napravljena je i velika jabuka kao mozaik od više vrsta jabuka u dvorištu škole, dok su učenici viših razreda pripremili prigodan program. Zabavili su se izradom predmeta od gline i slame. Štafetne igre su unijele razigranost i izmamile osmjeh navijača.

I. D.

Na jubileju u Usori OŠ Matija Gubec nastavlja suradnju

Nastavnici Osnovne škole Matija Gubec iz Tavankuta, na čelu s ravnateljicom **Stanislavom Stantić-Prčić** boravili su 21. i 22. listopada u Bosni i Hercegovini kao gosti Osnovne škole Ivana fra Frane Jukića u

Usori. Tom prigodom prisustvovali su svečanoj akademiji priređenoj u čast obilježavanja dva velika jubileja – 70 godina škole i 180 godina školstva u Usori. Posjet tavankutske škole nastavak je višegodišnje uspješne suradnje sa školom u Usori u kojoj se nastava odvija na hrvatskom jeziku. Učenici škole Ivana fra Frane Jukića redovito svake godine gostuju u Tavankutu na Danu škole, te u okviru projekta *Bogatstvo različitosti* a sudjelovali su i u radu novinarske radionice koja je prošle godine organizirana u Tavankutu.

B. I.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

I ljubav prema Bogu i ljubav prema čovjeku

Isus je svojim javnim djelovanjem smetao različitim vjerskim skupinama u Izraelu. Zapravo im je smetalo što ih je razotkrivao u njihovom licemjerju i vjerskoj površnosti. Često su se osjećali prozvano u njegovom naučavanju i to ih je ljutilo. Zato su mu postavljali zamke svojim pitanjima ne bi li im krivim odgovorom dao povoda da ga se riješe. Već drugu nedjelju zaredom čitamo o nastojanjima da se Isus iskuša.

Farizejska zabluda

Farizejima je Isus smetao jer je kritizirao njihovu uzornost i oholost kojom su sebe stavljali iznad drugih vjernika. Smatrali su se bližima Bogu, te, kao takvi, nisu sebi dopuštali kontakt s ljudima s ruba društva, za koje su smatrali da su otpadnici, odbačeni od Boga. Smetalo im je što Isus u svom naučavanju Boga prikazuje drugačije od njih i svojim ponašanjem daje do znanja da njihovo shvaćanje o tome tko je bliže Bogu nije ispravno. Osobito im je smetala Isusova briga za javne grješnike, odbačene, ljude s ruba. Stoga su farizeji planirali namjestiti Isusu zamku i javno ga omalovažiti. Zamka je pitanje o najvećoj zapovijedi. No, nije cilj uhvatiti ga u neznanju, već su njegovo učenje smatrali neprihvatljivim, jer se, prema njihovom mišljenju, previše brinuo za grješnike. Propovijedao je Boga koji je imao milosrdno, očinsko lice, suprotno uvriježenom shvaćanju, te su očekivali da će i odgovor ići u tom smjeru. Zamka je u odnosu čovjek-Bog i koga će Isus istaknuti kao važnijeg.

Farizeji su do tančina poznavali sve vjerske zakone i propise, poznavali su dobro vjerski nauk, pa su smatrali da znaju i kako će Bog reagirati. Znali su kako živjeti, kako se ponašati, što se smije, a što ne, s kim razgovarati, koga izbjegavati, kako se odijevati, sve su znali. Ipak, ono najvažnije nisu: da su Božja objava, njegova ljubav i briga radi dobra čovjeka, osobito izgubljenog i grješnog, da je čovjek Bogu na prvom mjestu, a farizeji su sve stavili ispred čovjeka. Znajući farizejske stavove i njihove želje da ga iskušaju Isus odgovara potpuno u skladu s važećim vjerskim naukom, ali i tako da postavljenu zamku okreće protiv onih koji ga u tu zamku pokušavaju uloviti. Na pitanje koja je zapovijed najveća, on prvo navodi zapovijed ljubavi prema Bogu, te uz nju

na jednaku razinu stavlja zapovijed ljubavi prema čovjeku. Tako Isus urušava sav farizejski nauk i njihov stil života prikazuje kao zabludu. Stavljajući na istu razinu ljubav prema Bogu i ljubav prema čovjeku ne dopušta više vjerski stav u kojem se Bog i čovjek isključuju, te odbacuje pobožnost koja je svrha sama sebi. Svaki vjerski čin ne treba biti pokrenut strahom od kazne ili željom za nagradom, niti željom da se predstavimo svijetu kao odlični vjernici, kao što su činili farizeji. Isus jasno daje do znanja da njihovo življenje vjere ide pogrešnim putem. Nikakvi vjerski propisi ne mogu uvjetovati Božju dobrotu, te takav pogled na vjeru treba odbaciti. S druge strane, vjernička praksa koja odbacuje čovjeka i omalovažava ljubav prema drugim ljudima za Isusa je neprihvatljiva.

Ljubav je u središtu vjere

Najveća zapovijed je ljubav prema Bogu i njoj jednaka ljubav prema čovjeku. Po ovim dvjema zapovijedima treba ravnati cijeli svoj život. U nama živi dosta toga farizejskog. Vjeru svodimo na legalizam koji ne poznaje ljubav. Živimo, a ponekad čak i mislimo da vjernik biti znači zadovoljiti određenu formu, ispuniti neke propise, znati što je zabranjeno i toga se držati. Tako Bog za nas postaje samo sudac, nestaje slika Boga punog ljubavi i milosrđa, kakvu nam je pokazao Isus. U takvom shvaćanju vjera nam postaje zamorna i preteška. No, ako promijenimo pogled od farizejskog, legalističkog, i počnemo živjeti onako kako Isus tumači da treba, sve će dobiti novi izgled, jer će se u središtu naći ljubav. Zapravo, ona mora biti u središtu vjere. Tko vjeruje istinski u Boga, on ga ljubi i nije mu teško poštivati vjerske propise, jer će to raditi iz ljubavi. A ljubav za Boga usko za sebe vezuje i ljubav prema čovjeku. Tko ljubi Boga ljubi i bližnjega, jer Božja milost tako na nas djeluje. I tada prestajemo ljude prosuđivati prema izvanjskom, nestaje u nama oholosti koja nas priječi ljubiti onog kojeg smatramo lošijim prema nekim ljudskim kriterijima. Postajemo sposobni u drugome prepoznati brata koji treba našu ljubav. Upravo po tome trebamo biti prepoznatljivi, po ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Tako će naša vjera postati transparentna, pa ćemo biti pravi Kristovi svjedoci u svijetu.

Dr. Nevena Ćuk, liječnica iz Apatina

Navikava se na Sonćane

Tridesetjednogodišnja liječnica dr. **Nevena Ćuk** rođena je u Somboru, osnovnu školu i gimnaziju završila je u Apatinu. Životna staza odvela ju je na Medicinski fakultet u Novom Sadu, a danas, kao uposlenica Doma zdravlja Apatin, radi u Zdravstvenoj stanici u Sonti, živi u Apatinu.

Kada i kako se kod Vas pojavila ljubav prema zanimanju liječnika?

O upisivanju medicine sanjala sam još od osnovnoškolske dobi. Doduše, ne baš o poslu liječnice u seoskoj Zdravstvenoj stanici, tada sam svima govorila da ću biti pedijatar. Divila sam se još u djetinjim danima danas pokojnoj pedijatrici dr. **Anki Marković**, kod koje su me roditelji vodili na redovite dječje preglede i kontrole. Mislim da odista ne postoji humaniji posao od posla liječnika i da ništa ne ispunjava čovjeka kao osjećaj da ste pomogli nekom.

Liječnica ste u Sonti. Mještani o Vama pričaju u superlativima, a kakvi su Sonćani kao pacijenti?

Prije Sonte radila sam, naravno poslije stažiranja od šest mjeseci, jedino mjesec dana u Službi kućnog liječenja i zdravstvene njege u Domu zdravlja Apatin. Kad sam raspoređena u Zdravstvenu stanicu u Sonti, s obzirom na svoje neiskustvo, bila sam pomalo uplašena, jer sam morala liječiti i djecu, koja su posebno osjetljiva kategorija pacijenata, morala sam odlaziti na teren i zbrinjavati hitne slučajeve. Zahvaljujući jako dobrom prijemu i pomoći iskusnih medicinskih sestara u Zdravstvenoj stanici Sonta i razumijevanju i strpljenju pacijenata, dani u ovom selu su mi sve lakši i ljepši.

Mnogi Vaši kolege mlađih generacija ne skrivaju da žele što prije otići na rad izvan granica Srbije. Zbog čega?

Mislim da mlade liječnike najviše motivira želja da se oprobaju u bolje razvijenim i sređenijim zdravstvenim sustavima, s

boljom plaćom i većim mogućnostima napredovanja. Nažalost, danas u Srbiji za liječnika nije nimalo lako zasnovati stalan radni odnos zbog teške situacije u zdravstvu, uostalom. I ja sam primljena na ugovor od 15 mjeseci, koji ističe u svibnju naredne godine. Najviše od svega voljela bih ostati u apatinskom Domu zdravlja, upisati specijalizaciju i zasnovati obitelj. Željela bih voditi jedan lijep, skroman život, okružena prijateljima i dobrim ljudima, ali, nažalost, moram biti spremna i na druge mogućnosti.

Pretpostavljam da Vam je u planu specijalizacija. Koja i zbog čega?

Svakako. Koji mladi liječnik nema takve ambicije? Voljela bih specijalizirati neurologiju, opću medicinu ili sportsku medicinu. To su oblasti medicine koje sam najviše voljela i koje su me najviše interesirale tijekom studija.

Kako i gdje vidite svoju budućnost?

Kao što sam već početkom razgovora rekla, željela bih ostati u gradu u kojem sam odrasla. Ovdje bih željela raditi posao koji volim, okružena članovima obitelji i prijateljima. S druge strane, profesionalni izazov mi nameće želju da vidim kako su uređeni i kako funkcioniraju zdravstveni sustavi u nekim državama, daleko razvijenijim od naše. Vrijeme i okolnosti pokazat će koja će želja prevagnuti.

Ivan Andrašić

Gustave Le Bon: Psihologija gomile (Algoritam, Beograd, 2015.)

KONDENZACIJA

definicija društva

njima, zajednička osobina svima njima je da je gomila živi organizam u kom se gubi bilo kakva individualnost, bez obzira na to od kakvih je ona intelektualnih, obrazovnih, statusnih ili klasnih jedinki sastavljena. Naravno, sljedstveno toj logici nije teško zaključiti kako je gomila zapravo najpogodnija klica za razvoj svih pravaca autoritarne vlasti koja – upravo zahvaljujući općoj potpori gomile – s lakoćom satire svako sjeme drugačijeg mišljenja.

Ono što je ipak najfascinantnije u ovoj fascinantnoj knjizi jest njezina »kondenzacija definicija«. Bilo bi doslovno nemoguće na ovako skučenom prostoru citirati čak niti desetinu neupitnih tvrdnji o psihologiji gomile do kojih je Le Bon došao maestralnim spajem promatranja, razmišljanja i zaključivanja. Stoga ćemo – mnogo više kao čašćavanje čitatelja nego li kao predmet potencijalne rasprave – navesti samo neke od njih.

»Vođe često nisu ljudi misaoni, ali su ljudi od akcije. Oni obično nisu vidoviti, pošto predviđanje uopšte vodi ka sumnji i sputava rad. Oni se regrutuju poglavito iz redova živčanih, razdražljivih, duševno poluobolelih, koji dodiruju granice ludila«; »Gomile nikada nisu bile žedne istina. Od očevitosti koja im se ne dopada one se okreću, radije obožavaju zabludu«; »Pojedinaac može da podnosi da mu se protivureči i da se s njime raspravlja; gomila to ne trpi nikad«; »Gomile pokorno imaju poštovanje prema sili, a blagost djeluje na njih osrednje, i za njih dobrota nije ništa drugo do jedan oblik slabosti«; »Dugo treba da se ideje učvrste u duši gomila, ali im treba ništa manje vremena da odatle izađu. Stoga su i gomile uvek, u pogledu ideja, u zaostatku za više naraštaja iza naučnika i filozofa«; »Parlamentarni režim predstavlja ideal svih moderno obrazovanih naroda. Taj je režim izraz psihološki pogrešne, ali opšte usvojene ideje: da je veliki skup ljudi sposobniji doneti mudru i nezavisnu odluku o datom predmetu nego mali broj pojedinaca«...

Koliko god rasprava o navedenim sudovima bila predmet stručnjaka iz raznih oblasti društvenog života mnogo veća vrijednost *Psihologije gomile* je njezina svakodnevna mogućnost »praktične uporabe«, odnosno provjere. Kada god, naime, posumnjate u neku od naprijed izrečenih tvrdnji, sjetite se vlastitog ponašanja u gomili, bilo da je riječ o sudjelovanju u političkom prosvjedu, ulozi navijača na utakmici ili »ludila« na koncertu. Razmislite, i prosudite koliko ste u tim trenucima zadržali vlastitoga *Ja*, a koliko ste se utopili u kolektivno *Mi*. Ili, ako tako više volite, sa sigurne udaljenosti pogledajte, poslušajte i zaključite kolikim brojem laži se većina svakodnevno hrani u nedostatku istine. Ako dodemo do sličnog zaključka, katarza nije daleko.

Ali, prethodno je potrebno pročitati *Psihologiju gomile* koju možete nabaviti... recimo na *Sajmu knjiga* u Beogradu.

Zlatko Romić

Mnoštvo je u povijesti objavljeno knjiga za koje se pouzdano može ustvrditi kako su »prošle test vremena« i nakon čijeg se čitanja čini kako su pisane »upravo za nas, baš sada«. Jedna od takvih knjiga svakako je i *Psihologija gomile* **Gustava Le Bona**, za koju se teško može reći koliko je izdanja doživjela i na koliko je sve jezika prevedena nakon prvog pojavljivanja u javnosti u Parizu 1895.

Riječ je, kao što je vjerojatno dobrom dijelu čitatelja poznato, o sociološkoj studiji koja se bavi proučavanjem »duša gomila«, odnosno ulogom pojedinca u njima. Iako se u svom djelu često poziva na iskustva Francuske buržoaske revolucije i prilika nakon nje, one su Le Bonu zapravo poslužile kao okvir za univerzalnu sliku o naravi gomile. Pri tomu treba istaknuti kako je u svojim ocjenama autor nerijetko zalazio u područje psihologije, lavirajući na uskom rubu između subjektivnoga i objektivnoga, odnosno između stereotipa i predrasuda s jedne i u praksi potvrđenih teza s druge strane. Više zaradi zanimljivosti nego li što je to dominantna crta *Psihologije gomile* u prilog prvoj tvrdnji (o stereotipima i predrasudama) treba istaknuti Le Bonovo krajnje problematično poimanje »žena, djece i djece« kao bića s »nižim oblicima razvoja« kojima autor – pripisujući im tipične osobine gomile – odriče sposobnost za razmišljanje i razvoj kritičkoga duha! S obzirom na to iz kog kulturološkog miljea dolazi, još je zanimljivije Le Bonovo na više mjesta ponovljeno omalovažavanje autoritarnosti i netrpeljivosti sklone »latinske gomile« (čitaj: romanske, francuske) nasuprot razvijenog osjećaja »osobne nezavisnosti« kod Anglosasa (Engleza) čime (su) ove tvrdnje, osim stereotipa i predrasuda, u startu nos(ili) elemente i danas tako popularnog pojma »nacionalne izdaje«.

Ali... spomenuti primjeri zaista su samo mutne kapljice u oceanski bistroj studiji o psihologiji gomile. Bez obzira na to pozovemo li se na prvo, drugo ili treće poglavlje ove knjige (*Duša gomile*, *Mišljenja i verovanja gomile* ili *Razvrstavanje i opis raznih kategorija gomile*), odnosno na bilo koju od 13 glava u

Idemo li večeras u kazalište? (83)

SVAKODNEVICA jednog bračnog para

Predstava *Vjenčanica* Ephraima Kishona, u režijskoj postavci dr. Marka Foteza, prema ocjeni **Ivanke Rackov**, u cijelosti je ispunila očekivanja gledateljstva i zaslužila pohvalne kritike. U njoj, doduše, nema ni složena zapleta, niti je odlikuje osobito dinamična radnja, budući da se odvija unutar poprilično jednolične, četvrtstoljetne svakodnevice bračnog para Borovski, običnih, jednostavnih ljudi, moglo bi se reći pomalo i grubih, pa im ni svakodnevica nije lišena ni povremenih verbalnih sukoba. Ipak se nekako podnose, ali će cijeli taj njihov život, kakav god bio, preko noći doći pod upitnik u trenutku kada se ispostavi da zapravo nisu bili ni vjenčani!

Doima se, supruga u tom času sagledava svu, uistinu tegobnost vlastita bračnoga sivila, a u nj posebice sitničav karakter, na mahove, gruboga supruga, gotovo tiranina. No, između izazova isprezanja iz bračnog jarma i lijepih trenutaka, unatoč i ne baš rijetkih sukoba, što su zajedno proživjeli, i bez kojih zacijelo ne bi više bili ono što jesu, opredjeljuju se za nastavak zajedničkoga života.

Komedija Kishona

Kako zapaža Ivanka Rackov ova komedija Ephraima Kishona prožeta je ljudskom toplinom, kojoj je fina ironija pružila poželjan okvir i potreban odmak. Ovo je, razumije se, prepoznao iskusni redatelj dr. Marko Fotez, spretno usmjeravajući piščeve poruke prema gledalištu, te je s uspjehom dočarao svijet tzv. malih, običnih ljudi, kojima ne manjka veliko srce. Znalački građene likove s uspjehom su ostvarili **Geza Kopunović, Danica Lazarević, Stevanka Češljarov, Jevrem Urošević, Aleksandar Ugrinov i Katarina Bačlija**, te su ovi glumci bili u prilici pokazati se u posve novoj i neočekivanoj rasvjeti, otkrivajući sve svoje scenske mogućnosti, poput primjerice Geze Kopunovića, kada nakon dvadeset i pet godina braka ponovno treba osvojiti srce svoje životne suputnice, ali i drugih sudionika ove predstave, a posebno Katarine Bačlije, koja se istakla gradeći lik ljubopitljive, dosadne, susjede koja ne prestaje zabadati nos u život bračnog para Borovski [*Rukovet*, 4, 1966.].

Jelisaveta Eržika
Kovačević

Velimir Subotić

Katarina Bačlija

Prizori mirnodopskog nesnalaženja ratnika

Tekstualni predložak somborskog glumca **Velimira Subotića** poslužio je kao dramska podloga komada naslovljenog s *Prozivka* (premijerno izvedenog 8. ožujka 1966.), u kojem se ocrta sudbina jednoga umirovljenoga ratnika, pače prvoborca, očito ne baš pomirenoga s mirnodopskim i novonastalim društvenim prilikama. U tom kontekstu se na sceni oslikava stanje duha mnogih iz naraštaja bivših ratnika, kamo i glavni junak pripada.

O ovom postupku Ivanka Rackov zapaža: »Drama je dosta labavo građena i oslanja se više na pričanje i diskusiju, začinjenu crnim i gorkim humorom kasno saznale istine«. Povrh toga »sve je u drami razliveno...«, što ovu kritičarku podsjeća na ravničarsku rijeku sa sprudovima i nanosima, koji počesto gotovo u potpunosti zaustavljaju i onako usporen riječni tok. Ipak, na ovoj prilično tmurnoj pozadini izdvajaju se i dva životna ostvarenja, kritičarka će ih opisati kao likove: »jarkih boja« koji »oživljavaju scenu svojom pitoresknošću«, a označit će ih kao najzanimljivije kreacije cijele predstave. To su: kućna pomoćnica Mađarica, u tumačenju **Eržike Kovačević** i pokućar Šiptar kojega igra **Petar Radovanović**. Redatelj **Boško Pištalo** opredijelio se za interpretacijsku jednostavnost ovoga djela, svojstvenu pučkom teatru, budući da se zapravo nije mogla izbjeći deklarativnost i ogođenost likova koji u povodu jedne prozivke uistinu polažu račune jedni pred drugima, sumiraju svoja životna postignuća, a još više promašaje, neuspjeha i neispunjena očekivanja. Po svemu sudeći takva je bila, u znatnoj mjeri, i ova predstava, unatoč velikog zalaganja glumačkog ansambla, redatelja i svih drugih sudionika u scenskom postavljanju *Prozivke* Velimira Subotića. Uloge su tumačili **Milenko Rastović, Mirko Huska, Duško Križanec, Milutin Nović, Ilija Drašković, Rade Stojanov, Jelka Asić, Slava Bulgakov, Vojislav Cinkocki, Eržika Kovačević, Persida Ugrinov, Jelica Vojinović** i Petar Radovanović.

U želji za uzdignućem sudbine glavnog junaka do simbola opće prepoznatljivosti Velimir Subotić je posegnuo za scenskom prilagodbom takvog dramskog predloška koji se baš i nije previše odmakao od odbačenoga duha soc-realizma, što nije naišlo na zamjetno zanimanje gledatelja.

Srušen Perušićev križ na putu za Bunarić

U Hrvatskoj riječi od 20. 10. 2017. na 5. stranici je objavljena kratka vijest »... da je jedan križ krajputaš na izlazu iz Subotice, kod rampe pored pročištača, polomljen, najvjerojatnije u prometnoj nezgodi«.

Pošto informacija nije potpuna, molim da objavite izjave očevidaca kako i na koji način je srušen križ obitelji Perušić.

Prema informacijama susjeda, Perušićev križ star 122 godine srušen je u subotu 14. listopada navečer između 17,30 i 20 sati. Križ se nalazio s lijeve strane na izlazu iz Subotice prema svetištu Majke Božje na Bunariću (Szentkút, Vodice) u blizini željezničke kućice br. 81. Susjedi svjedoci (žele ostati anonimni) kažu da su se u subotu 14. 10. 2017., nakon smračivanja oko 19 sati, tri do četiri nepoznate osobe s kamionom zaustavile kod križa i iz nekoliko zamaha nekim predmetom srušili križ. Na istom mjestu su nađeni tragovi kotača vozila kojim su se, pretpostavlja se, dovezli rušitelji križa. Te večeri u tom dijelu grada nije gorila ulična rasvjeta. Jedan od svjedoka je još rekao da je iste večeri oko 17,30 sati prolazio tim putem i da je križ bio na svom mjestu, a kad se oko 20 sati vraćao, križ je bio srušen. Događaj je prijavljen policiji i drugim nadležnim institucijama.

Križ je u 19. stoljeću bio postavljen na području Verušića, a blagoslovljen je 4. travnja 1895. i premješten u grad na Senčanski put, te dodijeljen na skrb župi sv. Jurja i njenom tadašnjem župniku **Paji Kujundžiću** (1859. – 1915.) prema odredbi pod brojem 1895 III/15. koja kaže ...da se (novac iz kase, op.a.) preda u ime fonda kamenog križa **Perušić Kalora** župniku g. Paji Kujundžiću.

Križ je bio izgrađen od mramora s corpusom raskršćenog Krista od lijevanog željeza, a ispod njega je bio reljef Majke Božje. (Zahvaljujući jednom Perušiću kip Majke Božje je pronađen i sklonjen na sigurno).

U donjem dijelu križa je bio uklesan sljedeći tekst: OVAJ KRIŽ NA SLAVU BOŽIJU DIJE KALOR SIN JOSE PERUSICH I ŽENA MU JANJA KUNTICH 1895. GODINE TRAVNJA 4OG.

Križ je vremenom bio obnavljan, a do rušilačkog čina 14. 10. 2017. bio je u dobrom stanju. U knjizi *Mjesta naših molitava* (Könyörgésünk színhelyei, Subotica 2003.) autor **Dezső Csúszó**, među ostalim kaže kako je križ izrađen u radionici Kovács L. iz Subotice, a ogradu od kovanog željeza izradio je i postavio **Ago Babičковиć**, zvani **Kuckalo**. **Kalor Perušić** (1848. – 1903.) i **Janja** (rođena **Kuntić**) živjeli su u Subotici, bili su pobožni ljudi, vjernici i dobročinitelji, te su se skrbili o križu. Imali su osmero djece: **Stipana**, **Margu**, **Tereziju**, **Miju**, **Luku**, **Etelu**, **Josu** i **Lazu**. Budući da su im djeca umrla u ranoj dobi, posvetili su se crkvi, čineći dobro bližnjima.

Na stotu godišnjicu (1895. – 1995.) postavljanja križa na današnje mjesto **Mirko Perušić** je organizirao obnovu križa i služenje sv. mise za sve pokojne iz obitelji Perušić u crkvi sv. Ter-

ezijske. Križ su nekada posjećivali mnogi hodočasnici pješakeći na prošteništa Bunarić, pred njim su zastajali i pomolili se.

I što reći? Križ je u svojih 122 godine postojanja na istom mjestu preživio nekoliko ratova, ali aktualni mir nije mogao preživjeti.

Kako susjedi kažu, nakon smračivanja u subotu 14. 10. 2017. su se 3-4 nepoznate osobe okupile oko 19 sati s kamionom i iz dva pokušaja srušila križ. Tragovi nađeni na licu mjesta su još i u četvrtak pokazivali tragove kotača vozila kojim se pretpostavlja da je križ srušen. Navodno te večeri nije radila ulična rasvjeta kod križa.

Susjedi isključuju mogućnost da su rušenje izvršili migranti iz obližnjeg centra za prihvat, koji se svakodnevno kreću pored njega.

Liveni kip Majke Božje sklonjen je na sigurno.

Etnički heterogena obitelj Perušić hrvatskih korijena i dalje će se zalagati za suživot, toleranciju i međukonfesionalno uvažavanje. Molimo se da Svevišnji podari svjetlo savjesti osobama koje su izvršile ovaj žalostan čin.

Lajčo Perušić

Bazar zdrav(ij)e hrane u Đurđinu

Obilježen Svjetski dan hrane

Već tradicionalno svake godine učenici Osnovne škole *Vladimir Nazor* iz Đurđina obilježe 16. listopada, Svjetski dan hrane. I ovoga puta priredili su *Bazar zdrav(ij)e hrane*, ali sada nešto drugačiji. Učenici viših odjela skupa sa svojim razrednim starješinama osmislili su i pripremili prijedlog dobre užine te ga servirali i poslužili drugarima iz škole. Svi učenici mogli su probati sve prijedloge i glasovati za onaj koji im se najviše svidio. Uz njihov glas konačni sud čija je delicija osvojila titulu najbolje užine dobilo je četveročlano povjerenstvo sastavljeno od liječnice u Đurđinu dr. **Ivane Knežević**, apsolventice nutricionistice **Nine Horvacki**, nastavnika biologije **Kristijana Milankovića** i predsjednice Savjeta roditelja **Dajane Horvacki**. Pobjedila je užina VII. a razreda – muffini s borovnicama. Tiskan je i kuhar s ovogodišnjim prijedlozima zdrav(ij)e užine koji su učenici mogli ponijeti doma.

Bio je ovo još jedan uspješan *Bazar zdrav(ij)e hrane*.

Dan kravate u Đurđinu i Somboru

Ako je nešto prepoznato kao pravi hrvatski simbol, onda je to sigurno kravata. Više je to od pukog odjevnog predmeta, zato nije ni čudo što je dobila i svoj dan – 18. listopada. Kravata je prije svega znak elegancije, ali vremenom je kravata postala simbol poslovnog svijeta.

Mnogi se muče s vezanjem čvora, stoga su u Đurđinu i Somboru odlučili malo pozabaviti se s tim.

U Somboru su učenici na satu hrvatskoga jezika najprije učili kako se vezuju kravate a potom su nešto doznali o njenoj povijesti, kako se mijenjala tijekom vijekova, o »horoskopu kravate« te kako je kombinirati uz određeno odijelo.

U Đurđinu su učenici škole *Vladimir Nazor* imali natjecanje tko će brže i ljepše vezati kravatu. Naravno, imali su i pripreme tjedan dana prije toga, služeći se plakatom koji su izradili za ovu prigodu s prigodnim uputama o vezivanju kravate. Bilo je veoma zanimljivo a pobjedila je naravno cura... pa spretnije su i brže. Ostali su tijekom dana nosili svoje kravate kao važan modni detalj.

Znaš li i ti vezati kravatu? Ne moraš čekati godinu dana da bi to naučio. Upitaj tatu ili mamu da ti pomognu i budi spreman za naredni *Dan kravate*.

Dani međimurske kulture u Đurđinu

U okviru projekta Dani nacije/kulture u Osnovnoj školi *Vladimir Nazor* iz Đurđina su 17., 18. i 20. listopada održani Dani međimurske kulture. Tijekom tri dana učenici ove škole upoznali su se s osobenostima ovog poznatog hrvatskog kraja. Prvi dan je bio posvećen jeziku i kulturi pa su pogledali film *Teta Liza Branka Ištvančića*. Nakon toga su u školi mogli degustirati međimurska jela. Probali su »meso z tiblice« namazano na kukuruzni beskvasni kruh i međimursku »zlevanku« s orasima. Drugoga dana su, upoznavajući se s još nekoliko poznatih međimurskih jela izradili kuhar, a kao suvenir međimursku fašničku masku. Posljednjeg, trećeg dana imali su goste, folklorce HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice koji su im otplesali međimurski ples *Zginula je pikuša*, te održali radionicu na kojoj su učenici đurđinske škole naučili korake ovog plesa.

Baš su bili lijepi, zabavni i poučni *Dani međimurske kulture*. Svi su se dobro zabavili, naučili nešto, probali nove okuse ali i druge govore.

Produljen rok za Nacionalni kviz

Čitanje ne dolazi u pitanje do 1. studenog

Dragi čitatelji, lijepa vijest iz Zagreba!

Knjižnice grada Zagreba, organizatori Nacionalnog kviza za poticanje čitanja naslovljenog *Čitanje ne dolazi u pitanje*, najavili su produljenje roka za popunjavanje online upitnika do 1. studenog. Dakle, ukoliko vam je potrebno, imate još nekoliko dodatnih dana.

Podsjećanja radi do tada trebate napraviti nekoliko jednostavnih koraka:

pročitati zadane naslove (to vjerujem da već jeste napravili)

pažljivo popuniti online upitnik na <http://www.knjiznica.hr/kviz/> koristeći se i traženim online izvorima (enciklopedijama i leksikonima), ne zaboravite u rubrici knjižnica upisati Gradska knjižnica Subotica i strpljivo čekati rezultate.

Dvoje najsretnijih učenika putovat će u Zagreb na završnu priredbu i javno izvlačenje nagrada, a bit će podijeljeno i petnaest utješnih nagrada.

Vrtićanci Za sunčanu jesen života

Baš je ovo lijepa i sunčana jesen, baš kao i manifestacija *Za sunčanu jesen života* kojom želimo našim najstarijim sugrađanima prirediti lijepe trenutke njihove jeseni života. Svake godine djeca vrtića *Marija Petković Sunčica* iz Subotice obrađuju svoje bake i djedove, dide i majke prekrasnom priredbom. Tako je bilo i 17. listopada kada su u dvorištu vrtića pjevali, glumili, plesali, recitali...

Kako je dobro da možemo biti skupa i radovati se. Mališani su bili sretni jer su im došli njihovi najdraži, a bake i djedovi su bili ponosni na svoju unučad.

Održan program za djecu *Narodna književnost u školi*

Balint okupio 350 djece

Po završetku *Dana Balinta Vujkova*, dana hrvatske knjige i riječi, posebice programa za djecu nazvanog *Narodna književnost u školi*, svake godine konstatiramo kako je ovo bio do sada najbolji susret. Al' vjerujte mi, ove godine je doista bio najbolji! Za ovu tvrdnju zaslužni su bili organizatori Hrvatska čitaonica i Gradska knjižnica Subotica, ali i sudionici programa: vrtić *Marija Petković Sunčica* iz Subotice, Osnovna škola *Vladimir Nazor* iz Đurđina i članovi dječjeg tamburaškog orkestra Glazbene škole iz Subotice. Ovom prekrasnom satu hrvatskog jezika, održanom 19. listopada u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici prisustvovalo je oko 350 djece koja nastavu ili vrtić pohađaju na hrvatskom jeziku, odnosno slušaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Subotici, Maloj Bosni, Tavankutu, Đurđinu i Žedniku. Posebni gosti bili su prvašići iz Osnovne škole 22. oktobar iz Monoštora gdje je ove školske godine upisana prva generacija nastave na hrvatskom jeziku. Sjedili su na počasnom mjestu i pozorno pratili program. Inače, svi su za školske i vrtićke knjižnice primili darove, novu knjigu iz opusa Balinta Vujkova. Ovoga puta to je ekskluzivno izdanje, prva knjiga iz nove edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova – Bajke 1*.

Detaljnije izvješće bit će u *Hrcku*.

SUNČANA AKCIJA

-10%

SUBOTICA 024/ 551 045

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem stroj šivače marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Kata-rina Turkal. 025 5742 136.

Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studen-ta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.

Prodaje se drvena vaga s tego-vima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili ne-kretninu. Tel.: 062 1941729.

Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Sveto-zar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310

U Somboru prodajem komplet-no završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komu-nalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 ku-paone, kuhinja, ostava) + spored-na zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Za-greb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m². Tel.: 069 2887213.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metara po jutru. Tel.: 064 305 1488

Ozbiljan muškarac, Hrvat iz Hr-vatske, umirovljenik, želi upoznati ozbiljnu ženu do 55 godina. Tel.: 099-1958-444 (HR) i 064-041-5760 (SRB). Pošaljite za početak SMS.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirov-ljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, auto-mobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

Prodajem autoprikolicu bez ate-sta. Nove gume, pod od prokroma, ima treći kotač. Cijena 50 eura. Tel.: 024-566-898.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADSKA UPRAVA
Tajništvo za društvene djelatnosti
Dana: 11. 9. 2017.
S u b o t i c a

O B A V I J E S T

Sukladno članku 17. stavak 7. Zakona o financijskoj potpori obitelji s djecom (*Sl. glasnik RS*, br. 16/02 i 115/05 i 107/09) propisano je da dječji doplatak pripada djetetu do navršenih 19 godina života, ako se u svojstvu redovitog učenika nalazi na školovanju.

Temeljem članka 18. Zakona o financijskoj potpori obitelji s djecom (*Sl. glasnik RS*, br. 16/02 i 115/05 i 107/09) pod školovanjem se podrazu-mijeva stjecanje obrazovanja u svojstvu redovitog učenika u osnovnoj i srednjoj školi, a sukladno propisima u području obrazovanja. Iznimno, smatra se da svojstvo redovitog učenika ima i osoba iz osjetljivih druš-tvenih skupina ili osoba s iznimnim sposobnostima koja stječe srednje obrazovanje ili obrazovanje za rad u svojstvu izvanrednog učenika, ako opravda nemogućnost redovitog pohađanja nastave, uz suglasnost mi-nistra prosvjete.

S obzirom na to da je počela nova školska 2017./18. godina, obavje-štavamo korisnike prava na dječji doplatak na obvezu pravodobnog dostavljanja potvrda o redovitom ili izvanrednom školovanju za djecu školske dobi, sukladno gore navedenom.

Školske potvrde treba dostaviti u Gradski uslužni centar, Trg slobode 1, /šalter 1 i 2/.

Rok za dostavljanje istih je 31. 10. 2017. godine.

Tajnica Tajništva za društvene djelatnosti
Jasmina Stevanović

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 31. 10. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

Fide majstor Josip Dekić, šahovski trener

Kako se prave ŠAMPIONI

Josip Dekić s ekipom u Montevideu

»Ne moraju svi prijeći tu granicu da budu vrhunski šahisti već da dođu do stupnja da se bore za majstorsku titulu. To je taj trenerski maksimum«, kaže Dekić

Marina Gajčin iz Apatina plasirala se među deset najboljih šahistkinja svijeta u kadetskoj kategoriji. Marina je u Urugvaju u Montevideu, na nedavno završenom svjetskom natjecanju, osvojila devetu poziciju. Sa samo 16 godina postala je i članica seniorske reprezentacije Srbije. Iza ovog uspjeha mlade šahistkinje stoji desetak godina posvećenih šahu i predan rad njenog trenera **Josipa Dekića**. U svojoj trenerskoj karijeri dugoj tri desetljeća Dekić je od mladih, talentiranih i upornih šahista napravio dobre igrače koji su u svojoj šahovskoj karijeri ostvarivali i značajne rezultate. Dekić je FIDE majstor, trener u *Somborskom šahovskom klubu* i izbornik omladinske reprezentacije Srbije.

Godine rada

Deveto mjesto na svijetu veliki je uspjeh Marine Gajčin, ali ipak Dekić u njen najveći uspjeh ubraja to što je u dobi od 14 godina dijelila treće i četvrto mjesto na Europskom prvenstvu.

»Marina je postala i najmlađi internacionalni majstor i sada je dobila poziv selektora seniorske reprezentacije Srbije za europsko natjecanje«, rezimira Marinine najveće uspjehe trener Dekić.

Da bi jedno talentirano dijete postalo uspješan šahist treba se posložiti nekoliko stvari.

»Prvo, treba da je dijete talentirano za šah, roditelj zatim treba shvatiti i prihvatiti obveze koje donosi bavljenje šahom i na kraju da se sve to uskladi s trenerom. Nije zanemarljiv ni onaj materijalni dio, bez obzira koliko šah bio jeftin sport. Nesreća je što šahovski turniri traju desetak dana, pa uz troškove puta to ispadne skupo natjecanje«, kaže Josip i dodaje da je njegovo iskustvo da su najbolje šahovske rezultate postizala djeca lošijeg materijalnog stanja.

Za ozbiljnije šahovske rezultate treba minimum sedam godina rada.

»Optimalno je da se krene s pet-šest godina da bi se s 11-12 godina već moglo vidjeti u kom pravcu će ići dalji napredak. Kod Marine je to bilo malo drugačije. Ona je osam godina u svojim kategorijama bila prvakinja Vojvodine, šest puta je bila prva i dva puta druga na državnim prvenstvima. Ona je izuzetak, jer se uglavnom ne dešava da netko ima tako stalnu uzlaznu liniju«, kaže Josip.

Na pitanje da li je u svojoj trenerskoj karijeri imao još tako uspješnih šahista Dekić izdvaja velemajestora **Miloša Roganovića** koga je trenirao sedam godina.

»Svaki trener kroz rezultat šahista s kojima radi dokazuje i sebe. Ako imate uspješne šahiste, vi ste uspješan trener. Jedan profesor s novosadskog sveučilišta me je upitao koliko sam napravio majstorskih kandidata. To jeste pravo pitanje. Koliko si ti kao trener doveo šahista blizu ili do majstorskog nivoa? Znači ne moraju svi prijeći tu granicu da budu vrhunski šahisti već da dođu do stupnja da se bore za majstorsku titulu. To je taj trenerski maksimum. Ja sam takvih šahista imao više od 20«, kaže trener Dekić.

Ruska trenerska škola

Svoj trenerski rad Josip Dekić zasniva na ruskoj trenerskoj školi. U Odesi i Sloveniji je radio i učio od vrhunskih ruskih šahovskih trenera.

»Šah se razvija kao i bilo koji drugi sport i pojava računala unijela je drastične promjene. A kako u šahovskom tako i u trenerskom poslu moraju se pratiti sve novine. U šahu je važno za optimalno vrijeme postići optimalni rezultat. Važno je to, jer sva djeca idu u školu gdje postižu dobar uspjeh kako u nastavi tako i na natjecanjima. Recimo Roganović, koga sam već spomenuo, završio je ekonomski fakultet, radio kao asistent, a sa samo 25 godina je druga godina doktorskih studija. Zato ja pokušavam da vrijeme posvećeno šahu bude što bolje iskorišteno kako bi ostalo prostora za njihova druga interesiranja i sklonosti. Da bih to kao trener postigao, moram imati dobar sistem rada. Svaki šahist individua je za sebe i ne može se pri-

Josip Dekić

mijeniti neki univerzalni način rada. Ne odgovara svima isti sistem rada, netko bolje kombinira, netko bolje igra strateški, važno je da sve pomalo podižeš, a ono što ide najbolje i najviše razvijaš«, kaže Dekić.

Ima li neki mladi igrač potencijala razviti se u dobrog i uspješnog šahistu može se vidjeti za kratko vrijeme, ali napredak ovisi o tome koliko će on sebe uložiti.

»Problem je i ostanak u šahu. Što ako ja nekoga dovedem da u 14. godini bude prvak države, a on poslije toga ostavi šah i krene nekom drugom putanjom? Onda sam ja tu kao trener podbacio, jer nisam uspio usaditi dovoljno ljubavi u taj šah«, kaže Dekić.

Usprkos svojim uspjesima Josip je ostao vjeran *Somborskom šahovskom klubu* gdje je od kraja 70-ih godina prošlog stoljeća, ali i šahovskom klubu u Beregu. U trenerskim vodama je već

tridesetak godina. Ženska ekipa *Somborskog šahovskog kluba* natječe se u prvoj ligi dok su šahisti u drugoligaškom natjecateljskom rangju.

Kaže da i dalje ima energije i volje, ali posao nije nimalo lak, jer traži mnogo uloženog i rada i vremena. Svakog tjedna objavi se oko 3.000 partija koje mora analizirati, a za to su potrebna dva dana. S druge strane, trenerski rad olakšala su računala i internet, jer sada za rad sa šahistima nije nužan osobni kontakt.

Z.V.

SPORTSKE VIJESTI

Rukomet žene DRLS skupina Srijem – Bačka Nemoćne Sonćanke

SONTA – Mlada ekipa ŽRK *Sonta* zabilježila je teški poraz od 13:36 (7:19) u zaostaloj utakmici iz 1. kola, odigranoj u Sonti, protiv ekipe ŽRK *Srijem* iz Srijemske Mitrovice. Iskusnije i tjelesno spremnije gošće su održale javni sat rukometa mladanim Sonćankama i na koncu utakmice pobrale zasluženi pljesak objektivne publike. Od domaćih igračica gošćama je parirala **S. Kalanj** sa 7, **N. Kalanj** s 3 i Mihalek s 2 pogotka, a potpuno je podbacila ove večeri vrlo nervozna kapetanica ekipe **Šegrt**, sa svega 1 pogotkom i mnoštvom nerezonski zapucanih lopti. U 5. kolu mlade Sonćanke će na domaćem parketu u derbiju začelja dočekati ekipu ŽRK **Senta**.

Karate

Sonćani uspješni u katama

ODŽACI – Članovi KK *Kumite* iz Sonte uspješno su sudjelovali na devetom internacionalnom karate kupu *Zlatna pesnica* 2017, održanom u subotu, 21. listopada, u dvorani Sportsko-poslovnog centra u Odžacima. Turnir je organizirao Sportski borilački klub *Mladost* iz Odžaka, a sudjelovalo je blizu 400 natjecatelja iz više zemalja. Malobrojni Sonćani, koje je u Odžake doveo predsjednik i trener KK *Kumite*, majstor crnog pojasa 4. dan **Tomislav Matin**, po običaju su bili vrlo uspješni u katama. Zlato su osvojili **Luka Pantić** i **Marija Macanović**, srebro **Andrea Majstorović**, **Stefan Matić**, **Milan Simić**, **Reka Rižanji**, **Nemanja Radojčić**, **David Miloš** i **Lazar Romanić**, te broncu **Stefan Simić**.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Novi poraz Subotičana

SUBOTICA – U 10. kolu *Bačka 1901* je ugostila ekipu viceprvaka *Borca* iz Sakula i zabilježila novi poraz od 0:2. Ovim porazom Subotičani su ostali zabetonirani na 14. mjestu. U narednom kolu odlaze na teško gostovanje u Novu Pazovu, sedmoplasiranom *Radničkom*, a svaki rezultat osim pobjede domaćina bio bi veliko iznenađenje.

Vojvođanska liga Sjever

Težak poraz u Turiji

TURIJA – U 10. prvenstvenom kolu nogometaši *Tavankuta* su gostovali u Turiji i protiv četvrtoplasirane *Mladosti* zabilježili težak poraz od 4:0. I u ovoj utakmici Tavankučani su pokazali da ne znaju kalkulirati. Igrali su otvoreno, napadački, međutim, niti jednu od stvorenih prigoda nisu uspjeli realizirati. Ovaj poraz bacio ih je na korak do fenjera, a priliku za vađenje imat će u 11. kolu na domaćem travnjaku, protiv *Zadugara* iz Srpskog Miletica.

Zaslužno svakom po bod

BAČKI BRESTOVAC – U malom derbiju 10. kola somborski *Radnički* se s gostovanja u Bačkom Brestovcu vratio s velikim bodom. Publika je uživala u otvorenoj i efikasnoj igri obiju momčadi, a na koncu utakmice rezultat je glasio 3:3. U 11. kolu *Radnički* će u novom derbiju dočekati *Mladost* iz Turije. Pobjeda bi Somborcima omogućila priključak vodećim ekipama.

PFL Sombor

(Ne)zaslužen poraz

SOMBOR – Ekipa somborskog ŽAK-a poražena je na svojem travnjaku od lidera Stanišića, rezultatom 1:2 (1:1), po mnogima nezaslužno. *Željezničari* su pružili dostojan otpor lideru, do samog finiša imali bod u džepu, a onda je u 80. minuti sudac **Čapko** dosudio po mnogima nepostojeći penal za goste. Stanišićani su ovaj poklon realizirali i tako u 11. kolu zabilježili 11. pobjedu. U 12. kolu ŽAK će gostovati u Liparu, kod istoimene ekipe, koja mu na ljestvici bježi 2 boda.

PFL Subotica

Ne ispuštaju fenjer

SUBOTICA – Ukoliko ne bude došlo do drastičnih promjena u klubu, NK *Subotica* se neće uspjati iščupati sa samog dna ljestvice. Posrtanje je nastavljeno i u 10. kolu, teškim porazom od 0:5 od izravnog takmaca za opstanak, ekipe *Njegoša* iz Lovćenca. Ovim porazom Subotičani su ostali usamljeni na samom dnu ljestvice, sa zaostatkom od 6 bodova za pretposljednji, ekipom *Panonija* IM iz Topole. U narednom kolu Subotičani će dočekati viceprvaka, ekipu *Obilića* iz Novog Kneževca.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Bijeg s dna

MONOŠTOR – Pobjedom od 3:0 u 8. prvenstvenom kolu, zabilježenom protiv izravnog takmaca za opstanak u 1. razredu, *Jedinstva* iz Ribareva, na svojem travnjaku, *Dunav* iz Monoštora je pobjegao sa samog dna ljestvice. U narednom kolu Monoštorci će gostovati u Ratkovu, sa željom da iznenade trenutačnog lidera, ekipu *Radničkog 1918*.

Katastrofa Berežaca u Stapar

STAPAR – Ekipa *Dinama 1923* iz Berega u 8. kolu je na gostovanju u Stapar zabilježila težak poraz od trećeplasiranog *Hajduka*, rezultatom od 8:0. Berešci, desetkovani ozljedama i kaznama zbog prekida utakmice u prošlom kolu, više i nisu mogli, domaćin ih je nadjačao u svim elementima igre. Tako će Berešci u narednom kolu bodove spasa potražiti na svojem travnjaku, protiv izravnog takmaca u borbi za opstanak, Korduna iz Kljajićeva.

Međuopćinska nogometna liga Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

Sonćani razmontirali lidera

SONTA – Visokom pobjedom od 8:2 (4:1), zabilježenom na svojem travnjaku protiv dotadašnjeg lidera KFK iz Kule, nogometaši *Dinama* su u 7. kolu konačno obradovali svoje navijače. Igrali su brzo, stvarali ozbiljne prigode, a za razliku od prethodnih utakmica i pogađali protivničku mrežu. Igrač utakmice **Josip Đanić** u strijelce se upisao pet puta, a špic **Želimir Apatinac** mrežu Kuljana pogodio je u tri navrata. Na ovoj utakmici, uz burne pozdrave navijača, debitirao je još jedan šesnaestogodišnji izdanak *Dinamove* nogometne škole, daroviti vratar **Dejan Zec**, a od kluba se oprostio **Josip Gal** zbog iseljenja u Njemačku. U narednom kolu Sonćani će gostovati *Sportu* u Bezdanu, a osokoljeni pobjedom protiv lidera, nadaju se novim bodovima.

Općinska liga Bačka Palanka 1. razred

Korak do fenjera

PLAVNA – Porazom od 2:3 od ekipe *Maglića* na domaćem travnjaku u Plavni *Sloga* se u 8. kolu približila na korak do fenjera. U narednom kolu gostovat će u Obrovcu, kod vrlo čvrste ekipe *Borca 46*.

Toplo – hladno

VIZIĆ – Porazom od 2:0, zabilježenim u 8. kolu na gostovanju u Viziću, kod susjeda na ljestvici, ekipe *Borca*, *Tvrđava* je pala na 7. mjesto prvenstvene ljestvice. U 9. kolu Bačani će dočekati četvrtoplasiranu ekipu *Krivanj* iz Selenče i pokušati osvojiti nove bodove za bijeg u sigurnu zonu.

Ivan Andrašić

U NEKOLIKO SLIKA

Jesen

Foto: Klapim

Iz Ivković šora

Zubna bolest

piše: Branko Ivković

Av, čeljadi moja, pa što sam ovi dana u nevolji, ta samo takoj. Nije ni porez, ni rđav rod, nemojte mislit ni da sam se opet pokrvo s općinarima jel šalterošima. Ta napala me obična zubna bola i to da vam ni ne divanim. Tako me niko jutro zabolio zub da sam mislio vaki mator lipo plakati, oma sam se latio umotavat, jedan šal pa odozgor šepica. Veli mi moj rođo Joso da se nikako taki ne mičem sa salaša jel će me oma odnet u polikliniku na čupanje panjova. Jedva sam, čeljadi moja, ponamirivo i podilio piću josagu, ono kugod da mi kogod tuče kalapačićom po to malkoc mozga što mi još valdar ostalo. A vamo ne smim kod zubara, bojim se ko samog vraga. Svaki put kad sam dospio, uvijek sam imo kake nevolje pa nisam mogao ni ist ni divanit danima. Čisto smislim kako bi se sad provo, a sve mi jedni divane »ded kod ovog, taj ti vadi zube samo tako«. Drugi vele »ded kod ovog, ta tamo čim uđeš oma te reši nevolje, a ni posli ne boli«. Treći mi divane »ta sad je tako tehnika iznapredovala da je svedno di ideš, ne boli nigdi ništa«. Al ja ne virujem. Sve se mislim da ko se jedared opeče taj se i ladne gari boji. Neg idem ja tako po avliji umotan i upakovan kugod ovi što nam kupuju zemlju i naiđem pored mog kera Roke, a on siroma biž oma pod slamu i poviriva, ni me pozno. Moraću se ja namundurit tako kad ovi naiđu što dile koji kake letke i pozive za vokšovanje. Moždard će i oni obać okolo mene i neću se morat nigdi ni ujavljivat..Sva srića da nema baš kaki dešavanja po selima, ja svudan volim ić a di ću vaki? Još se tribalo derat tamo pa će čeljad mislit da sam udaren mokrom čorapom. A vamo i nisam više tehnički ispravan, bicigla mi skroz propala, nisam na vrime prominio manilu na stražnjoj gumi i skroz mi se raspukla, naduvo mi se onako niki čamo ispod bajlaga pa ni tirat ne smim dalje od Ivković šora, samo tute malkoc po kraju. Tražio sam svudan, al poslidnju sam prominio ne tako davno. Mislim: niki godine, a tu je još pokojni bačo kupio da ima u rezervi. Sad ja oćo kupit novu novcatu, a onaj što na peci prodaje gume i te andramolje za biciglu me još ismijo, pito me u kojim ja viku živim. Veli: »pa take gume se više ne prave, to su one s falcoškim porubom, a sad se već odavno prave one s drotoškim porubom i ne pasiraju na ove stare bicigle«. Eto nevolje. Kandar je, čeljadi, Branišu skroz prigazila moda. Sad ću još morat prominut i obručove s takim porubom, a sad sve to tako mekano da kad naiđeš na kamenčić on se iskrivi i oma opravi njolcoš. Baš sam bisan. Sad samo prave da traja dok ne dođeš kući i da ti oma izvuku novce iz buđelara, kugod kadgod na proštenju sigračke: kad i kupiš ditetu, on ne dođe ni do kuće a one se pokvare. Doduše, taka su i sadašnja ruva, par puta čovik obuče pa se jel skupi jel podere, onda opet moram na starež kupit drugo. Samo da mene prođe zub, čeljadi moja, a s ostalim ćemo lako. Ajd zbogom, do drukput.

Bać Ivin štodir

Sirota dica, njevi jim nemu šta dat osim novaca

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva se u ponedjeljak ujutro digo i oma u grlu ositijo ništa gor-ko. Pružijo ruku na drugu stranu kreveta, misto nuž njega prazno. Pa da, misli se, njegova ošla u prvu, jedino se čudi kako ni ositijo ka se izvukla iz kreveta i popila kafu. Vada ga prid jutro i uvatijo pravi san. Cilu noć se privrto i bunco, vada ništa ružno sanjo. Samo što se digo, niko već rda na vraci. Taksa da se pokida o lajanja. Za poštaša rano, vetrenara ni zvo, Bogu fala sve po dvoru živo i zdravo. Oma zno da ide kum Tuna. Misli se, šta će poslenim danom najranije ko njega, ka triba da se već davno krenijo na posov, vad ni kako zlo? Sitijo se i šta. Juče bijo na fodbalu. Čo, ope njevima niko prisiko letriku. A pri jedno misec dana napravili novu, jal jim litos sve izrizali. I ni jim to koštalo baš malo. Međ nima što se fodbaluju šušalo se i ko je, pa u tomu divanu spominjali i kum Tuninoga najmlađega unuka i njegovo društvo. A on jim prvi, jal ima najviše novaca. Ve godine svršava škulu u njevomu selu, na veće ćedu ga dat u varoš, u privatne. Na državne ne bi, malo je na staroga, pa ko zna jal bi ji mogo i svršit. Može jim se, svi na vrime pounilazili u prave partije. I svi stali u državnu službu, pa se za dram i obogatili. Već se i zotoga derana znade i di će i šta radit ka posvršava te škole. U njeve kuće vada još jedino ker nema plaću, misli se bać Iva. Doduše, ne može se požalit, tijo kum Tuna uvuć u službu i njega i njegovu, al bi se prija toga morali ubiližit u njegovu partiju i sa sobom dovuć baram još pešest novi. A ka se istriso iz partije što je napravili njegovi, zavitovo se svetomu Antunu da neće više ni u jednu. Taki zavit se ne može prikršit, pa ka ni tijo on, ni ni njegova. Veli kud on, ona će uvijek za njim. Rdanje ne pristaje, pa se za dram umijo i ošo odrezit vraca. Taksu jedva odganjo u stražnji dvor. »No, kume, taj tvoj ker ko da ograjiso. Ne znam šta sam mu toliko skrivijo?«, veli kum Tuna i zabrza kroz gank, pa unide u kujnu. »Nemaš brige, ako si ti, kume, zaboravijo, on ti je naj šljokac zabardo za cili život«, veli bać Iva i pristavi kafu i čaj o titrice. Naljo i polučak dudovače, kum Tuna svakako ne tira lemuzinu, njega uvijek vozu drugi. »Kume, moram ti pitat štaj to bilo, znadem da si juče bijo na fodbalu. Čujem da ope niko otfikarijo struju, pa već laju na mojega unuka i njegovo društvo. A znadeš da njemu to ne triba, da smo svu dicu lipo otrani. Rasli u izobilju, nikad jim ni falilo ni tičjega mlika, ni novaca. Uvijek dobijali puno toga što drugi nisu. Vada znadeš da naši uvijek prvi imali i bicigle i telefone i sokočala i šta sve ne. I ko da vomu sad baš triba komatić drot«, veli kum Tuna, pa izdune polučak nabelo. Oma sam naljo i drugi. Izdunijo i njega, digo se i ošo. Bać Iva se krenijo ispratit ga, al ka došo do sokaka, vaj već unišo u lemuzinu, naj što ga voza na posov i sa posla došo za njim. »E, sirota ta dica što jim njevi nemu šta dat osim novaca«, veli bać Iva za se, a Taksa zalajo ko da ga razumijo.

RECEPT NA TACNI

Vrijeme je za pastu Špageti karbonare

25. listopada je Međunarodni dan paste, ali se i cijeli listopad tretira mjesecom paste tako da, bez trenutka promišljanja, ovog tjedna na tacnu stavljamo recept za karbonare pastu.

Potrebno: 400 g špageta / 1 žlica maslinovog ulja / 200 g pancete / 2 čena češnjaka / 3 jaja i 1 žumanjak / 100 ml vrhnja za kuhanje / 2 žlice sitno sjeckanog peršina / 50 g parmezana

Postupak: Špagete skuhati u slanoj vodi, po uputima s pakiranja. U tavi, na maslinovom ulju, propržiti pancetu isjeckanu na trakice, nekoliko minuta i tome dodati ugnječene čenove češnjaka i skloniti s vatre. U posudu usuti pripremljena jaja, žumanjak, slatko vrhnje i peršin i pomiješati vilicom, te sjedinjenu masu dodati u tavu s pancetom i češnjakom i pržiti 2 minuta na slaboj vatri uz povremeno miješanje. Sjediniti špagete i sos karbonare, te posuti parmezanom i dekorirati dodatnim peršinom.

Napomena: Nije potrebno soljenje jela, jer sama panceta sadrži sol, a i prilikom kuhanja špageta dodajemo sol. Naravno, nije ni zabranjeno i za začine ostavljamo prostora za svačiji ukus.

Još po koje ZA: Pasta je vrlo hranjivo jelo koje sadrži dosta ugljičnih hidrata, nešto proteina, malo masti i ništa kolesterola. Dalje, postoji više od 600 različitih oblika paste, a ne manjka ni raznolikost boja. I za kraj, konzumiranje paste potiče lučenje serotonina.

Izaberite oblik i boju paste po mjeri, upakirajte ih u dobar preliv, jedite i budite sretni.

Gorana Koporan

**PETAK
27.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:07 Ekumena: Reformacija i drugi vatikanski koncil?
12:00 Dnevnik 1
12:20 Klinika, sponzorirana emisija
12:29 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:19 Dr. Oz, talk-show
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:01 Detektiv Murdoch, serija
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:09 Daj pet
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Poziv, američki film
21:39 Romance velikih umjetnika: Frida Kahlo & Diego Rivera, dokumentarna serija
22:25 Eurojackpot
22:33 Hrvatska za 5
23:28 Dnevnik 3
00:02 Igre moći, serija
00:43 Detektiv Murdoch, serija
01:26 Don Matteo, serija
02:16 Domovina, serija
03:08 Dr. Oz, talk-show
03:50 Veliki požar, serija
04:36 Skica za portret
04:47 Eko zona
05:13 Tema dana
05:25 Kod nas doma
06:10 Zaljubljena u Ramona

05:52 Regionalni dnevnik
06:32 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
09:09 Prvi koraci, dokumentarna serija
09:12 Plesni izazov - serija
09:35 Školski sat: Križarski ratovi
10:06 Na prvi pogled, serija
10:33 Mentalna blokada
10:58 Paul O'Grady i ljubav prema psima
11:25 Poirot, serija
12:19 Botanički vrt Kew na tanjuru
13:18 Moć cvijeća: Povijest

13:29 Odjednom 70, njemački film
14:56 Oko svijeta: Shanghai
15:06 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Idemo na put s Goranom Milićem: Australija
17:30 Ikone 20. stoljeća: Elvis Presley, kratki dokumentarni film
17:36 Hit dana
17:44 Gorski liječnik, serija
18:33 Goldbergovi
18:56 Kronike Matta Hattera
19:20 Hit dana
20:04 Umorstva u Midsomeru, serija
21:38 Sherlock, serija
23:13 Nezaboravljeni, serija
00:00 Goldbergovi
00:21 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
28.10.2017.**

07:07 Klasika mundi: 9. festival komorne glazbe Musica Maxima u muzeju Mimara
08:08 Dvoboj, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:27 Veterani mira
13:16 Sigurno u prometu
13:45 Duhovni izazovi
14:23 Prizma
15:12 Svijet aplikacija, sponzorirana emisija o tehnologiji
15:43 Zdrav život
16:11 Potrošački kod
16:37 Bonton
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Dječji kutić
17:43 Lijepom našom: Vodice - Čista Velika, 2. dio
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Prekid, američki film
21:52 Debljaka Dubrovnika, dokumentarni film
22:50 Dnevnik 3
23:25 Piskaralo, američki film
01:12 Dvoboj, američki film - ciklus klasičnog vesterna
02:28 Uzvišenost, američko-britansko-kineski film
03:43 Vino u krvi, mini-serija

05:17 Skica za portret
05:25 Veterani mira
06:10 Prizma

05:56 Regionalni dnevnik
06:36 Džepni djedica, serija
07:04 Juhuhu
08:58 Prvi koraci
09:03 Ljetni kamp, serija
09:55 Sölden: Svjetski skijaški kup - veleslalom, 1. vožnja
10:52 Kultovi životinja: Govedo, kratki dokumentarni film
11:06 Vrtlari: Sirova hrana
11:38 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha, dokumentarna serija
12:30 Špica, riva, korzo
13:00 Sölden: Svjetski skijaški kup - veleslalom, 2. vožnja
14:26 Umorstva u Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:29 Smogovci, serija za djecu
17:00 Ragbi, kvalifikacije za EP, Kup nacija: Hrvatska - Izrael, snimka
18:32 Magazin Lige prvaka
19:04 Michel, crtana serija
19:16 HRT TOP 20
20:05 Vina svijeta, dokumentarna serija
21:00 Anthony Bourdain - Upoznavanje nepoznatog: Detroit, dokumentarna serija
21:45 Himalajom pješice, dokumentarna serija
22:37 Motel Bates, serija
23:22 Varalice, serija
00:05 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:26 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
29.10.2017.**

07:15 Požarni divlji vjetar, američki film - Zlatna kinoteka
09:20 Pozitivno
09:48 Biblija
09:58 Dubrovnik: Misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:27 Kulturna baština: U zagrljaju zidina
12:55 Dubrovnik, prijenos
14:00 Nedjeljom u dva

15:02 Mir i dobro
15:30 Plodovi zemlje
16:20 Rijeka: More
17:00 Vijesti u 17
17:20 Sigurno u prometu
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 LOTO 6/45
20:05 Šifra, kviz
21:01 Debljaka Dubrovnika, dokumentarni film
21:55 Priča o Bogu s Morganom Freemanom: Moć čuda, dokumentarna serija
22:50 Dnevnik 3
23:30 Bijeg, američki film - Zlatno doba Hollywooda
01:30 Nedjeljom u dva
02:30 Požarni divlji vjetar, američki film
04:30 Vino u krvi, mini-serija
06:05 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:33 Džepni djedica, serija
07:00 Juhuhu
09:00 Luka i prijatelji
09:25 kreativac
09:55 Sölden: Svjetski skijaški kup - veleslalom, 1. vožnja
10:50 Umorstva u Midsomeru, serija
12:25 Vrtlari
12:55 Sölden: Svjetski skijaški kup - veleslalom, 2. vožnja
13:55 Dobar, bolji, najbolji ... britanski slastičar, dokumentarna serija
14:55 Nećemo reći mladenki, zabavno-dokumentarna serija
15:44 Sjedni, odličan
16:12 Magazin Europske lige
17:00 Košarka, PH: Zadar - Škrlevo, prijenos
18:52 Maher za putovanja: 48 sati u Veneciji, dokumentarna serija
19:30 Garaža: Tamara Obrovac TransAdriatic quartet
20:05 Katarina Velika, serija
20:50 Glazba, glazba...
21:00 Groznica subotnje večeri, američki film
23:00 Graham Norton i gosti, talk-show
23:50 Freedom - George Michael, glazbeno-dokumentarni film
01:21 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
30.10.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Plodovi zemlje
14:50 Reprizni program
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Tin... trideset godina putovanja..., igrano-dokumentarna serija
20:57 Hrvatski premijeri osobno: Ivica Račan, dokumentarna serija
21:49 Reprizni program
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolkočić - 1 na 1: Rabbi Menachem Margolin, talk show
00:05 Detektiv Murdoch
00:55 Don Matteo, serija
01:45 Domovina, serija
02:35 Žed za životom, serija
03:20 Dr. Oz, talk-show
04:05 Reprizni program
04:10 Veliki požar, serija
04:55 Tema dana
05:07 Kod nas doma
05:52 Zaljubljena u Ramona

06:03 Riječ i život
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Poirot, serija
12:30 Botanički vrt Kew na tanjuru
13:30 Die Mongolettes - Wir wollen rocken!, njemački film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zauvijek skladatelj
17:30 Gorski liječnik, serija

18:20 TV Bingo
19:00 Kronike Matta Hattera
20:05 Stadion
21:00 Stani! Ili će moja mama pucati, američki film
22:29 Zakon i red: UK, serija
23:24 Bitange i princeze
23:54 Ni krivi ni dužni, serija
00:24 Noćni glazbeni program

UTORAK 31.10.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:20 Zaljubljena u Ramona
13:10 Dr. Oz, talk-show
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
14:50 Informativka
15:00 Dobar dan, Hrvatska
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:10 Svečana akademija u povodu 500. obljetnice reformacije, prijenos
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu, talkshow
21:05 Kosmos: Čista soba, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista, serija
00:10 Detektiv Murdoch
01:00 Don Matteo, serija
01:50 Strana igrana serija
02:40 Žed za životom, serija
03:25 Dr. Oz, talk-show

04:10 Veliki požar, serija
04:55 Tema dana
05:07 Kod nas doma
05:52 Zaljubljena u Ramona

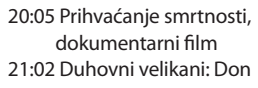

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat:
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 kreativac
11:35 Poirot, serija
12:30 Botanički vrt Kew na tanjuru
13:30 Sestrina osveta, film
15:00 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Goldbergovi, serija
17:15 Hokej na ledu - EBEL liga: Medveščak Zagreb - Znojmo, emisija
17:30 Hokej na ledu - EBEL liga: Medveščak Zagreb - Znojmo, prijenos
19:45 Hokej na ledu - EBEL liga: Medveščak Zagreb - Znojmo, emisija
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Dnevnik Bridget Jones, britansko-francuski film
22:40 Zakon i red: UK, serija
23:35 Bitange i princeze
00:05 POPROCK.HR
00:35 Goldbergovi, serija
00:55 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 1.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona, telenovela
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:57 Mirogoj: Svi sveti - misa, prijenos
17:45 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 LOTO 7/39
20:05 Prihvatanje smrtosti, dokumentarni film
21:02 Duhovni velikani: Don Ivan Raguž, dokumentarni film
22:00 Dnevnik 3
22:27 Crna lista, serija
23:12 Don Matteo, serija
00:02 strana igrana serija
00:52 Žed za životom, serija
01:37 Dr. Oz, talk-show
02:22 Reprizni program
04:48 Veliki požar, serija
05:33 Kod nas doma
05:53 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat - odložno
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada,

serija za mlade
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Poirot, serija
12:30 Botanički vrt Kew na tanjuru
13:30 Fluke, američki film
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Brazil - Ekspres
17:00 Metropolis: New Orleans
17:45 Gorski liječnik, serija
18:35 Goldbergovi
19:00 Kronike Matta Hattera
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, LP - emisija
20:45 Nogomet, LP: Real M - Tottenham, prijenos
23:25 Zakon i red: UK, serija
00:20 Bitange i princeze
00:50 Goldbergovi, serija
01:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 2.11.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik, serija
11:10 Emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Zaljubljena u Ramona
13:15 Dr. Oz, talk-show
14:05 Sigurno u prometu
14:30 Prometej
16:00 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Šifra, kviz
21:00 Noćni upravitelj, serija

21:45 I to je Hrvatska:
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Crna lista, serija
00:10 Detektiv Murdoch
01:00 Don Matteo, serija
01:47 strana igrana serija
02:37 Žed za životom, serija
03:22 Dr. Oz, talk-show
04:07 strana igrana serija
04:56 Tema dana
05:08 Kod nas doma
05:53 Zaljubljena u Ramona

05:53 Regionalni dnevnik
06:33 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:01 Plesni izazov - serija
09:30 Školski sat - odložno
10:00 Na prvi pogled, serija
10:30 Mentalna blokada
11:05 Pozitivno
11:35 Poirot, serija
12:35 Tajna povijest britanskog vrta: 17. stoljeće
13:35 Blagoslovljen, britanski film
14:55 Hit dana
15:05 Mjesto pod suncem - zimsko sunce
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Šetnja Galicijom, dokumentarni film
17:40 Gorski liječnik, serija
18:40 Nogomet, Europska liga, emisija
18:55 Nogomet, Europska liga: Rijeka - Austria Beč, prijenos
21:20 Batler, američki film
23:32 Nogomet, Europska liga, sažeci
23:57 Bitange i princeze
00:27 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zapisi s terena: selo Gravaljosa

Pravo selo (I.)

Pravo selo je ono selo koje ima par kuća i gdje ti je sljedeći susjed smješten dalje od tvog bedema. Mnogo dalje. Kućanstva u tim selima su naseljena kako ljudima, tako i životinjama. Ljudi u tim selima rade mnogo, životinje se hrane zdravo, a priroda mirno postoji i ne brine. Jedno od takvih sela je i Gravaljosa.

Do Gravaljose se najlakše dolazi kada od mjesta Kalna, na putu prema Babinom zubu, na drugom isključenju s glavne ceste, krenete put gore. Na taj put gore se odvažite pješice, jer od tog skretanja počinje bajka. S jedne strane potok, s druge stabla, a među njima tunel prirode i put samo za vas. Ptice pjevaju, potok žubori, a vi i vaša misao dobijate priliku da okupirate sva osjetila i upijate sve.

Raštrkana ljudska bliskost

Svim tim selima je zajedničko da imaju malo starih kuća, raštrkanih po brdašcima, poljima i da u njima žive stariji ljudi. Takva je priča i s Gravaljosom. Kada priđete selu, odmah nailazite na jednu staru napuštenu kuću i račvanje puta, a put ka desno će vas odvesti pravo u nečije dvorište. I baš kad su kuce zalajale, a mi shvatili da smo se našli na privatnom posjedu, naišla je jedna baka, gazdarica, koja nije vidjela ništa pogrešno u našem kretanju, ugodno nas pozdravila i nastavila raditi svoj posao. Opoljeni osjećajem kako su ljudi ovdje izvanseirjski ljubazni, prirodni i neuštogljeni, nastavili smo dalje puteljkom. Uz glavni cilj da upijemo sve što nam priroda i društvo ovog seoceta ponude, imali smo cilj da obiđemo staru vodenicu i da nađemo baku **Ružu**, koju je jedan član naše družine upoznao tumarajući ovim puteljcima Stare planine.

Vodenica koja spava

Nevjerojatno je koliko je lijepo tumarati ovakvim dijelom planeta, mimoilaziti se sa stadom ovaca, dva psa vjerna čuvara i ženama koje izvode ovce na ispašu. Ne znam zašto ali

to je posao žena u ovom selu, bar je tako bilo tog dana. To su starije žene, koje nasmijano, u brzom i laganom hodu jure za ovacima i pozivaju vas u brdo. Sjajne žene i još sjajnija energija tih susretanja. I dok shvatite da ste sreli osobu u selu i da možete potražiti informaciju od nje, ona je već odlepršala, ali vam je uspjela doviknuti željeni pravac. Stigosmo i do vodenice, obrasle grmljem, koja spava i na oko odolijeva vremenu. Kasnije saznajemo, a to smo i sami pretpostavili, da je vodenica ispravna ali da je voda trenutno slaba u potoku i da zato miruje. Oko vodenice je kuća jedne sredovječne žene i muža joj, kojima izgledamo veoma zanimljivo i ne bira sredstva koja nudi da bi pridobila našu pažnju. Iako je njena kuća u rangu nekih starih, napuštenih kuća, blizu rušenja, žena nas nesebično poziva na kafu, na obrok, na sjedenje i divan. Nemamo mnogo vremena ali udovoljavamo i ženi ali i sebi samima i našoj radoznalosti. Previše simpatičan razgovor koji bi bilo teško prepričati završavamo jer saznajemo pravac do kuće baka Ruže i krećemo u zadanom smjeru.

Kako je proteklo upoznavanje bake Ruže, što je to tvornica ludila i ideje o životu u takvom okruženju, ostavljamo za drugi dio ovog zapisa s terena. Preporuka je svakako da do tada porazmislite o ovom pravcu i selu koje Gravaljosa se zove.

Vodenica

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

*Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima,
aktivni učesnik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose -
njegovo veličanstvo, MED*

BAGREM MED - CVETNI MED - MED SA MATIČNIM MLEČOM
MED SA POLENOM I MATIČNIM MLEČOM - PROPOLIS - POLEN

Kontakt:

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

POZIVAMO VAS NA PETI

Hollywin

A large, open hand is shown with a sunset background. On the palm, there is a silhouette of a cross standing on a pedestal, with a path leading up to it. The overall color palette is warm, with oranges, yellows, and reds from the sunset.

PREDSTAVA O ŽIVOTU SVETOG FILIPA NERIJA

UTORAK

31.10.2017. 20 SATI

VELIKA DVORANA HKC „BUNJEVAČKO KOLO“

ULAZ SLOBODAN

Organizacija: Župa Marija Majka Crkve